

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20–25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 09500-1/2022/3

Datum: 28. 7. 2022

**DEVETO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE O
POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI**

KAZALO

1.	UVODNA POJASNILA.....	3
2.	SPREJEM NPUR 2021–2030.....	4
3.	ZAČETEK IZVAJANJA NPUR 2021–2030 IN SPREMLJANJE NJEGOVEGA URESNIČEVANJA	5
4.	URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZROMS-1 V LETU 2021.....	10
4.1	PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	11
4.2	PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA.....	14
4.3	PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA.....	17
4.4	PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA	20
4.5	PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER	23
4.6	PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI.....	25
4.7	PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI	27
4.8	DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	31
4.9	AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI	34
5.	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI.....	66
5.1	PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV.....	66
5.2	(SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI.....	66
6.	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	68

1. UVODNA POJASNILA

Podlaga za pripravo poročila Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: vlada) o položaju romske skupnosti v Sloveniji sta ZRomS-1¹ in vladni program ukrepov, sprejet na podlagi ZRomS-1.

ZRomS-1 je sistemski zakon, ki določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, poleg tega pa ureja tudi organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje. Poleg ZRomS-1 je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone².

Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1. V poročilih vlade se državnemu zboru poroča o uresničevanju ZRomS-1 in nacionalnega programa ukrepov. Vsa dosedanja poročila so dostopna na spletni strani vlade³.

Deveto poročilo vsebinsko zajema vse pomembnejše informacije o aktivnostih na tem področju, ki so bile izvedene v letu 2021 in v prvih mesecih leta 2022. Tako podaja informacije:

- v zvezi z začetkom uresničevanja NPUR 2021–2030⁴ po njegovem sprejemu 23. decembra 2021,
- pregled uresničevanja obveznosti na podlagi ZRomS-1 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in SRSRS ter pregled sofinanciranja za potrebe romske skupnosti v letu 2021,
- v prilogah pa sta zajeta podrobno poročanje o uresničevanju NPUR 2017–2021⁵ v letu 2021 po nosilcih ukrepov in samih ukrepih, skladno z izhodišči⁶, ki jih je na svoji 6. seji 10. novembra 2017 potrdila nekdanja Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti ter podrobnejši pregled sofinanciranja na nacionalni ravni.

Pripravo poročila je koordiniral UN, o izvedenih aktivnostih pa so poročala vsa pristojna ministrstva in vladne službe. V poročilu so zajete tudi informacije občin, kjer živi romska skupnost, in SRSRS kot krovne organizacije romske skupnosti pri nas. Predlog poročila je bil predhodno posredovan v usklajevanje vsem navedenim deležnikom.

Zadnje, *Osmo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji*⁷ je vlada sprejela 30. junija 2021 in ga posredovala v obravnavo Državnemu zboru. Poročilo je 20. oktobra 2021 obravnavala Komisija Državnega sveta za državno ureditev in se z njim seznanila ter sprejela mnenje k poročilu, ki ga je nato predstavila na seji matičnega odbora Državnega zbora. Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo je poročilo obravnaval 25. januarja 2022 in se z njim seznanil. Tako komisija Državnega sveta kot tudi matični odbor Državnega zbora sta ocenila in pozdravila določen napredek, ki je bil narejen v zadnjem času, in sicer še posebej posamezne konkretne korake, ki so bili narejeni (npr. sistemizacija romskih pomočnikov), vendar pa sta opozorila na velik razkorak med vloženimi naporji in sredstvi ter dejanskimi rezultati na terenu. Obe delovni telesi sta se s poročilom seznanili in podprli nadaljnja prizadevanja vlade, UN in pristojnih resorjev. Nadaljnja razprava ni bila predvidena.

¹ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07).

² Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o socialnem podjetništvu, Zakon o finančni razbremenitvi občin.

³ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (1. april 2022).

⁴ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (1. april 2022).

⁵ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (1. april 2022).

⁶ Izhodišča za spremljanje uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021 (metodologija), št. 00701-5/2017-UN/21 z dne 17. november 2017.

⁷ Osmo poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2020). Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (1. april 2022).

2. SPREJEM NPUR 2021–2030

Vlada je **na svoji 108. redni seji 23. decembra 2021 sprejela NPUR 2021–2030**. Nosilci ukrepov so pristojna ministrstva in vladne službe, vsak na svojem delovnem področju.

NPUR 2021–2030 je nastal skozi dolgotrajen proces posvetovanja in sodelovanja s predstavniki romske skupnosti in vsemi tistimi institucijami in organizacijami, ki že vrsto let delajo s pripadniki romske skupnosti na terenu, v okoljih, kjer ti živijo. Temelji na njihovih izkušnjah in dosedanjih ugotovitvah. Izhaja iz zavedanja, da romska skupnost v Sloveniji ni enotna in da se njeni pripadniki v različnih okoljih lahko soočajo z zelo različnimi izzivi. Pristojna ministrstva bodo to resničnost in dejstvo skušala v največji meri upoštevati v svojih podrobnih področnih programih (akcijskih načrtih) in/ali pri načrtovanju in izvajanju samih ukrepov. Pozornost pri izvajanju ukrepov na ključnih področjih bo še posebej skrbno usmerjena na področja, kjer je stanje najslabše.

Gre za vladni program ukrepov, zato so nosilci ukrepov predvsem vsa pristojna ministrstva, ki so nosilci vsebinskih področij, na katerih so potrebni ukrepi. Kar nekaj ukrepov se bo izvajalo v okoljih, kjer živijo Romi, zato je izredno pomembno sodelovanje in povezovanje z lokalno skupnostjo, še posebej občino in drugimi institucijami ter organizacijami, ki delujejo v lokalnem okolju, ter romsko skupnostjo.

Začetek priprave NPUR 2021–2030 sega v leto 2019, ko je UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome⁸ izvajal dejavnosti z jasnim poudarkom na izvajanju ukrepov takratnega NPUR 2017–2021, in sicer na področjih vzgoje in izobraževanja, spodbujanja zaposlovanja Romov in zdravstvenega varstva, v letih pred tem pa sta bila med glavnimi poudarki projekta urejanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti in sodelovanje z občinami na tem področju. Konec leta 2019 so bila pripravljena izhodišča za pripravo podlag in predlogov strateških ciljev, specifičnih ciljev in ukrepov, ki naj bi bili vključeni v NPUR 2021–2030 iz pristojnosti posameznega resorja. Poleg teh gradiv je UN vsem resorjem v pomoč poslal kratek pregled ključnih tem in izzivov, ki bi jih novi program ukrepov moral obravnavati v prihodnjem obdobju, in okvirno metodološko usmeritev za pripravo prispevkov. V letu 2020 so na podlagi razprav v Državnem zboru in Državnem svetu ob obravnavi letnega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji potekala pomembna prepoznavanja sistemskih ovir, ki preprečujejo, da bi bili ukrepi, namenjeni izboljšanju položaja pripadnikov romske skupnosti in njihovi večji aktivaciji, učinkovitejši. Ustanovljena je bila vladna Delovna skupina za obravnavo romske problematike, ki je poleg predlogov sistemskih sprememb (sprememb nekaterih področnih zakonov) predlagala tudi dopolnitev takrat aktualnega NPUR 2017–2021. Vlada je dodatne ukrepe k NPUR 2017–2021 sprejela konec decembra 2020 in ti so se v letu 2021 že začeli izvajati, nadaljujejo pa se tudi v okviru NPUR 2021–2030. UN je kot koordinator priprave dokumenta na podlagi vseh prispevkov pripravil osnutek NPUR 2021–2030 in v prvem delu leta 2021 izvajal intenzivna usklajevanja s pristojnimi ministrstvi z namenom, da:

- bi se čimbolj konkretiziralo predloge ukrepov,
- ugotovilo in doreklo možne sinergije, sodelovanje več ministrstev oziroma organov v okviru posameznega ukrepa za doseganje večjega učinka in
- bi se zaprla morebitna odprta vprašanja na posameznih področjih.

V aprilu je izvedel tudi videokonferenčno srečanje z občinami, kjer so romska naselja, in združenji občin na temo oblikovanja multidisciplinarnih timov in akcijskih načrtov občin in preveril, ali so občine pripravljene še naprej sodelovati z UN in podpreti nadaljevanje aktivnosti v smeri krepitve sodelovanja in povezovanja na lokalni ravni ter med lokalno in nacionalno ravno. Občine so izrazile zavezanost k temu in tudi interes za sodelovanje z UN v okviru Nacionalne platforme za Rome. Aktivnosti za krepitev multidisciplinarnega pristopa na lokalni ravni so bile kot ukrep vnesene tudi v NPUR 2021–2030.

⁸ Informacije o izvedenih aktivnostih projektov Nacionalna platforma za Rome so dostopne prek: [Nacionalna platforma za Rome](#) (1. april 2022).

Končni osnutek NPUR 2021–2030 je bil pripravljen v maju 2021 in nato predan v javno obravnavo: ta je potekala od 25. maja do 25. junija 2021. Vse pripombe in predloge, ki so bili poslani v okviru javne obravnave, je UN zbral in jih poslal v proučitev pristojnim ministrstvom. Na podlagi zbranih pojasnil in odzivov je UN nato pripravil celovit pregled vseh odzivov in pojasnil pristojnih organov, ki je objavljen tudi na spletni strani vlade⁹.

V okviru javne razprave osnutka NPUR 2021–2030 je UN 14. junija 2021 v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome izvedel tudi posvetovanje s predstavniki romske skupnosti. Na tem posvetovanju so predstavniki romske skupnosti ocenili, da osnutek dokumenta odraža stanje in predvideva ukrepe, ki lahko na vseh področjih dolgoročno izboljšajo položaj pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji. Ugotovljeno je bilo, da je osnutek programa usklajen in sprejemljiv za vse vključene deležnike ter da zadovoljivo odraža intenziven proces večdeležniškega sodelovanja z dejavnim vključevanjem romske skupnosti. Pripombe in predloge, ki so jih predstavili udeleženci posvetovanja, so v razpravi predstavniki vseh pristojnih ministrstev in urada ovrednotili in pojasnili z vidika potrebnosti in utemeljenosti glede na zakonske in programske možnosti, ki so na voljo (tudi) pripadnikom romske skupnosti. S prisotnostjo in sodelovanjem predstavnikov vseh pristojnih ministrstev in UN na posvetovanju je bila že na kraju samem razrešena večina vprašanj.

Po zaključnih usklajevanjih je bil nato končni predlog NPUR 2021–2030 dvakrat obravnavan na vladni delovni skupini:

- prvič 8. oktobra 2021, ko ga delovna skupina ni potrdila in je sklenila, da naj se opravi še en krog usklajevanj z namenom dopolnitve kazalnikov in načinov spremljanja ukrepov, da bodo ti čimbolj merljivi, da bodo odražali dejansko stanje in da se bo preko njih dalo čim bolj učinkovito in jasno spremljati uspešnost posameznega ukrepa;
- dopolnjen predlog programa je nato vladna delovna skupina obravnavala 25. novembra 2021 in ga potrdila.

Sledila je priprava vladnega gradiva in postopek sprejema na vladi. Vlada je NPUR 2021–2030 sprejela 23. decembra 2021.

3. ZAČETEK IZVAJANJA NPUR 2021–2030 IN SPREMLJANJE NJEGOVEGA URESNIČEVANJA

Prvi pregled uresničevanja NPUR 2021–2030 po začetku njegovega izvajanja je opravila vladna Delovna skupina za obravnavo romske problematike na svoji 8. seji dne 18. marca 2022. Pristojni nosilci ukrepov so poročali o izvedenih aktivnostih in o načrtih za prihodnje štiri mesece.

Na podlagi ZRomS-1 in sklepa vlade z dne 23. december 2021 morajo **vsi nosilci ukrepov** iz NPUR 2021–2030 **v roku šestih mesecev oziroma do 30. junija 2022** sprejeti svoje **podrobne področne programe oziroma akcijske načrte** in jih **poslati UN**, ki bo imel pregled nad njimi. Ker ima tudi UN v programu nekaj ciljev in ukrepov, je tudi sam januarja 2022 sprejel svoj akcijski načrt in pozval vsa pristojna ministrstva, da to storijo najkasneje do konca junija 2022. UN je pripravil tudi predlog možne zasnove takšnega akcijskega načrta in kaj vanj vključiti, da bi pri tem pomagal ministrstvom. S sprejetim akcijskim načrtom bodo pristojna ministrstva imela dodatno možnost in podlago za načrtovanje in zagotavljanje sredstev v okviru svojih finančnih načrtov. **Do 30. junija 2021 so akcijske načrte sprejela naslednja ministrstva: MNZ, MK in MKGP.** Ostala pristojna ministrstva (MIZŠ, MDDSZ, MZ, MOP in MGRT) svojih akcijskih načrtov UN še niso posredovala.

Kljub temu so se nekateri ukrepi iz NPUR 2021–2030 že začeli izvajati.

⁹ Dostopno prek: [Romska skupnost](#) (4. april 2022).

Na področju vzgoje in izobraževanja so cilji, ki so zapisani v programu, uresničljivi na dolgi rok. Trenutno je MIZŠ v fazi začetka novih pristopov, ki si jih je zastavil, in bi si želeli predvsem čim več romskih otrok vključiti v vrtce. Sprejet je bil ukrep uvedbe romskih pomočnikov v vrtce. Trenutno je v vrtcih zaposlenih 15 romskih pomočnikov. **Na predšolskem področju** je možnosti za zaposlitev romskih pomočnikov več in ministrstvo ugotavlja, da vrtci tega še niso v zadostni meri izkoristili. V prihodnje bo potrebna večja angažiranost in podpora s strani lokalne skupnosti, predvsem občin, ki bi skupaj z vrtci lahko več naredile pri spodbujanju staršev za vpis otrok v vrtce. Uvedeni so bili tudi krajši programi vrtcev, preko katerih se lahko olajša socializacija romskih otrok in krepí jezikovne veščine ter olajša potem prehod v osnovno šolo. MIZŠ je izvedel razpis, namenjen vrtcem, na katerega pa se je žal prijavilo samo sedem vrtcev, in sicer vrtci Kočevje, Šentjernej, Ajdovščina, Ribnica, eden od vrtcev v Mariboru, Vrtec Hansa Christiana Andersena in še en vrtec v Ljubljani. Čeprav so na MIZŠ opravili več pogovorov tako z vrtci kot lokalno skupnostjo, kjer so predstavili in poskušali spodbuditi vrtce, da bi se prijavili s krajšimi programi, bi odziv lahko bil še boljši. Za leto 2022 je razpis že objavljen, MIZŠ pa bo sodelovanje z občinami in vrtci poskušal še okrepiti ter spodbuditi vrtce, da zaposlijo romskega pomočnika, ki je glavna vez med vrtcem in naseljem. **Na področju osnovnošolskega izobraževanja** se ukrepi izvajajo vsako leto usklajeno s šolskim koledarjem, sam učinek teh ukrepov pa bo morda viden šele čez deset let. V osnovnih šolah se je do zdaj zaposlilo 48 romskih pomočnikov, MIZŠ pa si bo še naprej prizadeval, da bi spodbudil tiste šole, ki bi to lahko še storile oziroma kjer je zaznati potrebe.

Predvsem pa se je treba na področju **vzgoje in izobraževanja** zavedati, da vrtci in šole lahko zagotovijo boljše okolje za romske otroke, vendar je izredno pomembno, da ima otrok tudi tam, kjer je doma, spodbudno okolje. Če namreč tega nima (ne glede na to, ali gre za romskega otroka ali ne), se pojavljajo težave tudi pri izobraževanju, zato je ključno, da si vse pristojne institucije za to prizadevajo. Pri obravnavi in nudenju podpore otrokom je potreben večdeležniški, multidisciplinarni pristop, predvsem pa angažiranost vseh pristojnih institucij pri nudenju podpore otrokom. Vrtec in/ali šola ne moreta in ne smeta biti edini instituciji, ki si za to prizadevata.

V vrtcih in šolah je bilo **do zdaj zaposlenih več kot 60 romskih pomočnikov**. Ti so se zaposlili z začetkom šolskega leta 2021/2022. V zvezi z njihovimi delovnimi nalogami si je **MIZŠ kot štirimesečno nalogo**adal, da bo analiziral naloge romskih pomočnikov in ugotovil, ali je treba kakšne naloge dodati ali odvzeti.

Na področju zaposlovanja je MDDSZ v letu 2021 pripravil novelo Zakona o urejanju trga dela. Novele vlada ni sprejela, zato jo je v Državnem zboru takrat vložila stranka Nova Slovenija oziroma skupina poslank in poslancev (prvopodpisani Jožef Horvat). Po konstituiranju državnega zbora po rednih državnozborskih volitvah spomladi 2022 je novelo Zakona o urejanju trga dela ponovno vložila v obravnavo stranka Nova Slovenija oziroma skupina poslank in poslancev (prvopodpisani Matej Tonin). Državni zbor 4. julija 2022 ni sprejel sklepa, da je predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju trga dela primeren za nadaljnjo obravnavo, zato se je zakonodajni postopek o predlogu zakona zaključil.

V zvezi z načrti za naslednje štiri mesece bo MDDSZ **pregledal vse aktivnosti v okviru cilja na področju zaposlovanja in jih še okrepil**. Po štirih mesecih bo MDDSZ o okrepljenih aktivnostih poročal delovni skupini.

Na področju socialnega varstva in socialnega vključevanja je MDDSZ v zadnjem javnem razpisu za socialnovarstvene programe uvedel višje točkovanje socialnovarstvenih programov, ki so namenjeni romski populaciji. Po zaključku projektov večnamenskih romskih centrov in sestankov na Občini Škocjan je MDDSZ v sodelovanju z LU Lendava pripravil posebna usposabljanja za strokovne delavce centrov za socialno delo in izvajalce socialnovarstvenih ter drugih programov. Usposabljanja so potekala v mesecu marcu 2022. Šlo je za prvo pilotno usposabljanje v štirih modulih.

Na MDDSZ so bile pripravljene tudi **novele zakonov na področju socialnega in starševskega varstva ter družinskih prejemkov**, ki niso bile sprejete na vladi. Glede na to je dve od teh novel

(novela Zakona o socialnovarstvenih prejemkih in novela Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih) leta 2021 v zakonodajni postopek v Državnem zboru vložila stranka Nova Slovenija oziroma skupina poslank in poslancev (prvopodpisani Jožef Horvat), po konstituiranju državnega zbora po rednih državnozbornih volitvah spomladi 2022 pa je obe noveli ponovno vložila v obravnavo stranka Nova Slovenija oziroma skupina poslank in poslancev (prvopodpisani Matej Tonin). Državni zbor ni sprejel sklepa, da sta predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnovarstvenih prejemkih in Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih primerna za nadaljnjo obravnavo, zato se je zakonodajni postopek o predlogih teh dveh zakonov zaključil.

Programi socialne aktivacije, ki so sofinancirani iz sredstev ESS v okviru pretekle finančne perspektive, se v letu 2022 zaključujejo in so naslavljali tudi romsko populacijo, še posebej romske ženske, saj je bil en sklop programov namenjen prav njim. S 1. aprilom 2022 je prišlo do spremembe v zvezi s koordinatorji socialne aktivacije na območjih, kjer je veliko romske populacije in je obravnava večja (npr. območje Novega mesta), saj so ti koordinatorji, ki so bili zdaj zaposleni na MDDSZ, prešli pod centre za socialno delo, kjer bodo pomagali strokovnim delavcem centrov pri obravnavi romskih družin. Ti koordinatorji bodo individualno svetovali strokovnim delavcem v zvezi s stiskami družin in pri njihovi obravnavi. Od 1. junija 2022 dalje MDDSZ načrtuje tudi kadrovsko okrepitev na centrih za socialno delo. Takrat bodo centri za socialno delo, ki imajo romsko populacijo, dobili kader za delo z njimi. Od 1. novembra 2022 dalje pa se po prehodu koordinatorjev socialne aktivacije na centre za socialno delo načrtuje, da bodo ti prevzeli to kot svojo redno nalogo. Javni razpis za socialnovarstvene programe, ki je bil okrepljen z dodatnim točkovanjem za socialnovarstvene programe, namenjene romski populaciji, se še zaključuje, zato rezultata še ni možno podati, bo pa o tem mogoče poročati po štirih mesecih. Ker so se v letu 2021 zaključili projekti večnamenskih romskih centrov, je MDDSZ izvajalce še posebej vabil, da v smislu okrepitve izvajanja programov za romsko populacijo prijavijo socialnovarstvene programe na aktualni javni razpis, da bi se zagotovila kontinuiteta izvajanja vsebin, in aktivnosti oziroma za premostitev sofinanciranja do leta 2023, ko MDDSZ pričakuje sredstva za ponovno vzpostavitev večnamenskih romskih centrov.

V zvezi s **krepitevijo multidisciplinarnega pristopa za odpravljanje pojavov škodljivih praks** v romski skupnosti, kot so **begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (zgodnje poroke) in prisilne poroke**, UN nadaljuje z vodenjem ad hoc delovne skupine na tem področju, ki je bila oblikovana že v preteklem obdobju in združuje predstavnike pristojnih ministrstev, policije, tožilstva, CIP, SCSD, predstavnice koordinatoric za preprečevanje nasilja v družini, nevladnih organizacij in predstavnike SRSRS. UN je v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome v letu 2021 izdal *Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih*¹⁰. Priročnik je nastal v sodelovanju s predstavniki pristojnih ministrstev, Vrhovnega državnega tožilstva, policije, SCSD, predstavnicami nevladnih organizacij in SRSRS, ki so pomembno prispevali k njegovi vsebini. V okviru delovne skupine so bile dogovorjene tudi nadaljnje aktivnosti na tem področju. Sklenjeno je bilo, da morajo izidu priročnika slediti strokovna izobraževanja in posveti s strokovnimi delavci v regijah oziroma okoljih, kjer je zaznati to problematiko, pri čemer naj bo struktura udeležencev čim bolj multidisciplinarna, da omogoča učinkovito izmenjavo izkušenj med predstavniki različnih institucij, ki se pri svojem delu srečujejo ali bi se lahko srečevali tudi s tovrstnimi pojavi. Tako je 21. marca 2022 v Dolenjskih Toplicah potekal **prvi, širši posvet**, ki je bil namenjen vodstvenim delavcem vseh tistih institucij, ki so vpete tako v zaznavanje teh primerov kot tudi v same postopke, ko oziroma če pride do prijave. Posvet je UN organiziral v sodelovanju s strokovnjaki iz policije, tožilstva in nevladnih organizacij.

To je bilo prvo v nizu izobraževanj, **naslednja** so in bodo potekala **v ožjih skupinah in bodo namenjena strokovnim delavcem posameznih institucij iz ožjih lokalnih okolij. Drugo izobraževanje** za strokovne delavce posameznih institucij je bilo izvedeno **21. aprila 2022 v Novem mestu, tretje 24. maja 2022 v Krškem in četrto 13. junija 2022 v Kočevju**. UN v

¹⁰ Dostopen prek: [Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih](#) (4. april 2022).

naslednjih mesecih **načrtuje izvedbo strokovnih predavanj tudi v drugih lokalnih okoljih**, in sicer v Beli krajini in Mariboru.

Na področju zdravja in zdravstvenega varstva aktivnosti, ki jih izvajajo nevladne organizacije, potekajo tekoče. V aprilu 2022 je potekalo že drugo poročanje vseh deležnikov na območjih, kjer živijo Romi. MZ ima pregled tako nad tem, kaj dela civilni sektor kot tudi nad delovanjem zdravstvenih ustanov, centrov za krepitev zdravja in ostalih strokovnih služb, ki se na terenu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. MZ spremlja njihove aktivnosti in se odziva na težave, ki se pojavljajo in jih te službe sporočajo ministrstvu. Delo patronažnih služb, centrov za krepitev zdravja in zdravstvenih domov poteka redno in tekoče, gre pa za delo, ki se izvaja bodisi v romskih naseljih bodisi v prostorih zdravstvenih domov. Zaradi epidemioloških razmer je bilo v zadnjem obdobju v centrih za krepitev zdravja aktivnosti manj, z izboljšanjem stanja pa se bodo te spet okrepile. Javni razpis, ki je namenjen humanitarnim organizacijam na tem področju, je bil objavljen v letu 2021 in je zajel dve leti (2021 in 2022), tako da aktivnosti v letu 2022 še potekajo.

MZ bo **v letu 2022 pripravil nov javni razpis**, namenjen humanitarnim organizacijam, s čimer se ne bo prekinjalo dobrih praks, ki jih izvajajo nevladne organizacije na terenu. Sredstva so zagotovljena, tako da se bo razpis tudi realiziral. MZ in tudi same zdravstvene institucije ter delavci pa se zaradi ukrajinske krize in beguncev, ki so prispeli v Slovenijo ter so nameščeni v namestitvene centre (npr. v Logatcu in na Debelem rtiču), spopadajo z veliko zasedenostjo, kar bo verjetno vplivalo tudi na izvedbo aktivnosti na terenu, ki bodo namenjene ostalim ranljivim skupinam, med njimi Romom.

Na področju izboljšanja bivalnih razmer Romov in pospešitve ureditve naselij se ukrepi MOP izvajajo v okviru priprave OPN, ki pa so v izvorni pristojnosti občin. Ukrep v zvezi z uporabo podatkov, pridobljenih iz različnih strokovnih podlag za razvoj poselitve, za utemeljitev opredelitve in urejanja romskih naselij v okviru priprave občinskih prostorskih načrtov (OPN), se v letu 2021 ni izvajal, ker zanj niso bila predvidena finančna sredstva v okviru projektov, ki jih izvaja MOP v zvezi s prostorskim informacijskim sistemom. Posamezne aktivnosti v zvezi z zajemom in vzdrževanjem podatkov, ki so jih pripravile občine kot strokovne podlage za OPN, pa so se nanašale tudi na naselja, kjer živijo Romi. Vzpostavljen je bil pregled stanja po romskih naseljih, ki zajema malo manj kot 100 naselij, kjer živijo Romi.

Za potrebe krepitve izvajanja ukrepov na področju stanovanjske politike UN tesno sodeluje s SSRS. Že v obdobju izvajanja NPUR 2017–2021 si je UN v sodelovanju s SSRS prizadeval za večje koriščenje možnosti, ki so na voljo za izgradnjo neprofitnih stanovanj in zagotavljanje bivalnih enot v okviru programov sofinanciranja sklada. SSRS si je te naloge zadal tako v politiki poslovanja kot tudi v poslovnih in finančnih načrtih in bo tovrstne dejavnosti nadaljeval tudi v prihodnjem obdobju ter v sodelovanju z UN okreпил informiranje občin o teh možnostih kot tudi zainteresirane prebivalce, pripadnike romske skupnosti, o možnostih najema stanovanj v okviru javnih razpisov sklada.

UN bo v zvezi s **spodbujanjem koriščenja možnosti po programih SSRS** v naslednjih štirih mesecih **v sodelovanju s SSRS izvedel dva sestanka z občinami in romskimi predstavniki**. Te aktivnosti je UN vključil v svoj akcijski načrt, ki ga je sprejel januarja 2022 in ga je že poslal SSRS, saj predstavlja podlago tudi za ukrepanje SSRS. **22. junija 2022 je UN v Ljubljani v sodelovanju s SSRS organiziral prvi dogodek, namenjen predvsem občinam z romskim prebivalstvom**. Namen dogodka je bil občinam predstaviti vse programe sofinanciranja in razpise SSRS, ki so na voljo, kot tudi nekatere podporne programe, ki jih izvajajo v društvih Društvo Mozaik - društvo otrok in Društvo Kralji ulice ter so namenjeni pripadnikom romske skupnosti in se uspešno izvajajo v Ljubljani in Mariboru; namenjeni so preprečevanju deložacij, preventivnim aktivnostim in delu z družinami ter posamezniki v določeni skupnosti ali na določenem stanovanjskem območju.

Na področju izboljšanja sobivanja v romskih naseljih in njihovi okolici so se aktivnosti MNZ in policije še okrepile po sprejemu dodatnih ukrepov k NPUR 2017–2021, ki jih je sprejela vlada decembra 2020, in v skladu z usmeritvami generalnega direktorja policije ter ministra za notranje

zadeve. Sprejeta sta bila dva akcijska načrta, na podlagi katerih se izvajajo konkretni ukrepi, in sicer Akcijski načrt za vzdrževanje javnega reda in miru na območjih z večetnično skupnostjo, in pa Akcijski načrt za implementacijo usmeritev MNZ. Že konec preteklega leta so bili vidni določeni rezultati. Podatki za prva dva meseca leta 2022 kažejo, da je policija zagotavljala učinkovite intervencije v romskih naseljih. Policija je obravnavala:

- 8 prijav streljanja, od tega je bilo eno potrjeno;
- 15 kršitev s hrupom, kjer je bila kršiteljem izrečena globa;
- 37 prijav kurjenja;
- 85 primerov bagatelnih kaznivih dejanj;
- 86 opravljenih razgovorov s predstavniki lokalne skupnosti;
- 175 razgovorov s predstavniki drugih subjektov;
- 13-krat je policija sodelovala na raznih sosvetih in podobno;
- 22-krat so bili opravljeni razgovori z organizatorji raznih prireditev v romskih naseljih;
- 723 je bilo opravljenih razgovorov z Romi o varnostni problematiki;
- v 5 primerih so zaznali sum ne napovedi dohodkov;
- v 2 primerih so zaznali nenamensko porabo socialnih transferjev;
- v 1 primeru so zaznali oderuške obresti in
- zaznali so 3 primere dela na črno.

V okviru policije deluje Stalna delovna skupina za delo policije v večkulturni skupnosti in s subkulturnimi skupinami, ki se sestaja enkrat mesečno in pregleda stanje. Delovna skupina ugotavlja, da je stanje nekoliko boljše, kot je bilo v preteklosti, saj se na ravni celotne Slovenije število kaznivih dejanj, katerih storilci so Romi, zmanjšuje. Usmerjeno delo na tem področju in intenziviranje aktivnosti že daje prve rezultate.

V okviru delovne skupine je policija dala tudi **pobudo za sestanek s FURS**, saj manjka generalna prevenција. Pri večkratnih kršiteljih (kršitev javnega reda in miru in ostalih kršitev) namreč ne pride do končnega epiloga, saj npr. pri tistih, ki so ogrobljeni, ne pride do realizacije same sankcije. FURS je dne 5. aprila 2022 organiziral sestanek na temo romske problematike, ki so se ga udeležili predstavniki policije in MDDSZ. S strani policije sta bili izpostavljeni dve vprašanji, in sicer v zvezi z izterjavo glob v prekrškovnem postopku in ugotavljanjem razpolaganja s premoženjem. Izterjava glob je v teh primerih pogosto neuspešna, saj so takšni subjekti redko dejanski lastniki vozil, nepremičnine pa so zgrajene na tuji zemlji, brez gradbenega dovoljenja. Tudi postopki za določitev nadomestnega zapora so dolgotrajni, težava pa so tudi kapacitete v zaporu. V zadnjih dveh letih so bili postopki izvršbe nekoliko okrnjeni zaradi interventnih ukrepov, ki so začetek izvršbe omejevali le na nujne zadeve. FURS vodi tudi postopke ugotavljanja nenapovedanih dohodkov, vendar je pri omenjenih subjektih možno ugotoviti, da ti načeloma nimajo dohodkov, socialni transferji se ne obdavčujejo, razkorak med prijavljenim dohodkom in premoženjem, s katerim razpolagajo, pa je bil sicer analiziran, vendar razkorak ne pomeni znatnega preseganja, na kar se osredotoča FURS.

Ukrepi na področju **boja proti anticiganizmu in diskriminaciji ter krepitve izvajanja ukrepov na lokalni ravni** se izvajajo skozi redne pristojnosti in naloge UN ter v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome. Z namenom krepitve izvajanja ukrepov na lokalni ravni UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome skupaj z občinami, ki so pripravljene sodelovati z UN, poskuša pripraviti čimbolj konkretne in celovite akcijske načrte občin in oblikovati multidisciplinarne time vseh tistih deležnikov na lokalni ravni, ki so vpeti v urejanje položaja Romov in reševanje izzivov. Zadnja takšna aktivnost je potekala v občini Ivančna Gorica, kjer je bil pripravljen konkreten predlog akcijskega načrta občine, ki ga je Občinski svet Občine Ivančna Gorica sprejel na svoji seji 9. februarja 2022. UN bo izvajal tudi aktivnosti v zvezi s spremljanjem izvajanja NPUR 2021–2030, in sicer bo spremljanje uresničevanja potekalo v okviru vladne delovne skupine, na lokalni ravni pa predvsem skozi projekt Nacionalna platforma za Rome in redne dejavnosti UN.

Za področje pravosodja je bilo na seji vladne delovne skupine ugotovljeno, da NPUR 2021–2030 ne vključuje ukrepov, katerih nosilec bi bil MP. Če bi bilo v nadaljevanju ugotovljeno, da bi bili ti potrebni, se program lahko v vsakem trenutku dopolni še z dodatnimi ukrepi. MP sicer ni nosilec nobenega od ukrepov, je pa sodelujoči organ v okviru strateškega cilja *Odpravljanje*

škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (zgodnje poroke) in prisilne poroke, ter ozaveščanje o škodljivosti teh pojavov in pomembnosti ukrepanja pristojnih ustanov, kjer sodeluje pri delu ad hoc delovne skupine, ki jo je oblikoval in jo vodi UN, ter je sodeloval tudi pri pripravi priročnika v zvezi s to problematiko. Tako je tudi MP vključen v izvajanje programa in z UN sodeluje predvsem preko CIP, preko katerega potekajo izobraževanja za zaposlene v pravosodnih organih. **UN je v mesecu marcu 2022 vzpostavil sodelovanje s CIP in se dogovoril za nadaljnje korake in sodelovanje na področju izobraževanj in ozaveščanj zaposlenih v pravosodju o pojavih zgodnjih in prisilnih porok.** V ponedeljek, 20. junija 2022, in v torek, 21. junija 2022, je tako v organizaciji CIP v Portorožu potekal **dvodnevni seminar z naslovom Obravnavanje nasilja v družini in žrtev nasilja v družini 2022.** Na seminarju so bili podrobneje predstavljeni tudi pojavi zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti, vsem udeležencem pa je bil poslan tudi priročnik, ki je bil pripravljen na to temo. V okviru dela vladne delovne skupine je MP sicer vodil strokovno podskupino za področje kaznovalne politike, kjer so se vsi deležniki strinjali, da bi bilo treba povezati evidence organov, ki so vpeti v izterjavo glob, v povezavi z izvajanjem 20. člena Zakona o prekrških.

Če bi se v zvezi s tem ustanovila delovna skupina za pripravo tehničnih podlag za implementacijo 20. člena Zakona o prekrških, bi bilo potrebno sodelovanje MJU, MF, FURS in MNZ, da bi se dejansko zagotovilo povezovanje evidenc, ki so v pristojnosti različnih organov, pri čemer bi bil MP lahko samo koordinator. Na seji delovne skupine je bilo zato **dogovorjeno, da MP v naslednjih štirih mesecih skliče sestanek strokovne podskupine za področje kaznovalne politike, da se ponovno pregledajo pretekle razprave, ugotovitve in sklepi podskupine ter da se naredi presek stanja in predlogi nadaljnjih korakov** na tem področju, npr. morebitni predlog dopolnitve NPUR 2021–2030.

4. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZRomS-1 V LETU 2021

Pridobljene informacije za leto 2021 s strani pristojnih ministrstev in vladnih služb ter nekaterih drugih institucij, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, kot tudi samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živi romska skupnost, in SRSRS so **v poročilu vključene v okviru posameznih vsebinskih poglavij.**

Predstavljene informacije dajejo vpogled v izvedene aktivnosti in ukrepe v letu 2021 ter v to, v kolikšni meri so bile te aktivnosti oziroma ukrepi (tudi) v letu 2021 sofinancirani iz državnega proračuna in/ali sredstev EU ter sredstev občinskih proračunov. **Glavne informacije o uresničevanju ZRomS-1 in izvedenih aktivnostih v letu 2021** so vključene **v osrednjem gradivu poročila**, podrobnejše poročanje **o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021** je v **prilogi 1**, pregled **sofinanciranja pristojnih ministrstev in vladnih služb** za potrebe romske skupnosti pa v **prilogi 2**.

V letu 2021 je kot posvetovalno telo vlade delovala prej navedena Delovna skupina za obravnavo romske problematike. Administrativno-tehnične naloge za delo delovne skupine sta opravljala MNZ in UN.

Za pripravo poročila za leto 2021 je UN pristojna ministrstva in vladne službe ter nekatere institucije, ki vsebinsko pokrivajo določena področja, zaprosil za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2021, ki naj bi zajele:

- informacije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena ter iz 5. člena ZRomS-1 (MIZŠ, MDDSZ, MK, MOP, MGRT, NIJZ in SRSRS). Vse pristojne institucije so bile zaprosene za informacije o izvedenih aktivnostih, ki jih izvajajo na podlagi sistemske zakonodaje s svojega delovnega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1;
- informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 iz pristojnosti posamezne institucije v letu 2021 (vsi nosilci ukrepov in sodelujoči). V pomoč pri tem je UN poslal obrazec oziroma prilogo k poročilu za leto 2020, za katero je pristojne nosilce zaprosil, da jo pregledajo in posodobijo z informacijami za leto 2021. UN je pristojne nosilce posebej zaprosil še za informacije o pozitivnih izkušnjah in morebitnih težavah ter ovirah

pri izvajanju ukrepov, nadalje, kako je epidemija bolezni COVID-19 vplivala na izvajanje ukrepov in katere aktivnosti so bile izvedene v zvezi s tem ter za ocene o dosedanjih učinkih ukrepov. Nosilci ukrepov so bili zaproseni, da če ocenjujejo, da ukrepi niso bili uspešni oziroma je bil njihov učinek minimalen, da navedejo razloge, zakaj je tako in kako bi bilo možno doseči večji učinek ukrepov.

V posebnem pozivu pristojnim ministrstvom pa je UN nosilce zaprosil še za informacije o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist romske skupnosti, in sicer o realizaciji dodeljenih finančnih sredstev v letu 2021 in načrtovanih sredstvih v letih 2022 in 2023.

Posebej so bile za informacije o izvedenih aktivnostih v letu 2021 zaprosene tudi občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in SRSRS.

4.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

MIZŠ je poročal, da je v letu 2020 na podlagi sistemske zakonodaje s tega področja ali neposredno na podlagi ZRomS-1 izvajal sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov in sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja.

Sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov v letu 2021

Romski pomočnik v vrtcih:

S šolskim letom 2021/2022 je bilo v vrtce uvedeno novo delovno mesto »romski pomočnik«. Pravna podlaga za novo delovno mesto in merila za zaposlovanje romskih pomočnikov določa Pravilnik o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (Uradni list RS, št. 27/14, 47/17, 43/18 in 54/21). Do dopolnitve Kataloga funkcij, delovnih mest in nazivov v javnem sektorju se romski pomočnik sistemizira na delovno mesto J035064 – Spremljevalec gibalno oviranih učencev in dijakov V.

Novo delovno mesto je sistemizirano v 15 vrtcih oziroma enotah vrtcev pri OŠ. Delovna mesta v celoti financira MIZŠ. Ocenjena vrednost, ki jo MIZŠ nameni za ta ukrep, v šolskem letu 2021/2022 znaša 82.058,09 evra. Sredstva za izplačilo po tem sklepu so bila zagotovljena v proračunu Republike Slovenije za leto 2021 v ocenjeni višini 30.343,02 evra in za leto 2022 v ocenjeni višini 151.715,07 evra, na ukrepu 3311-11-0001 (Izvajanje predšolske vzgoje za ranljive skupine), na postavki 887210 (Predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (Tekoči transferi v javne zavode).

Oddelki otrok Romov:

Pravno podlago za financiranje oddelkov otrok Romov iz državnega proračuna oziroma proračuna MIZŠ določa 29. člen Zakona o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – UPB2, 25/08, 98/09-ZIUZGK, 36/10, 62/10-ZUPJS, 94/10-ZIU, 40/11-ZUPJS-A, 40/12-ZUJF, 14/15-ZUJFO in 55/17; v nadaljnjem besedilu: ZVrt).

V letu 2021 je bilo organiziranih 7 oddelkov otrok Romov, ki so bili sofinancirani iz proračuna. Višji stroški za delovanje oddelka otrok Romov se ugotavljajo na podlagi dejanske organiziranosti oddelka in števila otrok v oddelku v posameznem koledarskem letu in obsegajo stroške dela ter stroške materiala in storitev.

Ocenjena vrednost, ki jo MIZŠ nameni za ta ukrep, je za obdobje od 1. januar 2021 do 31. december 2021 in znaša 19.266,45 evra. Sredstva za izplačilo so bila zagotovljena v proračunu RS za leto 2020 v ocenjeni višini 14.449,83 evra in za leto 2021 v ocenjeni višini 4.816,61 evra, na ukrepu 3311-11-001 (Izvajanje predšolske vzgoje za ranljive skupine), na postavki 887210 (Predšolska vzgoja otrok italijanske in madžarske narodnosti), kontu 4133 (Tekoči transferi v javne zavode).

Za leto 2022 so oddelki otrok Romov organizirani v istih vrtcih, sklep in pogodbe pa so bile sklenjene v prvih mesecih leta 2022.

Krajši programi:

V šolskem letu 2020/2021 je krajše programe organiziralo 7 vrtcev. Pravne podlage za izplačilo sredstev za izvajanje krajših programov so: izvajanje pete alineje prvega odstavka in četrtega odstavka 29. člena ZVrt na podlagi 7. člena Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (Uradni list RS, št. 43/18 in 173/20).

7. člen Pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna določa, da se cena oddelka krajšega programa v trajanju 240 ur letno izračuna iz povprečja cen drugega starostnega obdobja, ki veljajo v javnih vrtcih na dan 1. septembra tekočega leta in se preračuna na najvišji normativ števila otrok iz prvega odstavka 5. člena pravilnika (12 otrok) ter pomnoži s faktorjem 2 oziroma za oddelke, ki izvajajo vzgojno delo dvojezično, v slovenskem in madžarskem jeziku oziroma za oddelke, v katere so vključeni otroci priseljencev ali Romov, pomnoži s faktorjem 3. Skladno s to določbo se za šolsko leto 2021/2022 določita naslednji ceni oddelkov krajšega programa, ki ga izvaja vrtec v trajanju 240 ur letno:

- cena oddelka krajšega programa je 9.137,76 evra;
- cena oddelka krajšega programa, v katerem se izvaja vzgojno delo dvojezično v slovenskem in madžarskem jeziku, oziroma oddelek, v katerega so vključeni otroci priseljencev ali Romov je 13.706,64 evra.

Ocenjena višina sredstev za oddelke krajšega programa vrtcev je za šolsko leto 2021/2022 216.473 evrov. Sredstva za izplačilo po tem sklepu so zagotovljena v Proračunu Republike Slovenije za leto 2022 na ukrepu 3311-11-0002 (Povečanje vključenosti otrok v predšolsko vzgojo), proračunski postavki 180070 (Krajši programi za predšolske otroke, ki niso vključeni v vrtec), kontu 4119 (drugi transferi posameznikom).

Za šolsko leto 2020/2021 je bilo izplačanih 65.920,11 evra.

Sofinanciranje dejavnosti osnovnošolskega izobraževanja otrok Romov v letu 2021

V skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole MIZŠ zagotavlja:

- manjši obseg ur pouka za drugega strokovnega delavca v oddelkih 1. razreda, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi;
- sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z učenci Romi v skladu z določenimi merili;
- šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome in delovno mesto svetovalnega delavca. V šolskem letu 2020/2021 MIZŠ zagotavlja sredstva za sistemizacijo 63,73 % delovnega mesta učitelja dodatne strokovne pomoči za učence Rome;
- nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj trije romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev);
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz dveh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 21 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 16 učencev);
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz treh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 14 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 10 učencev).

Poleg tega MIZŠ financira tudi sredstva za materialne stroške za romske učence.

Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2021 znašal 2.372.776 evrov, od tega za materialne stroške 160.222 evrov in za romske pomočnike 764.000 evrov letno ali 63.500 evrov mesečno.

Sofinanciranje romskih pomočnikov v osnovnih šolah:

MIZŠ je s 1. septembrom 2021 omogočil zaposlovanje romskih pomočnikov. V Uradnem listu RS št. 54/2021 z dne 9. aprila 2021 so bili objavljeni pravilniki, ki s 1. septembrom 2021 omogočajo zaposlovanje romskih pomočnikov v vrtcih, osnovnih šolah, osnovnih šolah s prilagojenim programom, v dvojezičnih osnovnih šolah in v osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom. Ti pravilniki so:

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje,
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole,
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami in
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom.

V OŠ in OŠPP je zaposlenih 48 romskih pomočnikov v deležu 39,5 % delovnega mesta. Za romske pomočnike v osnovnih šolah MIZŠ namenja 764.000 evrov letno ali 63.500 evrov mesečno (znesek je vključen v skupno vsoto sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva, opisano zgoraj).

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Romski pomočniki že več kot 10 let v izobraževalnem sistemu predstavljajo **pomemben povezovalni člen med romskimi otroki, njihovimi starši in strokovnimi delavci vzgojno-izobraževalnih ustanov**, brez katerega bi bila vključenost romskih otrok v vzgojno-izobraževalne ustanove nižja in predvsem manj uspešna.

Z zaposlovanjem romskih pomočnikov v vrtcih se izboljšuje položaj romskih otrok in zaposlenih, predvsem pri **premaganju jezikovnih ovir**, večja je tudi stopnja zaupanja **staršev** v vrtec kot institucijo.

S spodbudami za razpisovanje krajših programov vrtcev se je v letu 2021 več vrtcev kot prejšnja leta (v letu pred tem 2 vrtca) odločilo za razpis krajšega programa; v pozitivnem smislu izstopa predvsem občina Kočevje, ki ga je razpisala že tretjič zapored. MIZŠ je v začetku leta 2021 organiziral pet virtualnih srečanj s predstavniki vrtcev, osnovnih šol in občin, na katerih je pozval občine in vrtce z večjim številom romskega prebivalstva, naj se odzivajo proaktivno in poskušajo organizirati en oddelek krajšega programa letno, saj je program za starše brezplačen, finančna sredstva pa vrtci prejmejo neposredno od MIZŠ.

Za večjo vključenost otrok v programe predšolske vzgoje je MIZŠ naročil **evalvacijsko študijo o analizi potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje** z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti na državni ravni. **Študija bo lahko ena od podlag za morebitne spremembe** na področju vključevanja otrok v predšolske programe, in to predvidoma od šolskega leta 2022/2023 naprej. **Prvo (preliminarno) poročilo se pričakuje do konca maja 2022**. Izsledki študije bodo služili kot ena od podlag za morebitne spremembe na področju (obveznega) vključevanja otrok v predšolske programe (predvsem krajše programe) predvidoma od šolskega leta 2022/2023 naprej.

V avgustu 2021 se je zaključil celovit projekt »Skupaj za znanje«¹¹. V pripravi je tudi nov projekt za nadgradnjo vzgojno izobraževalnih dejavnosti v romskih naseljih. Vključeval bo tudi dejavnosti za predšolske otroke.

Romski pomočnik s svojo izobrazbo in zaposlitvijo predstavlja zelo pomemben zgled romskim otrokom, staršem in celotni romski skupnosti v določenem okolju, da je izobrazba ključnega pomena za boljše poklicne možnosti in kakovostnejše osebno življenje. Zato se je MIZŠ odločil za sistemizacijo delovnega mesta romski pomočnik in jo začel izvajati s 1. septembrom 2021. MIZŠ skrbi tudi za **stalno izobraževanje in usposabljanje romskih pomočnikov**.

V prihodnosti bi bilo smiselno **okrepiti vključenost vsebin, povezanih z romsko kulturo in jezikom, vključno z zgodovinskim in etničnim vidikom, v vzgojno-izobraževalni proces**, saj se s tem uspešno zmanjšuje predsodke. Tako se ne le priznava in spoštuje različnost, ampak se jo hkrati živi in privzgaja vrednote, ki so potrebne za sobivanje v pravični, medkulturni družbi. V aktivnosti je treba nujno vključiti romsko skupnost (romska društva, Romski akademski klub ipd.). V okviru novega projekta nadgradnje večnamenskih centrov bo tako ena izmed razvitih inovativnih praks poseben program romske kulturne dediščine, ki bo vključeval tudi jezikovno komponento.

Slovenija ima enega najmanjših deležev zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja (ZOIU) v Evropi, vendar pa se MIZŠ zaveda, da je treba na področju preprečevanja ZOIU aktivnosti še osvetliti in nadgraditi, še posebej v skupnostih, kjer se zaznavajo odstopanja. Opozoriti je namreč treba, da ko govorimo o kazalniku ZOIU, ta spremlja vso slovensko populacijo in se podatki o pripadnikih romske skupnosti ne beležijo posebej. Iz tega razloga in glede na poznavanje stanja v nekaterih okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, **MIZŠ želi spodbuditi romske izobražence, da bi romskim srednješolcem pomagali z učno pomočjo in pri vključevanju v različne oblike neformalnega izobraževanja pred vstopom na trg dela**. Pri tem se bo **spodbujalo medsebojno sodelovanje med prekmurskimi in dolenjskimi Romi**. Konkreten način izvedbe ukrepa še ni dokončno določen. Je pa MIZŠ **pomen samoaktivacije Romov zapisal v osnutku nove strategije vzgoje in izobraževanja Romov**, ki je pripravljena za sprejem. Na državni ravni se bo v nadaljnjih pogovorih s predstavniki lokalne skupnosti **iskalo možnosti prilagajanja izvedbe programov srednješolskega izobraževanja oziroma opravljanja obveznosti**, kar se lahko uredi z **osebnim izobraževalnim načrtom**.

Poleg vsega navedenega si je treba **prizadevati tudi za čim večjo usposobljenost strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju** in za njihovo vključevanje v programe izobraževanj, ki so jim na voljo, za kar bo **MIZŠ poskrbel z ustrezno promocijo usposabljanj in z izborom kakovostnih vsebin**.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so podane v prilogi 1 tega poročila.

4.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA

MDDSZ je v okviru svojih pristojnosti in nalog uresničeval tudi vsebino drugega odstavka 4. člena ZRomS-1. V zvezi z uresničevanjem obveznosti iz navedenega odstavka je pristojni direktorat, tj. Direktorat za trg dela in zaposlovanje, v letu 2021 izvajal vse ukrepe, ki so namenjeni pripadnikom romske skupnosti, v okviru ukrepov NPUR 2017–2021. Poročanje je zajeto v prilogi 1 tega poročila.

V zvezi z uresničevanjem dogovorov, sprejetih na podlagi opravljenega dela vladne Delovne skupine za obravnavo romske problematike, tj. z uresničevanjem predlogov sprememb sistemskih rešitev, ki se nanašajo na zmanjševanje dolgov posameznikov za javne storitve in da

¹¹ Dosežki projekta dostopni prek: [Dosežki Skupaj za znanje](#) (8. april 2022).

bi bila sistemsko zagotovljena možnost plačevanja in poplačila dolgov posameznikov za javne storitve iz naslova denarne socialne pomoči, pa je pristojni direktorat, tj. Direktorat za socialne zadeve, pripravil novelo Zakona o socialnovarstvenih prejemkih (ZSVarPre-H), s katero je predlagal:

- spremembo 38. člena, in sicer, da uporaba prostega preudarka pri dodelitvi denarne socialne pomoči v naravi ni mogoča oziroma da se denarna socialna pomoč vedno izplačuje tri mesece v naravi, če Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport po uradni dolžnosti obvesti pristojni CSD o uvedbi prekrškovnega postopka zoper starše učenca, ki iz neopravičljivih razlogov ne obiskuje pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole ali če pri upravičencu obstaja dolg do javnih gospodarskih služb oziroma vzgojno-izobraževalnih zavodov;
- spremembo 33. člena, in sicer, da se višina izredne denarne socialne pomoči, ki jo lahko upravičenec prejme v enem koledarskem letu, zmanjša iz višine petih minimalnih dohodkov na višino treh minimalnih dohodkov oziroma da se višina za izredne stroške, vezane na preživljanje (npr. ogrevanje, plačilo elektrike, nadomeščanje trajnih potrošnih dobrin), ohrani v višini dveh minimalnih dohodkov, višina za naravne nesreče ali višjo silo, pa se zmanjša iz treh na višino enega minimalnega dohodka.

Novelo ZSVarPre-H je MDDSZ dne 30. septembra 2021 poslal Vladi RS, vendar ta potem ni bila vložena v zakonodajni postopek.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Problematika vključevanja romske populacije v zaposlitev je večplastna in zahteva predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. Največja ovira pri vključevanju brezposelnih Romov na trg dela je njihova **(1) nizka raven izobrazbe ter pomanjkanje delovnih izkušenj in (2) zmožnost ter pripravljenost pripadnikov romske skupnosti za še aktivnejši pristop** k identifikaciji lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica in zaposlovanja.

Ukrepanje na področju uresničevanja ciljev NPUR 2017–2021 za prioriteto področje zaposlovanja je zato ciljno usmerjeno v:

1. Povečanje izobrazbene ravni brezposelnih Romov in pridobivanje delovnih izkušenj.

Konec leta 2021 je bilo v evidenci brezposelnih oseb prijavljenih 2.274 Romov, od tega 1.265 Romov z nepopolno šolsko izobrazbo (56 % od vseh prijavljenih konec leta), 801 pripadnikov romske skupnosti oziroma 35 % vseh pa je imelo osnovnošolsko izobrazbo. V letu 2021 je bilo z namenom izboljšanja izobrazbene ravni brezposelnih in pridobivanja delovnih izkušenj 221 Romov vključenih v ukrep usposabljanje in izobraževanje (neformalno in formalno izobraževanje, usposabljanje na delovnem mestu, delovni preizkus, ipd.) oziroma 12 % manj kot v letu 2020, ko je bilo v ta ukrep vključenih 251 brezposelnih Romov. Programi, v katere je bilo vključenih največ Romov:

- 120 brezposelnih Romov je bilo vključenih v osnovno šolo za odrasle (za pridobitev javno veljavne formalne izobrazbe, ti programi torej zajemajo veljavne izobraževalne programe v osnovnih šolah itd.),
- 65 Romov je bilo vključenih v neformalno izobraževanje in usposabljanje (namen teh programov je povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev vstopa na trg dela z dvigom usposobljenosti in pridobitvijo neformalno pridobljenih veščin/ključnih kompetenc), od tega je bilo v ta program vključenih 12 mladih Romov,
- 16 Romov je bilo vključenih v aktivnosti Projektno učenje mlajših odraslih, ki je namenjeno pridobitvi funkcionalnih znanj, potrebnih za uspešno vključitev na trg dela oziroma reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje.

2. Načrtovanje in pomoč pri izobraževalni ali zaposlitveni karieri.

Storitve karierna središča so namenjena brezposelnim, iskalcem zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena ter drugim iskalcem zaposlitve (učenci, dijaki, študenti, zaposleni, ki iščejo ustrežnejšo zaposlitev idr.). V kariernih središčih lahko osebe samostojno ali ob pomoči svetovalcev

dostopajo do pripomočkov za samostojno iskanje zaposlitve in vodenje kariere ter se udeležujejo kratkih delavnic veščin iskanja zaposlitve ali predstavitev aktualnih prostih delovnih mest, ki jih zavod organizira v sodelovanju z delodajalci. Ena oseba lahko koristi več storitev kariernih središč.

V letu 2021 se je število Romov, ki so bili zainteresirani za storitve v Kariernih središčih (2.831), v primerjavi z letom 2020 (2.760) nekoliko povečalo, kar kaže na še vedno izdatno usmerjenost Romov v načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere in intenzivno delo ZRSZ na tem področju.

V letu 2021 je 2.831 Romov koristilo storitve Kariernih središč, od tega kar 2.676 osnovno karierno svetovanje. Pri osnovnem kariernem svetovanju ZRSZ z brezposelno osebo uskladi zaposlitvene cilje in aktivnosti za zaposlitev. V najkrajšem možnem času po prijavi ZRSZ naredi prvi svetovalni intervju in prvi zaposlitveni načrt. V kasnejših svetovanjih ZRSZ spremlja realizacijo dogovorov in stopnjuje ukrepe in prilagaja pogostost obravnav. Pri osnovnem kariernem svetovanju svetovalci veliko pozornosti namenjajo motiviranju in pripravi brezposelnih oseb za vključitev v ukrepe APZ ter pripravi brezposelnih oseb na predstavitev delodajalcem.

150 Romov je bilo vključenih v poglobljeno karierno svetovanje. Storitve poglobljenega kariernega svetovanja (karierno, rehabilitacijsko in zdravstveno zaposlitveno svetovanje) ZRSZ nudi prednostno brezposelnim osebam s kompleksnejšimi težavami za vstop na trg dela z namenom čim hitrejšega odpravljanja morebitnih ovir in s tem preprečevanja prehoda v dolgotrajno brezposelnost. Ostali so koristili informativne seminarje (42 oseb), informativne sestanke za vključitev v program Socialne aktivacije, katerega cilj je opolnomočenje najranljivejših skupin prebivalstva s kompleksno socialno in zdravstveno problematiko (73 oseb) ipd.

3. Izhodi brezposelnih Romov v zaposlitev v letu 2021.

V obdobju januar–december 2021 je ZRSZ beležil skupaj 356 izhodov v zaposlitev. V okviru APZ se je v javna dela in druge zaposlitvene programe vključilo 131 Romov. Poleg vključitev Romov v zaposlitvene programe APZ se je 225 Romov zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskega agencijah ipd.

Nabor programov ukrepa »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« se glede na stanje in gibanja na trgu dela stalno dopolnjuje, s tem pa se tudi Romom povečujejo možnosti za usposabljanje (tudi v konkretnem delovnem okolju) kot tudi možnosti za prehod v zaposlitev. Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se v letu 2021 nadaljevali programi, ki so se izvajali tudi že v letu 2020, in sicer:

- na področju usposabljanja in izobraževanja: Programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, Programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja za mlade, Lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, Programi formalnega izobraževanja;
- na področju spodbud za zaposlovanje: Spodbujanje zaposlovanja – Zaposli.me in Spodbude za trajno zaposlovanje mladih v vzhodni regiji;
- prav tako sta se v letu 2021 nadaljevala program Učne delavnice, katerega namen je praktično usposabljanje brezposelnih v konkretnem delovnem okolju socialnega podjetništva in povečanje njihove socialne, poklicne in delovne integracije, konkurenčnosti na trgu dela ter pridobitev in krepitev njihovih kompetenc, znanj, veščin in spretnosti in program Spodbude za zaposlovanje oseb iz programa Učne delavnice, katerega namen je spodbujanje zaposlovanja tistih brezposelnih oseb, ki so bile predhodno vključene v Učne delavnice;
- v letu 2021 se je začel izvajati nov program Javna dela Pomoč pri omilitvi posledic epidemije COVID-19, v okviru katerega so se brezposelne osebe lahko zaposlovale pri neprofitnih delodajalcih na področju socialnega varstva.

Okrnjeno izvajanje aktivnosti zaradi epidemije COVID-19 v letu 2021:

Tudi v letu 2021 so se vse aktivnosti za brezposelne osebe in s tem tudi za Rome zaradi **epidemije COVID-19** izvajale v okrnjenem obsegu, skladno z odločitvami in navodili Vlade RS ter s priporočili NIJZ. Sprejeti so bili naslednji ukrepi, ki so veljali za vse brezposelne osebe:

- **vključevanje v ukrepe APZ:** v skladu z odloki Vlade RS so se tudi v letu 2021 začasno prekinile vse vključitve brezposelnih, torej tudi Romov v programe izobraževanja in usposabljanja, ki se izvajajo pri zunanjih izvajalcih, in sicer v vseh izobraževalnih ustanovah, vključno z organizacijami za izobraževanje odraslih. Praktična usposabljanja, kot je usposabljanje na delovnem mestu in učne delavnice, so se lahko prekinila na željo osebe ali izvajalca brez ugotavljanja krivde.
- **Karierna središča:** Karierna središča, ki jih Romi pogosto obiskujejo, so bila v času razglašene epidemije začasno zaprta. Nudena je bila pomoč ter posredovanje informacij po telefonu in elektronski pošti.
- **Programi javnih del:** javna dela so potekala nemoteno, nekaj izvajalcev je udeležence napotilo na čakanje na delo (šole) ali pa so ostali doma zaradi višje sile. Sicer pa je okviru javnih del, kamor so vključeni tudi Romi, veljalo naslednje: če udeležencem javnih del ni bilo mogoče zagotoviti dela, jim je izvajalec odredil ukrep čakanja na domu v skladu s 138. členom Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1). Pri tem so bili upravičeni do nadomestila plače v višini 80 % od osnove, določene v ZDR-1.
- **Posredovanje informacij:** v času trajanja krize zaradi koronavirusa je zavod močno okrepil posredovanje informacij po telefonu in preko elektronske pošte, saj osebni stiki niso bili dovoljeni. Na vseh območnih službah so bile na voljo t. i. krizne številke, na katerih so lahko Romi pridobili vse potrebne informacije.

MDDSZ ocenjuje, da je bilo kljub epidemiji in z njo povezanimi ukrepi za varovanje zdravja ljudi število vključitev Romov v različne aktivnosti visoko. Navedeno kaže na to, da so aktivnosti za vključevanje Romov na trg dela potekale, sicer v spremenjeni in okrnjeni različici, pa vseeno so, kar je izredno pomembno, saj se je s tem ohranjal stik med ZRSZ oziroma izvajalci aktivnosti in Romi.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so podane v prilogi 1 tega poročila.

4.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

Na področju socialnega varstva, socialnega vključevanja in zaščite otrok, žensk in mladih, je MDDSZ poročal, da je v okviru sofinanciranja mreže socialnovarstvenih programov v letu 2021 sofinanciral 5 socialnovarstvenih programov v zvezi s socialnim vključevanjem Romov, od tega 2 javna (Dnevni center za romske otroke izvajalca Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Dnevni center Kher Šu Beši izvajalca CSD Dolenjska in Bela krajina – enota Trebnje) in 3 razvojne programe (Z roko v roki izvajalca Društvo Mozaik – društvo otrok, Dnevni center za romske mladostnike izvajalca Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Skupni prostor – dnevna (po)moč in podpora za romske otroke in mladostnike izvajalca Kralji ulice).

Za sofinanciranje javnih in razvojnih socialnovarstvenih programov je bilo v letu 2021 namenjenih 238.800 evrov, in sicer za stroške dela zaposlenih v socialnovarstvenih programih in nujne posredne stroške. Izvajalca javnih programov sta bila skladno s pogodbmami v letu 2021 sofinancirana v višini 120.200 evrov. Trije razvojni programi pa so bili v letu 2021 sofinancirani v skupni višini 117.600 evrov.

Kot je bilo že omenjeno, je v letu 2021 pri UN izšel *Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti in o ukrepanju v teh primerih*. Priročnik je namenjen seznanjanju in ozaveščanju javnih uslužbencev in drugih deležnikov, ki delajo s pripadniki romske skupnosti, živečimi v Republiki Sloveniji, o različnih vidikih obravnave primerov zgodnjih in prisilnih porok otrok v romski skupnosti, kar predstavlja ogrožajoče okolje za varstvo koristi otroka. Pri pripravi priročnika je aktivno sodeloval tudi MDDSZ in ga z namenom seznaitve strokovnih delavcev po

elektronski poti posredoval centrom za socialno delo, večnamenskim romskim centrom in večgeneracijskim centrom. Financiranje svetovalnih programov za romsko populacijo na temo zgodnjih in prisilnih porok ter posledic takih ravnanj se v letu 2021 ni izvedlo, so pa bili izvajalci projektov VNRC-jev ter tudi vključeni v program povabljeni k sodelovanju pri zagotavljanju oziroma posredovanju informacij in izkušenj z navedenimi fenomeni, katerih prisotnost se med različnimi romskimi skupnostmi v Sloveniji precej razlikuje.

V okviru Direktorata za socialne zadeve so se v letu 2021 izvajali projekti večnamenskih romskih centrov (VNRC), ki so se izvajali od leta 2017 in so se septembra 2021 zaključili. Izvajanje aktivnosti v letu 2021 je potekalo v bolj okrnjenem obsegu, saj je zaradi ukrepov preprečevanja širjenja koronavirusa in omejevanja združevanja enkrat v letu 2021 prišlo do daljše prekinitve izvajanja programov. V času, ko so aktivnosti potekale, jih je bila večina usmerjena v seznanjanje Romov z ukrepi za preprečevanje širjenja virusa, promocijo cepljenja, predstavljanje nujnosti upoštevanja ukrepov ter pomoči otrokom pri šolanju na daljavo oziroma pri podpori staršem pri pomoči otrokom pri šolanju na daljavo. Aktivnosti izven področij, vezanih na preprečevanje širjenja koronavirusa in socialnih posledic epidemije, so obsegale skrb za okolje in okolico, ohranjanje zdravega življenjskega sloga, spodbujanje vključevanja v izobraževalne procese, krepitev IKT in finančne pismenosti, predstavljanje možnosti in koristi vključevanja v programe socialne aktivacije in programe APZ. Upošteva se cilje in ciljno skupino javnega razpisa gre za integracijsko-ciljni ukrep, namenjen izboljšanju socialno-ekonomskega položaja Romov v Sloveniji ter njihovi hitrejši in učinkovitejši integraciji v lokalno in širše družbeno okolje. VNRC-ji so bili med Romi dobro sprejeti. Nudili so prostor pogovora in seznanjanja o temah, ki zadevajo vse profile in generacije pripadnikov romske skupnosti. Kjer so bili VNRC-ji locirani v romskih naseljih, so se aktivnosti, ki so bile organizirane, udeleževali predvsem ženske, otroci in mladostniki.

V okviru Direktorata za družino je Rome kot ranljivo družbeno skupino nagovarja tudi mreža večgeneracijskih centrov (VGC), ki se je v okviru javnega razpisa vzpostavila v letu 2017. Pet VGC, ki pretežno delujejo na območju bivanja romskih skupnosti, v okviru svojih programov Rome načrtno vključuje v aktivnosti centra tako zaradi krepitev njihovih kompetenc kot (predvsem) njihove socialne integracije ter povezovanja z drugimi obiskovalci centrov, v čemer dopolnjujejo aktivnost VNRC-jev. Gre za VGC Dolenjske in Bele krajine (sedež v Črnomlju), VGC Pomurja (Murska Sobota), VGC Skupaj (Novo mesto), VGC Posavje (Krško) in VGC Skupna točka (Ljubljana).

VGC-ji Romom ponujajo predvsem vsebine, namenjene krepitevi socialne vključenosti, in sicer skozi neformalne oblike učenja – aktivnosti so usmerjene v razvijanje socialnih, zdravstvenih, kulturnih, komunikacijskih, zaposlitvenih in finančnih kompetenc. Temeljna vloga VGC-jev je preventivna. K preprečevanju bega mladoletnih Romov v škodljiva okolja ter preprečevanju prisilnih in zgodnjih porok centri prispevajo z aktivnostmi, kot so delavnice za krepitev starševskih kompetenc, delavnice in predavanja o partnerskih in družinskih odnosih ter vse izobraževalne aktivnosti, skozi katere lahko Romi pridobijo potrebno samozavest za postavljanje in uresničevanje ciljev, povezanih s pridobivanjem izobrazbe, ali drugih ciljev, ki preprečujejo škodljivo vedenje njim ali njihovim družinskim članom. Strokovni delavci, zaposleni v VGC-jih, so usposobljeni za prepoznavanje potencialno rizičnih situacij, v katerih bi že lahko prišlo do bega mladoletne osebe v škodljivo okolje ali prisilne oziroma zgodnje poroke, pri čemer so dolžni ukrepati v skladu z zakonodajo ter o takšnih primerih poročati ustreznim organom. VGC-ji predstavljajo tudi prostor, kjer se skozi aktivnosti združujejo in povezujejo romski in drugi uporabniki, kar prispeva k boljši socialni integraciji Romov, to pa vpliva tudi na njihovo lažje prevzemanje družbenih in kulturnih norm iz okolja. Aktivnosti VGC-jev so za Rome tako lahko pomemben del njihovega osebnega in socialnega razvoja ter delujejo kot preventivni mehanizem na področju zdravja, odnosov, prispevanja družbi in tudi preprečevanju škodljivih ali celo nezakonitih vedenj.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MDDSZ ocenjuje, da se v okviru programov in projektov socialnega vključevanja kažejo pozitivne izkušnje v zvezi s starši, saj se je okrepila njihova zavest o pomenu vključevanja

otrok v predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje. Posledično je **več otrok vključenih v predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje, krepijo** pa se tudi **socialne veščine in socialni stiki posameznikov in družin.** Otroci v programih okrepijo občutek lastne vrednosti in povezanosti z ostalimi otroki in voditelji aktivnosti, kar pripomore k lažjemu vključevanju v obvezno osnovno šolo.

MDDSZ si bo v okviru prihodnjega ukrepanja **prizadeval za povečanje obsega sredstev, namenjenih sofinanciranju socialnovarstvenih programov,** opolnomočenju, socialnemu varstvu in socialni integraciji Romov (vseh generacij), ter za **spodbujanje širitve tovrstnih socialnovarstvenih programov v okolja, v katerih prebiva večje število Romov** (in se po takih programih kažejo potrebe), **vendar se tam še ne izvajajo.** Glede na specifičnost dela s ciljno skupino se **poudarja potreba po vključevanju dodatnega kadra v izvajanje programov.** Zaradi zaostrenih epidemioloških razmer in njihovih učinkov na neposredno delo s ciljno skupino izvajalci poudarjajo potrebo po spremembi normativov pri številu ur aktivne vključenosti.

MDDSZ nadalje tudi ocenjuje, da so pripadniki romske skupnosti, ki so se udeleževali aktivnosti, ki so potekale v okviru VNRC-jev, projekt sprejeli za svojega in v veliko primerih sami izrazili predloge oziroma ideje, kako izboljšati določene zadeve, ki predstavljajo izziv tako zanje kot za večinsko lokalno prebivalstvo (npr. skrb za red v avtobusih, ki prevažajo romske otroke do osnovnih šol – kjer je to potrebno). V večini primerov je **prišlo do izboljšanja sodelovanja in razumevanja med državnimi organi/organizacijami (policija, gasilci, osebje zdravstvenih domov) in večinskim lokalnim prebivalstvom na eni ter Romi na drugi strani.** VNRC-ji, kot prostori, kjer lahko pripadniki romske skupnosti pridobijo vrsto zanje koristnih informacij, Romom omogočajo kakovostnejšo izrabo časa in direktno ter indirektno kot tudi eksplicitno in subliminalno prispevajo k dvigu kvalitete njihovega življenja in oblikovanju novih praks in stališč (npr. do skrbi za zdravje, skrbi za okolje, v katerem bivajo, ter odnosa do predšolske vzgoje in šole). Izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja pripadnikov romske skupnosti v Republiki Sloveniji je dolgotrajen proces, katerega konkretnije učinke ni mogoče pričakovati v kratkem času – **projekt vzpostavitve VNRC-jev glede na odzive vključenih in izvajalcev predstavlja pomemben dejavnik in faktor pospeševanja realizacije ciljev navedenega procesa. Negativno izkušnjo** za lokalno romsko skupnost ter deležnike, ki delajo na terenu z Romi, **predstavlja zaključek izvedbe projektov,** saj so se tako Romi kot lokalni deležniki navadili na izvajanje projekta ter uporabljali možnosti, ki jih je nudila njegova izvedba. Lokalni Romi so po zaključku večkrat izrazili stališče, da jim je bil vzet prostor, v katerem so se počutili slišano, varno in prijetno.

V okoljih, kjer so bili vzpostavljeni VGC-ji, pa je bil prepoznan **pozitiven učinek teh programov** predvsem z vidika povezovanja Romov z drugimi uporabniki centrov in s tem **spodbujanja hitrejšega vključevanja v širšo družbeno skupnost.** Velik prispevek VGC-jev so bile tudi aktivnosti, ki so **bile namenjene staršem s ciljem preprečevanja škodljivih vedenj za njih ali njihove družinske člane,** še posebej aktivnosti, ki so bile namenjene **preprečevanju bega mladoletnih Romov v škodljiva okolja ter preprečevanju prisilnih in zgodnjih porok** (delavnice za krepitev starševskih kompetenc, delavnice in predavanja o partnerskih in družinskih odnosih ter vse izobraževalne aktivnosti, skozi katere so lahko Romi pridobili potrebno samozavest za postavljanje in uresničevanje ciljev, povezanih s pridobivanjem izobrazbe, ali drugih ciljev).

V prihodnji evropski finančni perspektivi (tj. za obdobje 2021–2027) bi, glede na zaznane potrebe, **bilo treba vzpostaviti dodatne VNRC-je** (okvirno 19, tj. 17 na območju Kohezijske regije Vzhodna Slovenija in 2 na območju Kohezijske regije Zahodna Slovenija) **in še natančneje specificirati in zamejiti vsebinske sklope** (okvirno na 6 vsebinskih sklopov z bolj natančno predpisanimi vsebinami), ki bi jih izvajalci morali zagotavljati skladno s prizadevanji za njihovo učinkovitejšo integracijo v širše družbeno okolje, za njihovo opolnomočenje, socialno aktivacijo in približevanje različnim trgom dela.

V zvezi z delavnicami, ki so potekale v okviru VNRC, je **zaznati pozitivne izkušnje,** in sicer **spodbujanje širšega dialoga in bolj odprtega pogovora v zvezi s še vedno precej**

tabuiziranimi temami med predstavniki romske skupnosti, kjer je še vedno prisotno zmotno stališče, da gre za pojave, ki so del »romske kulture oziroma običajev«. Še vedno je v zvezi s tem zaznati precejšnjo nepripravljenost na pogovor o teh temah. Nekateri Romi zavračajo pobude za pogovor o tovrstnih temah s stališčem, da so npr. dogovorjene poroke del njihove kulture in tradicije (tj. del romske skupnosti tovrstnih porok ne vidi kot spornih). **Izredno pozitivno** pa je, da se v pogovore v zvezi z navedenimi temami **vse aktivneje vključujejo ženske** – tudi take, ki so imele bolj ali manj neposredne izkušnje s primeri pojavov prisilnih ali zgodnjih porok.

V prihodnje bi bilo treba tovrstne programe izvajati na čim več lokacijah oziroma na lokacijah, kjer v večjem številu živijo Romi: Kočevska, Posavje, Dolenjska-Bela krajina, Maribor in Pomurje in pa **okrepiti multidisciplinarni pristop k obravnavi problematike** – intenzivnejše vključevanje policije, socialnih služb in tudi oseb, ki so imele tovrstne izkušnje pri predstavljanju spornosti takšnih praks. **Potrebno bi bilo tudi okrepljeno delo z ozaveščenimi pripadniki romske skupnosti na preprečevanju takih pojavov.**

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so podane v prilogi 1 tega poročila.

4.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

MZ spremlja delo, ki ga opravljajo zdravstvene ustanove na območjih, kjer živijo Romi. Gre za posamezne aktivnosti v romskih naseljih, za zdravstveno vzgojno delo, ki ga opravljajo posamezni centri, in delo patronažnih uslužbencev po romskih naseljih v sklopu svojega rednega dela.

Zdravje Romov je zaradi specifičnosti romske populacije manj kot pri ostalih skupinah prebivalstva odvisno le od zdravstvenega varstva. Njihovo zdravje je odvisno tudi od izboljšanja stanovanjskih in bivalnih razmer, higienskih možnosti, zaposlovanja in večje socialne varnosti, pa tudi od vzgoje in izobraževanja. Aktivnosti zajemajo: skrb za izbranega zdravnika – namesto obiskov dežurnih ambulant, konstantno delo na področju zdravstvene ozaveščenosti romske populacije in nezdravega življenjskega sloga (kajenje, nezdrava prehrana, pomanjkanje gibanja), pozornost se namenja izboljšanju sodelovanja Romov v preventivnih programih, pri zdravljenju kroničnih bolezni, izobraževanju zdravstvenih delavcev iz romske kulture in pristopov k romski populaciji, hkrati je potrebno stalno pojasnjevanje koriščenja službe nujne medicinske pomoči.

MZ je v letu 2021 objavil javni razpis za sofinanciranje programov neposredne pomoči, svetovanja in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb, ki jih izvajajo humanitarne organizacije v letih 2021 in 2022 v skupni vrednosti 560.000 evrov.

Na področju romske problematike razpis omogoča večjo socialno vključenost pripadnikov romske skupnosti z vsebinami za krepitev, varovanje in promocijo zdravja, na ta način prispeva k zmanjševanju neenakosti v zdravju ter doseganju višje ravni kakovosti življenja pripadnikov romske skupnosti, s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah znotraj romske skupnosti – ženske, otroci in mladostniki.

Specifični cilji programa, ki jih podpira razpis in ki sledijo tudi ciljem, zapisanim v NPUR 2017–2021, so:

- promovirati reproduktivno zdravje mladostnic in žensk, predvsem v smislu zmanjševanja ogroženosti zaradi bolezni, ki so povezane z reprodukcijo ter nenačrtovanimi in nezaželenimi (mladostniškimi) nosečnostmi;
- promocija, varovanje in krepitev duševnega zdravja uporabnikov. Pridobivanje pozitivnih izkušenj, gradnja pozitivne samopodobe in novih strategij vedenja, uvajanje varovalnih dejavnikov v uporabnikovo življenje in doživljanje, zmanjševanje števila in intenzitete dejavnikov tveganja, višanje obvladovanih sposobnosti, psihične odpornosti in zmanjševanje

individualne in socialne ranljivosti z namenom ohranjanja zdravega razvoja in psihosocialnega ravnotežja;

- večja ozaveščenost o zdravem življenjskem slogu. Večja zdrava telesna aktivnost uporabnikov, večja ozaveščenost o pomenu zdrave prehrane in o tem, kaj je zdrava prehrana ter večja ozaveščenost o tveganih oblikah vedenja;
- z ozaveščanjem, informiranjem, svetovanjem, zagovorništvom, spremljanjem ter mreženjem opolnomočiti uporabnike, da bodo lahko prevzeli odgovornost za lastno zdravje in višjo kakovost življenja. Ustvariti podporno okolje za izboljšanje dostopnosti do zdravstvenih storitev ter promocije zdravja in primarne preventive;

Na razpisu za leto 2021/2022 so bile izbrane 3 organizacije:

- Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice s projektom: *Zagotavljanje pomoči in podpore pri vključevanju najranljivejših skupin v zdravstvene storitve, krepitev enakosti v zdravju in razvijanje novih oblik podpore ranljivim skupinam z namenom izboljšanja splošnega zdravja*;
- Romsko društvo Romani Union s projektom: *Krepitev zdravja romske skupnosti v Sloveniji s poudarkom na romskih ženskah, otrocih in starejših*;
- Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto s projektom: *Zdravita*.

Preko terenskega dela se pristopa do romske populacije v romskih naseljih in v občinah, kjer živi romska skupnost. Preko programov neposredne pomoči, svetovanja oskrbe, informiranja ozaveščanja se romsko skupnost ozavešča in poduči o pomembnosti zdravega življenja, skrbi za lastno zdravje, zdrave prehrane in gibanja, higiene, varne spolnosti, kontracepcije, mladostnih nosečnosti, ustne higiene ter o škodljivih življenjskih slogih. Programi dosegajo tri ciljne podskupine: romske ženske, starejše in otroke. Poteka tudi izobraževanje in informiranje romske skupnosti v Sloveniji glede epidemije COVID-19, o preventivnih ukrepih ter predvsem o pomembnosti cepljenja, saj za romsko skupnost velja, da je precepljenost romske skupnosti nižja od večinskega prebivalstva. Romska skupnost je glede COVID-19 slabo informirana in nima preventivnih sredstev za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19.

Na področju Novega mesta se znotraj programa, ki ga financira MZ, izvaja individualno delo s posamezniki in družinami (svetovanje, informiranje, ozaveščanje, usmerjanje in zagovorništvo) ter aktivnosti na temo reproduktivnega zdravja, duševnega zdravja in zdravega življenjskega sloga. Delavnice se izvajajo v romskih naseljih Brezje in Jedinščica. V posamezno delavnico je vključeno v povprečju 30 uporabnikov. Na temo reproduktivnega zdravja je bilo izvedenih 5 delavnic na temo odnosi med spoloma in spolnost, spolno prenosljive bolezni in zaščita pred njimi, načrtovanje družine in kontracepcija. Na temo promocija, varovanje in krepitev pozitivnega duševnega zdravja je bilo izvedenih 9 delavnic na temo dobra samopodoba, pozitivno mišljenje, učenje novih strategij vedenja, motivacija, samoobvladovanje in samozavedanje. Na temo promocija zdravega življenjskega sloga je bilo izvedenih 8 delavnic o zdravi prehrani in praktične kuharske delavnice, 8 športnih delavnic (športne igre z namenom promoviranja rednega gibanja) in 2 delavnici za ozaveščanje o škodljivih posledicah kajenja, pitja alkohola in drugih odvisnosti.

Vseskozi je potekalo tudi individualno delo: motiviranje za vključitev v aktivnosti, opora pri čustvenih stiskih, krepitev pozitivne samopodobe, iskanja virov moči pri posamezniku. Opravljeni so tudi številni individualni razgovori. Izvedena so bila tudi naslednja terenska svetovanja: v Mariboru, v Kamencih v občini Črenšovci, na Gazicah v občini Brežice, v Kerinovem grmu v občini Krško in drugod. Na terenu se je pridružila tudi mobilna cepilna enota. Odziv prebivalcev naselij je bil različen, so pa zdravstveni delavci poleg cepljenja prisotnim Romom svetovali in jih informirali o koronavirusu, cepljenju ter ostalih zadevah, ki so jih zanimale. Z odraslimi Romi je bilo opravljenih veliko razgovorov o cepljenju, pomoč jim je bila nudena pri naročanju na termine ali pa se jih je tja tudi spremljalo. Pozornost je bila namenjena tudi razlagi terminov »izolacija«, »karantena« in »samoizolacija«. Izvajalci so skrbeli zato, da so bile družine informirane o aktualni situaciji in da so do njih prišle prave, strokovne informacije. Ljudje so bili redno in na njim razumljiv način obveščeni o trenutnih ukrepih in predpisih. Opazen je bil porast duševnih stisk pri starejših (predvsem materah), ki so bile v tem času še bolj obremenjene in so težko shajale z vsemi vlogami, ki so jih imele.

Znotraj izvedenih vsebin v Mariboru je delovala tudi ženska skupina (namenjena predvsem Rominjam): v septembru in oktobru 2021 so skupaj z Rominjami pripravili prispevek za konferenco *Položaj Rominj in Romov v Sloveniji; podporno delo z romskimi družinami* (v Mariboru). Tako so se teme nanašale večinoma na položaj Rominj v skupnosti, zakonskem življenju, na razlike med preteklostjo in sedanjostjo, na mladoletniške in dogovorjene poroke itd. V septembru 2021 je bilo veliko časa namenjenega prijavam v e-asistenta in spletne učilnice, s čimer so izvajalci pripadnike romske skupnosti naučili in jim pokazali, kako bodo ves čas šolskega leta lahko v stiku s šolo. Potekala je tudi redna komunikacija z vrtci in šolami ter pomoč tistim, ki zaradi epidemioloških razmer ostanejo doma. V novembru, ko so se ukrepi zaostrovali, so žensko skupino izvajali na prostem, saj je niso želeli ukiniti – zaznana je bila velika potreba po nudenju pomoči, svetovanju in informiranju.

Za aktivnosti nevladnih organizacij s tega področja se je namenilo približno 85.000 evrov. Seveda pa vsa ta sredstva predstavljajo le manjši delež, saj MZ iz proračuna zagotavlja tudi sredstva za nujno zdravljenje nezavarovanih oseb in povračilo plačilo stroškov zavarovanj.

O izvedenih aktivnostih v letu 2021 je poročal tudi NIJZ. NIJZ je v letu 2021 pripravil predlog programa krepitve javnega zdravja Romov, ki je bil predstavljen predstavnikom MZ in UN ter predstavnikov Zveze Romov Slovenije. NIJZ je pri tem izpostavil, da je programski pristop (celovit obseg javnozdravstvene tematike, dolgoročno, strokovno in poenoteno izvajanje na vseh področjih, kjer živijo Romi) edini pristop, ki bo zagotovil spremembo kazalnikov zdravja. NIJZ je predlagal, da naj se nacionalni javnozdravstveni program izvaja ob koordiniranem in hkratnem izvajanju projektnih aktivnosti nevladnih organizacij. Priprava in pilotna implementacija tovrstnega programa presega trenutno razpoložljive vire na NIJZ, namenjene zdravju ranljive skupine Romov, zato je NIJZ priporočil zagotavljanje dodatnih namenskih sredstev za razvoj in implementacijo celovitega in dolgoročnega programa krepitve javnega zdravja v romski skupnosti. Program naj bi slonel na obstoječih nacionalnih preventivnih programih in naj bi se izvajal v vseh regijah z romskimi naselji. V fazi usklajevanja predlogov ukrepov je MZ sporočil, da bi se za izvajanje tovrstnega programa moralo iz državnega proračuna oziroma proračuna MZ zagotoviti dodatnih 70.000 evrov letno za nadaljnja štiri leta, ki pa jih MZ ni mogel zagotoviti, zato program, kot ga je predlagal NIJZ, ni bil sprejet. MZ je tudi ocenil, da so za naslavljanje izzivov, ki jih imajo pripadniki romske skupnosti na področju zdravja, najbolj učinkovite in primerne aktivnosti, ki se izvajajo na terenu, v okoljih, kjer Romi živijo, zato bo še naprej in še bolj okrepljeno podpiral aktivnosti nevladnih organizacij preko javnega razpisa.

NIJZ je nadaljeval raziskovalno delo, posebej na področju reproduktivnega zdravja Rominj. Izveden je bil program radijskih oddaj na Radio Romic, namenjenih krepitvi duševnega zdravja, promociji programa MIRA in razpoložljivih preventivnih storitev na ravni primarnega zdravstvenega varstva. Medijske aktivnosti so vključevale tudi pripravo strokovnih člankov za časopis Romano them. Skupek medijskih aktivnosti predstavlja del večletnega programa ozaveščanja in informiranja Romov, ki je tudi v letu 2021 vključeval dodatne strokovne informacije na temo obvladovanja COVID-19 epidemije. Del trajnostnega in celovitega sodelovanja z Romicom predstavlja še trajna skrb za kotiček z zdravstveno-informacijskimi gradivi v prostorih Romic-a.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MZ izvajanje aktivnosti nevladnih organizacij na tem področju ocenjuje kot zelo pozitivno. Nevladne organizacije so **želele približati romsko skupnost javnemu zdravstvu in tako občutno vplivale na zmanjšanje obolevnosti in umrljivost med romsko populacijo.** Aktivnosti, ki so jih izvajale, so **bistveno pripomogle tudi k večji ozaveščenosti romskega prebivalstva** o ukrepih za preprečevanje širjenja okužb s koronavirusom in o pomembnosti cepljenja.

MZ ocenjuje, da se je terensko delo izkazalo za najbolj uspešno, vendar pa bi moralo biti kontinuirano in prisotnost v naseljih še pogostejša. Izvajanje ukrepov je zaznamovala

epidemija COVID-19, zato so se aktivnosti prilagajale ukrepom, ki so veljali. Kjer je bilo mogoče, so dodajali izobraževanje, informiranje in svetovanje glede preprečevanja širjenja okužb, o preventivnih ukrepih in o pomembnosti cepljenja. Na terenskih obiskih v naseljih so se izvajalcem pridružile mobilne cepilne enote, ki so prebivalcem naselij nudile prostovoljno cepljenje z vsemi razpoložljivimi cepivi in tudi vse potrebne informacije o cepljenju proti COVID-19.

MZ izraža interes za še večjo podporo deležnikom, ki izvajajo kakovostne programe za romsko skupnost, vendar pa **ugotavlja, da se na javne razpise**, ki so na voljo, **ne prijavlja veliko organizacij s svojimi programi**.

V letu 2022 bo MZ objavil nov razpis za leto 2023 in 2024, s čimer zagotavlja kontinuiteto aktivnosti.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so podane v prilogi 1 tega poročila.

4.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER

MOP je poročal, da tudi v letu 2021 ni neposredno financiral dejavnosti, programov in projektov, ki bi bili neposredno namenjeni prostorskemu in urbanističnemu načrtovanju, komunalnemu opremljanju in gradnji za potrebe zgolj romske skupnosti, ampak se v skladu s svojimi zakonskimi pristojnostmi in obveznostmi vključuje v procese prostorskega načrtovanja in celovitega izboljšanja bivalnih razmer vseh državljanov RS skozi strokovno pomoč in sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, ki so izvirno pristojne na tem področju. Pri tem se MOP v primerih, ko gre za lokalne skupnosti, v katerih je romska tematika s fokusom na izboljšanje bivalnih razmer Romov še posebej pereča, še bolj neposredno in aktivno vključuje v postopke priprave OPN in OPPN s svojo aktivno vlogo v postopkih medresorskega usklajevanja z drugimi ministrstvi. Pri tem vedno zasleduje cilj, da se obstoječa romska naselja, če je le mogoče, opredelijo z ustrezno namensko rabo, da se jim s tem omogoči legalizacija v okviru obstoječega naselbinskega sistema. V primerih nelegalnih romskih naselij, ki so na zemljiščih, ki jih iz različnih zakonskih razlogov ni mogoče legalizirati, pa lokalnim skupnostim pomaga pri iskanju in zagotavljanju takšnih zemljišč, na katera je mogoča preselitev.

MOP je tudi poročal, da je v letu 2021 potekala priprava in sprejem novega Gradbenega zakona. Državni zbor je novi Gradbeni zakon sprejel 9. decembra 2021. Ta je stopil v veljavo 31. decembra 2021, začel pa se je uporabljati 1. junija 2022. V novem gradbenem zakonu so na novo opredeljena merila in pogoji za pridobitev upravnih dovoljenj za že zgrajene objekte. Zakon ohranja in deloma dopolnjuje določbe, ki se nanašajo na legalizacijo, na področju izvršbe pa sledi odločbi Ustavnega sodišča RS in zagotavlja t. i. pravico do doma.

Mestna občina Novo mesto je v oktobru 2020 na MGRT posredovala pobudo za brezplačni prenos petih parcel, zemljišč parc. št. 465/17, parc. št. 465/77, parc. št. 465/82, parc. št. 465/83 in parc. št. 465/88, vse k.o. 1455 Bršljin v romskem naselju Žabjak – Brezje za namen izvedbe in zaključka projekta uvrščenega v državni Načrt razvojnih programov za obdobje 2017–2020, pod zaporedno št. 2130-17-8102 Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak – Brezje. Na pobudo občine je MORS konec marca 2021 podal MGRT soglasje za brezplačen prenos vseh petih parcel na občino. Zemljišča so bila na občino prenesena s sklepom vlade št. 47803-95/2021/3 z dne 24. junij 2021.

V zvezi z reševanjem bivanjske problematike romske skupnosti je pomembno omeniti tudi dejavnost SSRS, ki je promoviral možnosti sofinanciranja občin na podlagi Programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2016 do 2020 (tudi) za začasna reševanja stanovanjskih problemov (bivalne enote) pripadnikov romske skupnosti v okoljih, kjer so razmere slabe. Gre za splošni integracijski ukrep, v okviru katerega so Romi le ena od ciljnih skupin. Ukrep je namenjen pridobivanju javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot na območju

celotne Slovenije za vse skupine prebivalstva kot zagotavljanje možnosti sofinanciranja za upravičene prosilce, med katerimi so tudi samoupravne lokalne skupnosti in javni nepremičninski skladi lokalnih skupnosti, kjer živijo Romi. Prosilci lahko v okviru obstoječih možnosti in modelov Programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2021 in 2022¹² prijavijo projekte – podajo vloge za sofinanciranje projektov, s katerimi bi pripomogli k zagotavljanju bivanjskih zmogljivosti v občinah, kjer živijo Romi. Glavni poudarek in prednost se namenja investicijskim projektom, ki izpolnjujejo pogoje novih predpisov s področja energetske učinkovitosti in sofinanciranja, v obliki soinvestiranja projektov, kjer SSRS kupuje do 50 % javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot. Program ohranja tudi nekoliko spremenjeno obliko sofinanciranja: posojilo in soinvestiranje s posojilom.

Program je odprt do dne, ko so s sklepi Nadzornega sveta SSRS odobrena vsa predvidena sredstva oziroma najkasneje do 31. decembra 2022. Zaradi kratkega obdobja veljavnosti programa si SSRS pridržuje pravico, da v primeru morebitnega povišanja sredstev za izvajanje programa, rok podaljša oziroma objavi nov program.

SSRS je poročal, da so bile bivalne enote lahko predmet sofinanciranja po Programu sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2021 in 2022. SSRS je tudi v letu 2021 ob oglaševanju in predstavitev, kjer je predstavljal program, poudaril tudi možnost sofinanciranja zagotavljanja stanovanj za Rome in tudi možnosti zagotavljanja bivalnih enot za Rome po razpoložljivih modelih tega programa. S tem je uresničeval ukrep: Izvedba javnega razpisa za sofinanciranje izgradnje bivalnih enot in ukrep: Informiranje in zagotavljanje strokovne podpore samoupravnim lokalnim skupnostim, kjer živijo Romi, o obstoječih možnostih za oblikovanje in razvoj integracijskih pristopov in ukrepov na področju zagotavljanja lokalne stanovanjske politike, k čemur je zavezan po NPUR 2017–2021.

SSRS se je udeleževal aktivnosti in usmerjenih razprav za Rome, fokusnih skupin in sestankov, ki jih je skliceval UN, ter redno poročal o svojem delu na tem področju preko MOP in UN. UN je na pobudo SSRS vse občine, v katerih živijo Romi, z dopisom št. 00701-8/2017-UN/11 z dne 26. julij 2021 seznanil s tem in ostalimi novimi ukrepi SSRS.

SSRS je poročal, da, žal, v nobeni prejeti vlogi ali spremljajoči dokumentaciji v letu 2021 in posledično v nobeni odobreni vlogi, ni bilo izrecno navedeno, da bi bile stanovanjske enote (stanovanja oziroma bivalne enote) namenjene za potrebe romske skupnosti. Pri tem je treba poudariti, da je tudi sicer število prijavljenih projektov nižje zaradi razmer vezanih na omejitvene ukrepe in bolezni COVID-19, razmer na nepremičninskem trgu in v gradbeništvu, zadolženosti občin in drugih potencialnih prijaviteljev ter pričakovanja razpisov za razdelitev sredstev v okviru javnega razpisa za dodelitev nepovratnih finančnih sredstev za zagotavljanje javnih najemnih stanovanj iz sredstev Načrta za okrevanje in odpornost.

MGRT je poročal, da v letu 2021 ni izvajal nobenih aktivnostih, vezanih na uresničevanje cilja 3.3.5.1.3 Premagovanje razvojnih težav ciljnih območij regionalne politike za zagotovitev osnovnih pogojev za enakopraven razvoj romske skupnosti v Sloveniji in ukrepa Izvajanje finančnih ukrepov za razvoj območij, kjer živi romska skupnost.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MOP si na področju urejanja bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti **prizadeva**, da bi bile **vse oblikovane rešitve skladne z URS in da bi upoštevale enakopravnost državljanov**. MOP tako trdno stoji na stališču, da **veljavna zakonodaja na področju urejanja prostora, graditve in urejanja okolja ter ZRomS-1 predstavljajo zadosten okvir**, znotraj katerega lahko **vsi zainteresirani akterji prispevajo svoj delež k izboljšanju razmer romske skupnosti**.

¹² Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2021 in 2022 (Uradni list RS št. 105/21, z dne 2. julij 2021). Dostopen prek: [Program Stanovanjskega sklada Republike Slovenije za leti 2021 in 2022](#) (12. april 2022).

MOP ocenjuje, da je **vsa romska naselja in dele naselij, za katera ne veljajo morebitne zemljiško-pravne ovire ali okoljske omejitve, pod enakimi pogoji mogoče opredeliti**, določiti poimenovanje in mejo ter njihove funkcije **v omrežju naselij**. Ta proces se lahko začne **samo na pobudo občine** in pod enakimi pogoji **v okviru priprave oziroma sprememb in dopolnitev OPN**. Občine so **v veliki večini k temu že pristopile**, in to na enak način za naselja, v katerih živijo (tudi) Romi, kot za ostala naselja. Pri tem pa na MOP opažajo in opozarjajo na to, da so **v te procese premalo vključeni Romi sami**, predvsem njihovi izvoljeni predstavniki v lokalni samoupravi – romski svetniki. **Če lokalna skupnost predlaga opredelitev naselja na območju, kjer veljajo določene prostorske, okoljske ali varnostne omejitve**, morajo nosilci urejanja prostora v skladu s področno zakonodajo in smernicami, navodili ter priporočili MOP s področja prostorskega načrtovanja **takšne pobude argumentirano zavrni**. **Če pa takšno naselje že obstaja, ga je treba preseliti na drugo ustrezno lokacijo**. Takšni postopki morajo **potekati ob aktivnem sodelovanju občine, sodelujočih državnih institucij in prizadetih občanov (Romov)**, ki morajo biti **pravočasno in celovito seznanjeni z razlogi za opredelitev nove lokacije, časovnico posega in delitvijo potrebnih finančnih bremen**.

Ker 65. člen URS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, prav tako pa tudi ZRomS-1 **pristojnost za urejanje položaja in posebnih pravic romske skupnosti deli med državne organe in organe samoupravnih lokalnih skupnosti**, je bila s sprejemom in uveljavitvijo ZFRO oziroma novega 20.a člena spremenjenega ZFO-1 zagotovljena podlaga za **povečanje sredstev občinam z romskim prebivalstvom**. Občine s stalno naseljeno romsko skupnostjo tako **v okviru primerne porabe prejmejo dodatna sredstva za sofinanciranje svojih obveznosti**. Več informacij o tem je vključenih v poglavje o aktivnostih samoupravnih lokalnih skupnosti na str. 34 in 35 tega poročila.

MGRT bo še naprej izvajal 14. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in si bo, **v okviru pristojnosti in proračunskih zmožnosti**, še naprej prizadeval **pomagati občinam pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture, namenjene Romom**. Vendar pa bo MGRT v prihodnje podpiral le tiste projekte iz regionalnih razvojnih programov, ki **uresničujejo razvojne prioritete razvojne regije in ki bodo problematiko romskih skupnosti naslavljali širše oziroma celoviteje** in ne samo na ozkem področju, kot je zagotavljanje osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih. MGRT je namreč ocenil, da nadaljnje dodeljevanje sredstev za izgradnjo osnovne komunalne infrastrukture **prek javnih razpisov ni več smiselno**. **O spremenjenem pristopu MGRT je UN dne 31. marca 2021 obvestil vse občine**, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, **združenja občin in vse pristojne regionalne razvojne agencije**.

SSRS pa je v »Poslovni politiki Stanovanjskega sklada RS za obdobje 2021–2025« skladno z ReNSP15-25 **predvidel pripravo in sprejem novega programa**, s katerim bo **nadaljeval tradicijo financiranja tudi v obdobju do konca 2025**. Tako bo SSRS tudi v prihodnje v sklopu promocije o vsakokratnih možnostih financiranja obveščal UN in občine, v katerih prebivajo Romi.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

4.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI

MK je poročal, da vključevanje v družbeno in kulturno življenje in s tem tudi krepitev vloge skupnosti spodbujajo skoraj vsi veljavni zakoni na področju kulture, jezika in medijev, dodatno pa tudi vsi strateški in programski dokumenti iz pristojnosti ministrstva, ki romsko skupnost v omenjene predpise in dokumente vključuje kot eno od ustavno priznanih manjšinskih skupnosti. Vse obveze in aktivnosti za spodbujanje ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti, ki jih izvaja MK, so vključene v NPUR 2017–2021 in so se izvajale v letu 2021.

MK še posebej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti, in sicer preko posebnega programa, to je vsakoletnega javnega razpisa za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti. Na razpis se lahko prijavijo nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od datuma registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi.

Poleg posebnega programa se romska društva, organizacije in ustvarjalci lahko prijavijo tudi na druge razpise in pozive MK, če izpolnjujejo pogoje in projekti ustrezajo zadostnemu številu kriterijev.

Republika Slovenija na podlagi veljavne zakonodaje na področju medijev spodbuja in finančno podpira dejavnosti, namenjene ozaveščanju javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi dejavnosti, namenjene spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

MK je poročal, da je bil 18. decembra 2020 objavljen Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2021. MK je odobril v sofinanciranje projekte na vseh področjih kulture: izdajateljska in založniška dejavnost, spletne strani, dejavnosti kulturnih skupin, kulturna animacija, dejavnosti za ohranjanje jezika, mednarodno sodelovanje, medsebojno kulturno sodelovanje različnih manjšinskih etničnih skupnosti, predstavitev kulturnih dejavnosti širšemu okolju, prireditve, predavanja, seminarji, delavnice, digitalizacija ipd.

V letu 2021 je bila visoka realizacija, kljub nekaterim vladnim ukrepom za zavezitev širjenja COVID-19 in možnosti za podaljšanje roka za dokončanje projekta izvajalci niso koristili. MK meni, da je izvajalce izkušnja iz leta 2020 naučila, da so boljše planirali projekte in jih prilagodili situaciji. **MK bo v prihodnjih letih z ukrepom nadaljeval,** saj so ohranjanje, razvoj in promocija romske kulture, jezika in identitete pomembni, še posebej z namenom kakovostne, a nevsiljene integracije ob ohranjanju kulturnih raznolikosti. **MK bo za ta ukrep v prihodnjih letih namenil več sredstev.**

MK v okviru razpisa spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika ter bo tovrstne projekte spodbujal tudi v prihodnje. Gre za projekte, kot so: razni časopisi, knjige, pravljice, literarni natečaji, večeri in literarne delavnice, predavanja in tečaji romskega jezika, radijske oddaje za promocijo in spodbujanje romskega jezika ter veliko delavnic za otroke, kjer so preko pisanja, branja in različnega ustvarjanja spoznavali in utrjevali romski jezik. Otroci in mladi so bili vključeni v vse te projekte na različne načine (kot udeleženci v projektih; večinoma je šlo za delavnice in tečaje ali pa projekte, namenjene njim; večinoma je bila v okviru projektov podprta tudi izdaja literature). **Nevladne organizacije izvajajo veliko (dobrih) projektov za ohranjanje in razvoj romskega jezika predvsem za otroke in mlade in vedno več je projektov, kjer spodbujajo, da mladi aktivno sodelujejo** (pisanje romskih besed, zgodb, branje knjig ipd.).

V letu 2021 je MK izvedel tudi Javni razpis za izbor operacij za večjo socialno vključenost pripadnikov ranljivih družbenih skupin na področju kulture v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2021–2023 (JR-ESS-2021-2023-SOCIALNA VKLJUČENOST). Za sofinanciranje je bilo izbranih 11 upravičencev (6 projektov iz Vzhodne kohezijske regije in 5 projektov iz Zahodne kohezijske regije). Za sofinanciranje so bili izbrani **4 projekti iz Vzhodne kohezijske regije, ki kot ciljno skupino vključujejo tudi pripadnike romske skupnosti.** Upravičenci teh projektov so Romsko društvo Romano veseli, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, PREKOMEJ, center znanja, vizij in uspešnosti Gornji Petrovci in Združenje EPEKA so. p. Projekti se bodo izvajali do 1. marca 2023.

MK je poročal, da v skladu z Zakonom o medijih lahko na rednem letnem javnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev za pridobitev javnih sredstev kandidirajo

tudi mediji, ki so namenjeni manjšinskim skupnostim oziroma ki jih izdajajo te skupnosti.

Še več, pri tovrstnih programskih vsebinah je **podana tudi pozitivna diskriminacija**, saj se pri ocenjevanju prijavljenih projektov med drugim upoštevata tudi naslednja zakonska kriterija:

- zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti,
- omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti lokalnim in manjšinskim skupnostim in ali se razširja v manjšinskih jezikih.

Vsebine, ki jih v okviru sofinanciranih projektov izvajajo mediji, med drugim **omogočajo kakovostno vključevanje pripadnikov narodnih skupnosti v družbeno okolje, spodbujajo k strpnosti in sodelovanju, pripomorejo k ozaveščanju in prepoznavanju različnih kultur, hkrati pa pripomorejo tudi k ohranjanju jezika in kulture manjšinskih skupnosti.**

MK se zaveda pomena ohranjanja kulturne in jezikovne raznolikosti tudi na medijskem področju in bo še naprej delovalo v tej smeri ter se v okviru pravnih in finančnih zmožnosti trudilo najti še učinkovitejše zakonske rešitve.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

4.7 PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI

Aktivnosti na področju ozaveščanja in boja proti diskriminaciji so se izvajale na podlagi NPUR 2017–2021. Tudi v letu 2021 so jih spodbujali in izvajali predvsem UN, MNZ oziroma policija, SRSRS in različne romske nevladne organizacije (predvsem zveze društev).

UN je v letu 2021 izvajal tako ukrepe v okviru NPUR 2017–2021 kot tudi vse ostale naloge, ki jih opravlja v okviru svojih pristojnosti vladne službe in nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov. Tako je v letu 2021:

- sofinanciral delovanje SRSRS;
- zagotavljal sredstva SRSRS za izvedbo javnih razpisov podpore aktivnostim društev in zvez društev, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti;
- sofinanciral je medijske programe RTV Slovenija, ki so namenjeni romski skupnosti (posebej za romsko skupnost radijska oddaja Naše poti – Amare droma in televizijska oddaja Kaj govoriš – So vakeres);
- zagotavljal in nakazal dodatna sredstva za leto 2021 25 upravičenim občinam, ki imajo evidentirana romska naselja in se jim iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti na podlagi ZFO-1;
- izvajal je projekt Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA4 in SIFOROMA5), in sicer je izvedel naslednje dogodke:
 - 2. marca 2021 je potekal fokusni videokonferenčni sestanek z občinami, ki v občinskem svetu nimajo romskega svetnika, imajo pa romska naselja (Brežice, Ivančna Gorica, Ribnica, Šalovci, Škocjan), na temo razvoja celovitih pristopov in akcijskega načrta za vključevanje Romov;
 - 9. marca 2021 je potekal fokusni videokonferenčni sestanek z Občino Cankova, ki je izrazila interes za sodelovanje z UN glede razvoja celovitih pristopov in akcijskega načrta za vključevanje Romov in nato 21. aprila 2021 večdeležniški dogodek, ki je potekal v živo v Občini Cankova in je bil namenjen predstavitvi položaja pripadnikov romske skupnosti v občini in njihovih izzivov ter izmenjavi izkušenj in oblikovanju predlogov za uspešno reševanje lokalnih izzivov v naselju Krašči;
 - 20. aprila 2021 je potekal fokusni videokonferenčni sestanek z občinami in združenji občin na temo potrebe po vzpostavitvi multidisciplinarnih timov in/ali razvoja akcijskih načrtov za vključevanje Romov – zaradi priprave NPUR 2021–2030 se je z občinami

- želelo preveriti, ali naj UN tudi v okviru novega programa ukrepov nadaljuje z aktivnostmi nujenja podpore občinam pri vzpostavljanju timov in pripravi akcijskih načrtov. Na podlagi opravljene razprave in preveritve stanja z občinami je bil nato v NPUR 2021–2030 ta ukrep tudi vključen;
- interes za sodelovanje z UN v smeri nujenja podpore občini je izrazila Občina Ivančna Gorica in 10. maja 2021 je potekal najprej fokusni sestanek na občini in nato 17. maja 2021 še večdeležniški dogodek v Ivančni Gorici na temo razvoja celovitih pristopov in akcijskega načrta za vključevanje Romov v občini;
 - 14. junija 2021 je potekal dogodek posvetovanja s predstavniki romske skupnosti, in sicer s predstavniki SRSRS in predstavniki romskih svetnikov, glede osnutka NPUR 2021–2030, na katerem so sodelovala tudi vsa pristojna ministrstva. Namen dogodka je bil predstaviti ukrepe v prihodnjem obdobju in skupaj s predstavniki romske skupnosti obravnavati osnutek NPUR 2021–2030;
 - 23. julija 2021 je v Ljubljani potekal fokusni sestanek na temo razvijanja celovitih pristopov in akcijskega načrta za vključevanje Romov v Občini Šentjernej, ki so se ga poleg predstavnikov občine udeležili tudi predstavniki pristojnih ministrstev in SSRS. Namen sestanka je bilo povezovanje predstavnikov Občine Šentjernej s predstavniki pristojnih državnih organov, s ciljem vsebinskega in postopkovnega preverjanja možnosti in pogojev na ključnih področjih za oblikovanje osnutka akcijskega načrta Občine Šentjernej za naslavljanje romske tematike v občini;
 - julija 2021 je UN izdal in objavil *Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih*. Priročnik je objavljen na spletni strani UN, natisnjenih pa je bilo tudi 500 izvodov. UN je v mesecu juliju 2021 vso relevantno javnost in pristojne institucije seznanil, da je izdal priročnik. V digitalni obliki je bil poslan vsem članom Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi, romskim organizacijam in predstavnikom romske skupnosti, centrom za socialno delo ter neposredno tudi zaposlenim na centrih za socialno delo, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti oziroma tematiko, ki jo priročnik naslavlja, državnemu tožilstvu, sodiščem, večnamenskimi romskimi centrom, nevladnim organizacijam, osnovnim šolam in zdravstvenim ustanovam na območjih, kjer biva romska skupnost, občinam, kjer bivajo Romi, in vsem trem združenjem občin ter tudi ostalim posameznikom, ki so se udeleževali dogodkov z obravnavano tematiko, ki jih je organiziral UN. Vsem, ki so za to izrazili interes, je bil priročnik poslan tudi v tiskani obliki;
 - 7. septembra 2021 je potekal šesti sestanek ad hoc delovne skupine UN za področje obravnave primerov zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti z namenom doreči vse ključne korake glede izvedbe strokovnih izobraževanj in posvetov v okoljih, kjer je zaznati problematiko, ki jo naslavlja priročnik. Glede na izpostavljeno potrebo po organizaciji usposabljanj v živo, in upoštevajoč omejitve, ki jih je prineslo preprečevanje širjenja okužb COVID-19, so se aktivnosti v zvezi z izvedbo izobraževanj presnele v leto 2022. Prvo tovrstno izobraževanje je potekalo 21. marca 2022 in je bilo namenjeno vodstvenim delavcem pristojnih institucij, od aprila 2022 dalje pa izobraževanja potekajo v ožjih lokalnih okoljih in so namenjena predvsem strokovnim delavcem posameznih institucij v teh okoljih (21. aprila 2022 je potekalo izobraževanje v Novem mestu, 24. maja 2022 v Krškem in 13. junija 2022 v Kočevju. UN v naslednjih mesecih načrtuje izvedbo strokovnih predavanj tudi v drugih lokalnih okoljih, in sicer v Beli krajini in Mariboru);
 - 12. novembra 2021 je potekal sestanek z Občino Kuzma na temo izzivov v povezavi z romsko skupnostjo in na temo sprejetega Podrobnega področnega programa in ukrepov za uresničevanje 6. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji v Občini Kuzma;
 - 12. novembra 2021 je potekal tudi fokusni sestanek z županom Občine Tišina in predsednico romskega društva Amaro drom – Naša pot iz Vanče vasi na temo možnosti, ki jih ima društva v okviru svojega delovanja na lokalni ravni;
 - 22. novembra 2021 je v sodelovanju z MDDSZ potekal zaključni dogodek z izvajalci projektov večnamenskih romskih centrov, ki je bil namenjen predstavitvi realizacije ukrepa NPUR 2017–2021 in izvedbe projektov, težav, s katerimi so se izvajalci soočali pri izvedbi, ter predlogov izboljšav za prihodnje obdobje sofinanciranja v okviru OP 2021–2027;

- 1. decembra 2022 je v Ivančni Gorici potekala druga usmerjena razprava in obravnava osnutka akcijskega načrta Občine Ivančna Gorica za vključevanje pripadnikov romske skupnosti v širšo družbeno skupnost za obdobje 2021–2030, kjer je bil večdeležniško obravnavan osnutek programskega dokumenta občine pred naslednjo fazo, tj. obravnavo na občinskem svetu. Osnutek dokumenta je bil celostno pregledan in dopolnjen z dodatnimi ukrepi in aktivnostmi oziroma institucijami, ki so se vključile vanj. Akcijski načrt je Občinski svet Občine Ivančna Gorica nato obravnaval februarja in marca 2022 ter ga 30. marca 2022 tudi sprejel.
- koordiniral je pripravo Osmega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji (za leto 2020);
- izvajal je aktivnosti v zvezi s pripravo NPUR 2021–2030, ki ga je vlada nato sprejela 23. decembra 2021;
- v vlogi nacionalne kontaktne točke za vključevanje Romov je poročal Evropski komisiji, in sicer pripravil potrebne informacije, jih uskladi s pristojnimi resorji in jih vnesel v sistem Evropske komisije za poročanje držav članic EU na podlagi EU okvirja za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020;
- izvajal naloge v zvezi z delom vladne Delovne skupine za obravnavo romske problematike (pripravljajl gradiva za seje in gradivo v okviru realizacije sklepov delovne skupine, vodil in usklajeval zapisnike sej);
- udeleževal se je večine dogodkov, ki so potekali v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti in so jih organizirali najrazličnejši izvajalci na lokalni ravni (od sestankov, ki so jih sklicevale občine, do različnih srečanj, ki so jih organizirali izvajalci aktivnosti v romskih naseljih ali njihovi okolici).

MNZ je poročal o izvajanju ukrepov, ki so vključeni v NPUR 2017–2021 v letu 2021, in sicer o ukrepih:

- »Zagotavljanje učinkovitih policijskih intervencij v romskih naseljih«,
- »Zagotavljanje večje vidnosti policijskega dela v bližini romskih naselij«,
- »Zagotavljanje proaktivnosti obravnavanj potencialnih varnostnih dogodkov v romskih naseljih«,
- »Zagotavljanje večje »statistične« varnosti na območjih, kjer živi romska skupnost«,
- »Zagotavljanje večjega »občutka« varnosti v bližini romskih naselij«,
- »Okrepitev izvajanja policijskega dela v skupnosti«,
- »Izobraževanje in usposabljanje delavcev policije« in
- »Usposabljanje javnih uslužbencev, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti«.

V letu 2021 so policisti izvajali vse aktivnosti za zagotavljanje učinkovite policijske intervencije skladno z Usmeritvami za izvajanje policijske intervencije in Katalogom standardov policijskih postopkov ter mesečno spremljali statistične podatke o stanju javnega reda in miru in ostale analitične podatke o policijskih intervencijah. Vedno, ko so to zahtevale varnostne razmere na določenem območju, so policisti prilagajali oblike svojega dela in na ta način zagotavljali splošno varnost ljudi in premoženja ter dosledno obravnavali vsa protipravna ravnanja. Policija je s povečano pristnostjo na določenem območju in različnimi oblikami dela povečevala tudi občutek varnosti ljudi na teh območjih. Predstavniki policije so v sklopu preventivnih aktivnosti opravljali razgovore z občani in se udeleževali sestankov z deležniki, ki se ukvarjajo z romsko tematiko. Na sestankih so obravnavali in reševali probleme, ki povzročajo napetosti med romsko skupnostjo in večinskim prebivalstvom. Predstavniki policije so sodelovali tudi na sestankih varnostnih sosvetov v krajevnih skupnostih, kjer se krajani, policija, institucije in predstavnik romske skupnosti konkretno pogovarjajo o problemih in iščejo ustrezne rešitve.

Na podlagi »Akcijskega načrta za vzdrževanje javnega reda in miru na območjih z večetnično skupnostjo« in »Akcijskega načrta policije za implementacijo usmeritev Ministrstva za notranje zadeve za izvedbo nalog in ukrepov policije za izboljšanje varnosti ljudi in premoženja na območjih z romskimi naselji« je policija v letu 2021 dosledno izvajala in bo nadaljevala z izvajanjem preventivnih in po potrebi tudi represivnih aktivnosti na teh območjih. Temeljni cilji akcijskih načrtov so zagotavljanje večje vidnosti policijskega dela, proaktivna in vsebinska

obravnava potencialnih varnostnih dogodkov ter zagotavljanje večje varnosti na teh območjih kakor tudi učinkovito izvajanje policijskih intervencij v romskih naseljih. Prav tako je cilj navedenih akcijskih načrtov nemoteno izvajanje nalog policije in inšpekcijskih služb ter tako doseči pozitiven odziv v romski, lokalni in strokovni javnosti.

V primerih množičnih kršitev, napadih na policiste in preprečitvah uradnih dejanj, neuspešnih policijskih intervencijah ter primerih, ko je bil javni red in mir (JRM) huje kršen, so na policijskih upravah pripravili analizo ter izkušnje in ugotovitve upoštevali pri načrtovanju nadaljnjega dela. Tudi z akcijskima načrtoma je bilo določeno, da se policijski starešine in policisti, ki izvajajo naloge na območjih z romskimi naselji, dodatno usposobijo za izvajanje intervencij v romskih naseljih. V policiji so v uporabi Usmeritve za izvajanje policijske intervencije, ki v točki 4.5. »Intervencija v subkulturni skupnosti« opredeljujejo posebnosti in način izvedbe intervencij v subkulturni skupnosti. Poleg omenjenih usmeritev je bil za lažjo, učinkovitejšo in varno izvedbo intervencij v romskih naseljih v letu 2021 izdelan dodaten priročnik »Intervencija v subkulturni skupnosti«, preko katerega so bili policisti opozorjeni na posebnosti, dodatno opremo, potrebno število in načine vodenja intervencij v subkulturni skupnosti.

Podrobnejši podatki v zvezi z izvedenimi aktivnostmi so predstavljeni v prilogi 1 tega poročila.

V okviru svojih preventivnih nalog je policija tudi v letu 2021 pri izvajanju policijskega dela v skupnosti in z vsakodneвно prisotnostjo v romski skupnosti z najrazličnejšimi oblikami dela aktivno sodelovala z romsko skupnostjo. Pri tem je sodelovala s posamezniki, kot so npr. legitimno izvoljeni romski svetniki v občinskih svetih občin z romsko skupnostjo, in s predstavniki romskih organizacij, ki delujejo v Sloveniji (SRSRS, Zveza Romov Slovenije, Zveza Romov za Dolenjsko, Zveza za razvoj romske skupnosti Preporod, Zveza za razvoj romske skupnosti – Bela krajina, Zveza romske skupnosti Umbrella–Dežnik in Forum romskih svetnikov).

V letu 2021 se je policija pri izvajanju policijskega dela v (romski) skupnosti na vseh treh nivojih udeleževala vseh sestankov, posvetov, komisij, multidisciplinarnih timov, kjer je predstavila svoje aktivnosti in sodelovala pri iskanju rešitev posameznih problemskih vprašanj. Nadaljevalo se je tudi zelo uspešno in konstruktivno sodelovanje z UN, kjer sta si obe instituciji redno izmenjevali informacije in se seznanjali s stanjem v okoljih, kjer živijo Romi, z aktivnostmi, ki so potekale na državni in lokalni ravni, ter z izkušnjami, ki jih pri svojem delu pridobil UN in so koristne tudi v okviru dela policije. Obojestransko sodelovanje in podpora predvsem v okviru preventivnih aktivnosti sta bila med obema institucijama velika in uspešna ter se bosta nadaljevala tudi v prihodnje. 10. junija 2022 so predstavniki policije podelili priznanje policije, Zlati znak policije za sodelovanje, UN. Policija je Zlati znak za sodelovanje UN podelila za večletno odlično sodelovanje pri opravljanju nalog, povezanih s krepitvijo in razvojem varnosti na področju reševanja problemskih vprašanj, ki se nanašajo na območja, kjer živi romska skupnost, in ki so bile opravljene na sistemski, strateški predvsem pa tudi operativni ravni. Sodelovanje UN s policijo je potekalo na vseh ravneh, in sicer pri delu odborov državnega zbora in državnega sveta, vladne Komisije za zaščito romske skupnosti in Delovne skupine za obravnavo romske problematike, še posebej intenzivno pa skozi aktivnosti projekta Nacionalna platforma za Rome, pripravo *Priročnika o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti in o ukrepanju v teh primerih* ter usposabljanj, ki se izvajajo na podlagi priročnika v okoljih, kjer Romi živijo in kjer je zaznati te škodljive prakse.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Z dodeljevanjem sredstev krovni romski organizaciji v Sloveniji in drugim romskim organizacijam in združenjem se je tudi v letu 2021 nadaljevala podpora krepitvi zmogljivosti romske skupnosti in romske civilne družbe, medtem ko so postopki vključevanja romske civilne družbe v načrtovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in ukrepov zagotovljeni tako v zakonskih določilih ZRomS-1 kot tudi v praksi, ko pristojna ministrstva in vladne službe ter lokalne samoupravne skupnosti obravnavajo vprašanja, povezana s pripadniki romske skupnosti.

MNZ oziroma policija je dodatne ukrepe, ki jih je vlada sprejela k NPUR 2017–2021 v decembru 2020, izvajala zelo uspešno predvsem s prilagajanjem dela in dodelitvijo dodatne kadrovske pomoči določenim enotam, z namenom, da bi vsi izvedeni ukrepi dosegli svoj namen v celoti ob hitrem in ustreznem procesiranju storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. Uspešnost dela policije je rezultat dela vseh policistov in policistk v enotah in tudi tistih, ki so dodeljeni v pomoč. Prav tako je v letu 2021 potekala poklicna socializacija novih romskih policistov. **V policiji so bili v letu 2021 zaposleni štirje novi romski policisti** (trije policisti SR – PU Ljubljana, PU Novo mesto in PU Murska Sobota in ena višja policistka – PU Novo mesto). Gre za dva policista in dve policistki. Trije policisti SR so s 15. novembrom 2021 pričeli s tečajem za PUO. Njihovo delo je trenutno usmerjeno v ozaveščanje Romov in izvajanje preventivnih aktivnosti. Pri aktivnostih sodeluje tudi policijski vikar s sodelavci. **Positivna izkušnja zagotavljanja večje vidnosti policijskega dela v romski skupnosti** je bila, da **v času policijske prisotnosti in izvajanja preventivnih aktivnosti ni bilo zaznati povečanega števila odklonskih ravnanj s strani Romov**, česar pa **za izvedbo interventnih nalog ni možno trditi**. Policisti so bili **v preteklem letu ob izvedbi interventnih nalog v romskih naseljih deležni napadov na policiste**, zaradi česar je bilo več policistov poškodovanih, prav tako so bila poškodovana tudi vozila policije. Kljub temu se **ugotavlja, da se je v tem obdobju nekoliko zmanjšalo število odklonskih dejanj na omenjenih območjih**. Izstopajoči so bili le primeri prijav prekomerne uporabe pirotehnike in streljanja v času božično-novoletnih praznikov.

Policija je v letu 2021 nadaljevala z izobraževanjem in usposabljanjem delavcev policije preko verificiranega programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«. Poleg usposabljanj na policijskih upravah se **tovrstne vsebine predstavijo tudi v izobraževalnem procesu Višje policijske šole**, Policijske akademije, kjer so predavanja namenjena študentom za pridobitev poklica višji policist in policist nadzornik državne meje. **Policija je izvedla tudi nekaj usposabljanj za druge javne uslužbence**, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. **Povratne informacije po izvedenih usposabljanjih kažejo, da so ta izredno dobrodošla in da je tudi v prihodnje potreba po nadaljevanju tovrstnih usposabljanj in pridobitve znanj**. Udeleženci namreč poleg teoretičnih osnov, ki so cilj usposabljanja, dobijo tudi praktičen vpogled v reševanje posameznih problemskih situacij, s katerimi se najpogosteje srečujejo pri svojem delu. Nepoznavanje specifik na eni strani in prisotnost predsodkov in stereotipov na drugi strani pomeni veliko oviro pri delu javnih uslužbencev tako s pripadniki romske skupnosti kot tudi s pripadniki ostalih manjšinskih skupnosti.

MNZ oziroma policija tako tudi tokrat v zvezi z nadaljnjimi usposabljanji predlaga, da se na ustrezen način posameznim javnim uslužbencem predstavijo prednosti takih usposabljanj, tako v smislu ozaveščanja o specifikah pri delu z romsko skupnostjo kot tudi pri boljšem delu javnih uslužbencev. **Treba je vzpostaviti védenje pri javnih uslužbencih, da taka usposabljanja obstajajo, in zavedanje, da lahko za tovrstna usposabljanja zaposlijo**. V zvezi s tem sta se policija in UN že povezala in načrtujeta določene aktivnosti v tej smeri.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 na tem področju v letu 2021, ki so v pristojnosti MNZ oziroma policije ter UN, so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

4.8 DELOVANJE SVETA ROMSKE SKUPNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

Na podlagi ZRomS-1 je SRSRS krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji in je sogovornik državnih organov. SRSRS je pravna oseba javnega prava in predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji. Sestavlja ga 21 članov, od tega 14 članov, predstavnikov Zveze Romov Slovenije (ZRS) in 7 članov, predstavnikov romske skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti (romski svetniki). SRSRS se na novo konstituira po vsakokratnih lokalnih volitvah.

SRSRS je poročal, da je tudi v letu 2021 zaradi situacije s COVID-19 ter ukrepov, ki so bili v zvezi s tem sprejeti, svoje aktivnosti izvajal ohranjeno oziroma prilagojeno razmeram.

SRSRS je v letu 2021 izvedel šest sej, na katerih je obravnaval naslednje teme in vprašanja:

- eno volilno sejo (27. februarja 2021) – izvolitev predsednika SRSRS (dvoletni mandat);
- dve redni seji (27. marca 2021 in 22. decembra 2021) – obravnava in potrditev ključnih dokumentov za delovanje SRSRS (vsebinsko in finančno poročilo za leto 2020; vsebinska in finančna načrta za leti 2021 in 2022; informacije o delu na terenu itd.);
- eno slavnostno sejo (24. junija 2021) ob obletnici ustanovitve SRSRS. Po končani slavnostni seji je sledila otvoritev novih poslovnih prostorov SRSRS, kjer je imel slavnostni govor mag. Stanko Baluh, direktor UN;
- eno izredno sejo (18. avgust 2021) – obravnava pritožbe, prispele na sklep v zvezi z Javnim razpisom za sofinanciranje programov in projektov romskih društev v letu 2021 (JR-RD 2021);
- eno korespondenčno sejo (9. septembra 2021) – obravnava spremembe sedeža društva;
- tri seje je izvedla tudi Komisija za poslovniki in kadrovske zadeve, ki deluje pri SRSRS (4. januarja 2021, 13. januarja 2021 in 20. januarja 2021), in sicer zaradi potreb zbiranja kandidatur, priprave volilnih lističev in izvedbe samih volitev za vodstvo SRSRS.

SRSRS je poročal, da je poleg rednih aktivnosti v letu 2021 prvotno načrtovane obiske romskih naselij dopolnil tako, da je poleg obiskov romskih naselij pripravil tudi štiri tematske razprave, na katere je vabil pristojne institucije glede na temo razprave. Vabili so vse institucije, organizacije in posameznike, ki delajo z romsko skupnostjo, in tiste, za katere so menili, da lahko pripomorejo k izboljšanju položaja romske skupnosti. Po vsaki tematski razpravi so se odpravili tudi v romsko naselje v določeni občini in si ogledali stanje.

Žal so ugotovili, da se na vabila na tematske razprave v JV Sloveniji niso odzivali predstavniki romske skupnosti (predvsem romski svetniki). Pojavljala se je težava, da so v romskih naseljih težko našli sogovornike, romski svetniki so neaktivni, romska društva, ki obstajajo, pa ne delujejo oziroma niso aktivna, težave so tudi spori med Romi v naseljih.

SRSRS je sporočil, da bodo v letu 2022 upoštevali predloge, ki jih je v času izvajanja teh aktivnosti podajal UN, tako da se bodo bolj usmerili tudi v iskanje sogovornikov v romskih naseljih v JV Sloveniji, s katerimi se bodo lahko pogovarjali, ugotavljali dejanske težave in prispevali bolj konkretno k reševanju lokalnih problematik. Iz dosedanjih izkušenj in odzivov na tematskih razpravah SRSRS ugotavlja, da imajo institucije, organizacije in posamezniki večji interes za reševanje romske problematike kot Romi sami, zato si bo v prihodnje prizadeval te zadeve spremeniti ter romsko skupnost v romskih naseljih v JV delu Slovenije spodbuditi k večji participaciji pri reševanju lastnih težav.

Izvedene so bile naslednje terenske in tematske aktivnosti:

- sestanek z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z Romi – pisarna Zveze Romov Slovenije v Novem mestu in obisk romskega naselja Žabjak – Brezje (9. september 2021);
- tematska razprava na temo izobraževanja Romov in povezovanja različnih institucij na področju izobraževanja – Kulturni dom Črnomelj ter obisk romskega naselja Lokve (20. oktobra 2021);
- tematska razprava o bivalnih razmerah Romov v JV Sloveniji – Kulturni center Kočevje ter obisk romskih naselij Trata in Mestni log (17. november 2021);
- tematska razprava o skupni skrbi za razvoj romske skupnosti v Prekmurju – država, lokalna skupnost in Romi – Kulturni dom Dobrovnik ter obisk romske skupnosti, živeče v Dobrovniku (22. november 2021).

SRSRS je opazil velik odziv pristojnih institucij predvsem v JV delu Slovenije (Dolenjska, Posavje in Bela krajina), saj so predstavniki institucij ter ostalih organizacij, ki se ukvarjajo z romsko skupnostjo, povedali, da pogrešajo tovrstne dogodke in predvsem sogovornike s strani romske skupnosti iz JV dela Slovenije. Ugotovljeno je bilo tudi, da so razmere v romskih naseljih, predvsem v JV delu še vedno zelo slabe in celo problematične, poleg neurejene osnovne infrastrukture pa se v naseljih soočajo še z visoko stopnjo brezposelnosti, nizko izobrazbo, mladoletnimi nosečnostmi in tudi kriminalom. Po ugotovitvah SRSRS ti dejavniki vplivajo tudi na

večjo diskriminacijo Romov s strani večinskega prebivalstva. SRSRS je opazil odsotnost nekaterih pristojnih institucij, ki bi morale poskrbeti za boljše razmere romske skupnosti v JV delu Slovenije, vendar ni podal informacij, za katere institucije gre. Prav tako je SRSRS poudaril, da so v naseljih tudi posamezni Romi oziroma romske družine, ki bi si radi uredili življenje izven romskega naselja, vendar naj bi imeli težave pri pridobivanju stanovanj.

Na podlagi tematskih razprav je SRSRS pripravil naslednje predloge, ki jih bo posredoval pristojnim institucijam:

- uvedba družinskega pomočnika za opolnomočenje staršev pri reševanju izzivov starševstva
 - potrebna bi bila večja motivacija pripadnikov romske skupnosti, saj izvajalci na terenu pogrešajo samoiniciativnost;
- najti bi bilo treba način, kako spodbujati domače učno okolje;
- MIZŠ bi moral posebno pozornost namenjati predvsem predšolskim programom, še najboljše bi bilo, če bi romski otroci obiskovali mešane predšolske programe, saj bi se tako hitreje integrirali;
- uvesti bi bilo treba program, ki bi romske otroke zadržal v osnovnih šolah (predvsem otroke od 6. razreda dalje, saj večina romskih otrok izobraževanje konča v 6. ali 7. razredu);
- uvesti bi bilo treba popoldansko učno pomoč romskim otrokom, in sicer vsaj 3-krat na teden (tako za osnovnošolske kot tudi za srednješolske otroke);
- urediti bi bilo treba bivanjske razmere, saj to vpliva tudi na izobraževanje;
- bivanjske razmere Romov na JV Slovenije so neprimerno slabše kot razmere Romov v Prekmurju, glede česar je bila poudarjena problematika legalizacije in zasedanja parcel, ki so bile ali so v tuji lasti, nezainteresiranost Romov pri reševanju lastnih težav, neodzivnost romskih svetnikov v občinskih svetih in na razpravah (tudi kadar je tema romska skupnost). V zvezi s tem so bili podani predlogi, da:
 - je treba izvajati enaka pravila za vse, kar pričakuje tudi večinsko prebivalstvo v lokalnih skupnostih,
 - naj bo ureditev bivanjskih razmer prioriteta, saj bo to posledično vplivalo tudi na nadaljnje reševanje izzivov romske skupnosti,
 - naj se romska naselja čimprej infrastrukturno uredijo in legalizirajo tam, kjer je to možno, čemur naj več pozornosti namenijo tako državne kot lokalne institucije,
 - naj se pripravijo ukrepi za vzpostavitev pogojev za enak dostop do visokokakovostnih storitev, vključno z izobraževanjem, stanovanji, trgov delu, zdravjem in vsemi drugimi zadevnimi področji,
 - naj se nudi pomoč mladim Romom, ki imajo možnosti in izpopolnjujejo pogoje, da si uredijo bivanjske razmere izven romskih naselij, predvsem pri iskanju ustreznih lokacij (parcele in stavbe),
 - naj se preko stanovanjskih skupnosti in SSRS z ustreznimi razpisi za pridobitev stanovanj romskim družinam zagotoviti primerno število stanovanj,
 - če obstoječa romska naselja ne izpopolnjujejo pogojev za legalizacijo oziroma druge gradbene in komunalne pogoje, je treba iskati druge lokacije, ki bi zadovoljile vsem kriterijem in pogojem za ustvarjanje novih naselij z vso potrebno infrastrukturo;
- potrebno bi bilo boljše sodelovanje med Romi, lokalnimi skupnostmi in državo;
- kljub višji povprečini za občine z romskimi naselji bi bilo treba ohraniti razpis za ureditev infrastrukture v romskih naseljih.

SRSRS je vse aktivnosti izvedel v skladu s sprejetimi ukrepi in omejitvami zaradi epidemije COVID-19. Tudi v letu 2021 je SRSRS preko razpisov, ki jih ima za sofinanciranje zvez romskih društev, za sofinanciranje romskih društev in za sofinanciranje radijskih programov, ki jih pripravljajo in izvajajo pripadniki romske skupnosti, spodbujal romske organizacije k obveščanju in informiranju romske skupnosti glede bolezni COVID-19 ter raznih preventivnih ukrepov za preprečevanje širjenja okužbe preko pripravljenih letakov in gradiv.

V okviru sofinanciranih programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti v letu 2021 (JR-PRS 2021¹³), so se izvajale aktivnosti zvez društev, ki so bile namenjene:

¹³ Javni razpis je bil objavljen dne 22. januarja 2021 v Uradnem listu RS, št. 10/21.

- spodbujanju vključevanja romskih otrok in mladih v lokalnih okoljih v programe predšolske vzgoje, programe osnovnošolskega, srednješolskega (vključno s poklicnim) in univerzitetnega izobraževanja, spodbujanju udeleževanja romskih otrok k dodatnim uram slovenščine ob vključitvi v OŠ (tam, kjer imajo šole za to ustrezno pripravljene programe in načrte), zmanjševanju problematike ne obiskovanja pouka, spodbujanju staršev k vključevanju otrok v vzgojno izobraževalne zavode (vrtce, tudi neformalne vrtce v romskih naseljih s skrajšanim programom), spodbujanju uspešnega zaključevanja programov izobraževanja in odpravljanja pojava osipništva ter promociji izobraževanja kot vrednote in gonilne sile razvoja posameznika in skupnosti;
- spodbujanju aktivacije pripadnic in pripadnikov romske skupnosti, še posebej romskih žensk in mladih v lokalnih okoljih, za približevanje trgu dela preko spodbujanja vključevanja v ukrepe APZ, spodbujanju razvoja programov za izboljšanje njihovih zaposlitvenih možnosti (npr. oblikovanje novih, inovativnih programov itd.) in promociji zaposlovanja kot vrednote in gonilne sile zagotavljanja boljših življenjskih pogojev posameznika ter posledično razvoja skupnosti;
- ozaveščanju otrok in mladih iz večinske skupnosti ter zaposlenih v javni upravi in pravosodnih organih o prisotnosti romske skupnosti, njeni kulturi in jezikovni sestavi ter pomenu za slovenski prostor, s ciljem približevanja in odpravljanja predsodkov ter stereotipov;
- usposabljanju predstavnic in predstavnikov romske skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti, predstavnic in predstavnikov društev in ostalih aktivistk in aktivistov iz vrst romske skupnosti;
- zagotavljanju pomoči društvom pri prijavi na razpise na različnih področjih, tako tistih, namenjenih izključno romski skupnosti, kot tudi tistih, namenjenih vsem nevladnim organizacijam;
- ozaveščanju romske skupnosti o preventivnih ukrepih za zaježitev virusa COVID-19 ter ozaveščanju romske skupnosti o pomembnosti cepljenja proti virusu COVID-19.

V okviru sofinanciranih programov in projektov romskih društev (JR-RD 2021¹⁴) so se tudi v letu 2021 izvajale aktivnosti na področjih spodbujanja vseživljenjskega učenja, medgeneracijskega sodelovanja, spodbujanja enakosti, spodbujanja izobraževanja, ohranjanja, razvoja in promocije romske kulture in identitete ter ozaveščanja in boja proti diskriminaciji in nestrpnosti na terenu.

SRSRS je v letu 2021 sofinanciral tudi radijske programe, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti (JR-RPR-2021¹⁵), in sicer tiste radijske programe, ki so zagotavljali uravnoteženo prikazovanje romske tematike iz različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih institucij, nevladnih organizacij, lokalne skupnosti, mednarodne javnosti, strokovne javnosti), ki so utrjevali in ohranjali narodno, jezikovno in kulturno identiteto Romov, ki so vključevali Rome v pripravo in predvajanje oddaj, ki so ozaveščali večinsko in romsko prebivalstvo o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju ter programe, ki so vključevali pozitivne primere medsebojnega sobivanja v lokalnem okolju.

Aktivnosti SRSRS, še posebej v okviru izvedenih javnih razpisov, so podrobneje predstavljene v prilogi 1.

4.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI

Državni zbor je v okviru sistema financiranja občin na predlog vlade konec leta 2020 sprejel Zakon o finančni razbremenitvi občin¹⁶ (ZFRO), ki je stopil v veljavo 1. januarja 2021. S tem zakonom se je v Zakon o financiranju občin (ZFO-1) vključil nov člen, s katerim se zagotavljajo dodatna sredstva za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo. V skladu z 20.a členom ZFO-1 se občinam z evidentiranimi romskimi naselji iz državnega proračuna za vsako proračunsko leto zagotovijo sredstva v višini 3,5 % primerne porabe občine za sofinanciranje obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo. Občine bodo sredstva prejele

¹⁴ Javni razpis je bil objavljen dne 28. maja 2021 v Uradnem listu RS, št. 86/21

¹⁵ Javni razpis je bil objavljen dne 9. aprila 2021 v Uradnem listu RS, št. 54/21.

¹⁶ Zakon o finančni razbremenitvi občin (Uradni list RS, št. 189/20).

postopoma v štirih letih: v letu 2021 so prejele četrtno pripadajočega zneska, v letu 2022 bodo prejele polovico, v letu 2023 tri četrtine in od leta 2024 dalje vsako leto polni znesek. V skladu z 20.a členom ZFO-1 v povezavi z 38. členom ZFRO je bilo 25 občinam z evidentiranimi romskimi naselji v letu 2021 nakazanih več kot 1,5 milijona evrov. Uresničevanje zakonske določbe je v letu 2021 potekalo nemoteno.

Na podlagi pobude in potreb nekaterih občin ter na predlog vlade je Državni zbor dne 22. decembra 2021 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o financiranju občin (ZFO-1D)¹⁷, s katerim je spremenil 20.a člen, ki se je nanašal na zagotavljanje dodatnih sredstev občinam z romskimi naselji. S to spremembo zakona se je določilo, da se za občine v statistični regiji, kjer indeks razvojne ogroženosti NUTS3, kot je določen na podlagi zakona, ki ureja spodbujanje skladnega regionalnega razvoja, znaša več kot 125, znesek vsako leto v programskem obdobju poviša za 100 %.

Sredstva za sofinanciranje obveznosti občin z evidentiranimi romskimi naselji se občini nakažejo v dveh obrokih, in sicer do 20. marca in do 20. septembra tekočega leta. Za zagotovitev sredstev in nakazilo občinam je v letu 2021 poskrbel UN. Januarja 2022 je UN vse občine z evidentiranimi romskimi naselji obvestil o sprejemu ZFO-1D, jih seznanil s seznamom upravičenih občin v skladu z zakonom in sklepom vlade št. 41001-6/202083 z dne 7. januarja 2021 ter s pripadajočimi zneski za posamezno občino za leti 2022 in 2023 ob znani povprečnini. Tudi v letu 2022 uresničevanje spremenjene zakonske določbe poteka brez težav. Končna realizacija bo znana jeseni 2022, ko bo občinam izplačan še drugi obrok sredstev. V letu 2022 bo na podlagi veljavne povprečnine 25 občinam izplačano 3.836.143,00 evra, prvi obrok je bil izplačan v mesecu marcu.

V zvezi z uresničevanjem drugega odstavka 6. člena ZRomS-1 glede sprejema podrobnih področnih programov in ukrepov samoupravnih lokalnih je Varuh človekovih pravic jeseni 2021 na vlado naslovil dopis, v katerem je navedel, da že dalj časa obravnava problematiko izpolnjevanja zakonske obveznosti občin z romskim prebivalstvom, da sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe. Varuh je navedel, da ta obveznost izhaja iz drugega odstavka 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1, in da se je v zvezi z realizacijo svojega priporočila, ki ga je naslovil na UN in se glasi, da naj UN vladi *»predlaga oziroma da pobudo, da določi ministrstvo, ki bo skladno z 10. poglavjem Zakona o lokalni samoupravi (ZLS) izvedlo nadzor nad zakonitostjo dela občin, ki še niso sprejele podrobnih področnih programov in ukrepov, in jim naložilo izpolnitev obveznosti iz drugega odstavka 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1«*, že obrnil na UN. Varuh v svojem dopisu poroča, da se je UN na njegov predlog odzval z oceno, da *»občine uresničujejo določbo 6. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, saj imajo bodisi sprejete podrobne področne programe bodisi izvajajo ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti na področjih urejanja prostora, socialnega varstva, zaposlovanja, vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva idr.«*. UN je Varuhu poslal tudi *»Pregled uresničevanja določbe 6. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki določa, da organi samoupravnih lokalnih skupnosti sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe ter v svojih finančnih načrtih predvidijo za to potrebna sredstva«*. Varuh se z oceno UN o uresničevanju določbe 6. člena ZRomS-1 s strani občin ni strinjal in se je obrnil na vlado s predlogom, naj *»določi ministrstvo, ki bo skladno z 10. poglavjem Zakona o lokalni samoupravi (ZLS) izvedlo nadzor nad zakonitostjo dela občin, ki še niso sprejele podrobnih področnih programov in ukrepov, in jim naložilo izpolnitev obveznosti iz drugega odstavka 6. člena v zvezi z osmim odstavkom 16. člena ZRomS-1«*.

Vlada se je odločila, da bo vsebinsko sledila priporočilu Varuha, zato je sprejela sklep št. 09501-4/2021/6 z dne 2. decembra 2021, s katerim je pozvala občine, kjer živi romska skupnost, k doslednemu uresničevanju njihovih obveznosti iz drugega odstavka 6. člena ZRomS-1, to je k sprejemu podrobnih področnih programov in ukrepov.

V nadaljevanju so podane informacije o izvedenih aktivnostih samoupravnih lokalnih skupnosti in njihovem financiranju v letu 2021.

¹⁷ Zakon o financiranju občin (Uradni list RS, št. 123/06, 57/08, 36/11, 14/15 – ZUUJFO, 71/17, 21/18 – popr., 80/20 – ZIUOOPE, 189/20 – ZFRO in 207/21).

Samoupravne lokalne skupnosti so bile za pripravo tega poročila zaprosene za informacije:

1. o uresničevanju 6. člena ZRomS-1, ki določa, da tudi organi samoupravnih lokalnih skupnosti sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe ter v svojih finančnih sredstvih za to predvidijo potrebna sredstva:
 - če občina še ni sprejela podrobnega področnega programa in ukrepov oziroma akcijskega načrta na tem področju, je bila zaprosena, da sporoči razloge, zakaj do tega še ni prišlo in kdaj načrtuje njegovo pripravo in sprejem;
 - občine se je tudi zaprosilo za poročanje o izvedenih ukrepih in aktivnostih v letu 2021 na področjih:
 - urejanja prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti;
 - vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike;
 - spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti;
 - spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti;
2. o višini sredstev (in za katere namene), ki jih je občina namenila za izvajanje ukrepov oziroma aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti v občini.

UN je prejel odgovore in prispevke s strani vseh samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo pripadniki romske skupnosti (poziv za posredovanje informacij je bil poslan 29 samoupravnim lokalnim skupnostim)¹⁸. Pridobljene informacije so podale vpogled v izvedene aktivnosti občin v letu 2021, v kolikšni meri so bile te aktivnosti financirane iz občinskega proračuna in večinoma tudi iz sredstev na podlagi 20.a člena ZFO-1, s kakšnimi izzivi se občine na tem področju soočajo.

Pregled aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti na področju romske skupnosti v letu 2021

1. Občine z romskim svetnikom in ustavljenim delovnim telesom občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti:

Občina Beltinci je za leto 2021 poročala, da še ni sprejela podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta. Trenutno občina proučuje možnosti za reševanje problematike in namerava v letu 2022 sprejeti podrobni področni program.

Občina je v preteklem letu iskala možnosti za izboljšanje bivalnih razmer v romskih naseljih. Trenutno potekajo končna opravila v zvezi s sprejemom OPN, v okviru katerega je predvidena tudi problematika reševanja stanovanjske in prostorske problematike v beltinskem romskem naselju. V novem OPN bo predvideno tudi novo naselje z bivalnimi enotami, v katerem bi kompleksno reševali bivanjsko problematiko Romov – ustrezne bivalne enote, izboljšano zdravstveno stanje, romski muzej, otroška igrala, igrišče itd. O stanovanjski problematiki se občina pogovarja s SSRS, da bi skupaj pristopili k rešitvi te situacije. Problem prostorske stiske v naselju Beltinci predstavlja nenehen dotok prebivalcev iz drugih naselij (držav). Občina je sicer skozi celotno leto skrbela za odvoz odpadkov iz obeh naselij (Beltinci, Dokležovje). Sprotno je občinsko komunalno podjetje nasipalo gramoz in utrjevalo površine, odstranjevalo drevesa in zarasle rastline v naselju ter opravljalo druga sanacijska dela v naselju, ki so bila potrebna. Tudi v letu 2021 je občina prebivalcem obeh romskih naselij priskrbela drva za kurjavo. Občina je pri reševanju izzivov na področju vzgoje in izobraževanja sodelovala z obema osnovnima šolama (OŠ Beltinci, podružnična OŠ Dokležovje), OŠ IV Murska Sobota in Vrtcem Beltinci. Prizadevali so si spodbujati starše, da bi njihovi otroci redno obiskovali vrtec in osnovno šolo. Otroci iz

¹⁸ UN je zaprosilo za posredovanje informacij pred pripravo poročila naslovil na 29 občin, in sicer na občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje, Turnišče, Brežice, Ribnica, Škocjan, Ivančna Gorica, Šalovci, Ljubljana, Maribor, Velenje in Celje. UN je prejel odgovore s strani vseh občin.

romskih naselij, ki v mladosti kažejo sposobnosti, se v višjih razredih izogibajo šole, redko obiskujejo pouk in tako ne pride do večjega premika glede dviga izobrazbene ravni. Konec leta 2021 je občina imela sestanek s prebivalci romskega naselja, kjer je spodbujala predstavnike romske skupnosti k temu, da bi otroke pošiljali v šolo, da bi zaključili osnovno izobraževanje in nadaljevali s srednješolskim izobraževanjem. Pripadniki romske skupnosti iz obeh naselij niso zaposleni razen občasno v programu javnih del. Občina spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika, običajev in kulture, vendar pa ugotavlja, da v obeh naseljih pri mladih ni ne volje ne interesa, da bi se zanimali vsaj za romsko glasbeno kulturo. V prostorih OŠ Beltinci je občina skupaj z osnovno šolo uredila prostore in zagotovila ustrezen kader, kjer se izvaja učna pomoč in kjer lahko otroci naredijo domače naloge v ustreznih prostorih za učenje.

Za potrebe izvajanja ukrepov za romsko skupnost je bilo iz proračuna občine v letu 2021 namenjenih 28.127,57 evra, in sicer za:

- sofinanciranje javnih del 15.423 evrov (za javne delavce na programu urejanja romskega naselja);
- vodarino in kanalščino ter električno energijo 627,80 evra;
- odvoz smeti in odpadkov 6.426,55 evra (kosovni in ostali odpadki, kijih prebivalci prinesejo v naselje);
- komunalno opremljenost (sanacija kontejnerjev) 5.650,22 evra.

Občina Beltinci je v letu 2021 izplačala tudi enkratne denarne pomoči prebivalcem obeh romskih naselij v skupnem znesku 13.215,40 evra.

Občina Cankova je za leto 2021 poročala, da sicer nima sprejetega akcijskega načrta, je pa zainteresirana za sodelovanje z UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome. Občina aktivno sodeluje s pripadniki romske skupnosti pri kakršnih koli težavah, namerava pa pripraviti podroben področni program za obdobje 2021–2025.

Občina v letu 2021 ni izvedla nobenih večjih aktivnosti, ki se nanašajo na romsko skupnost, razen tega, da je omogočila v romskem naselju Krašči vsem gospodinjstvom priklop na električno energijo, sprejela OPN, ki vključuje vsa romska naselja v občini, v letu 2022 pa namerava sprejeti OPPN in urediti legalizacijo zemljišč, saj je največ težav s prostorskim urejanjem v naselju Krašči. Posamezni objekti so namreč zgrajeni na črno in v nekaterih primerih tudi na zemljiščih, ki niso v lasti graditelja, zato namerava občina izdelati in naročiti OPPN, kar predstavlja velik finančni zalogaj. V ta namen občina vsakodnevno spremlja razpise in glede na to, da prejema dodatna sredstva za romsko populacijo upa, da bomo ta projekt lahko realizirala.

Občina ima na podlagi zakonskih določil imenovan Odbor za spremljanje položaja romske skupnosti, ki šteje 6 članov. V letu 2021 je bila izvedena ena seja, kjer je bilo obravnavano aktivno sodelovanje tako na športnem, kulturnem, državnem in ostalem delu, ki se je neposredno vezalo na romsko populacijo. Odbor je deloval usklajeno in dobro sodeloval z občinsko upravo in županom. Občina tudi neformalno sodeluje s posameznimi predstavniki romske skupnosti iz drugih občin (MO Murska Sobota) v zvezi s prijavo posameznih projektov, zato je občina pristopila k Dogovoru za razvoj regije na način, da vključuje projekte, ki zadevajo pripadnike romske skupnosti oziroma ki izboljšujejo njihov življenjski standard.

Občina Črenšovci tudi v letu 2021 ni sprejela podrobnega področnega programa in ukrepov skladno z drugim odstavkom 6. člena ZRomS-1, saj problematiko v zvezi s prostorsko ureditvijo romskih naselij in ostale zadeve rešuje sproti. Občina je za leto 2021 poročala, da je finančna sredstva za romsko skupnost namenila za zagotavljanje potreb v zaselkih Kamenci in Trnje:

- dodatni kontejnerski odvozi gospodinjstvih in kosovnih odpadkov iz naselij,
- deratizacija in dezinfekcija stanovanjskih objektov,
- ureditev ponikovalnice za odvodnjo meteorne vode,
- gradbena dela za ureditev športnega igrišča v zaselku Kamenci,
- urejanje okolice (košnja, posek in čiščenje zarasti),
- organiziranje srečanja romskih žena ob dnevu žena in obdaritev otrok v decembru (miklavževanje),

- sofinanciranje programa javnih del za dva zaposlena Roma v programu: Ureditev romskih naselij,
- sanacija napak in poškodb na javni gospodarski infrastrukturi (kanalizacija, vodovod, ceste in javna razsvetljava),
- vzdrževanje javnih objektov v romskih zaselkih za medgeneracijski center in večnamensko stavbo (električna energija, odvoz smeti, kurjava, čiščenje itd.).

Občina je poročala, da je za navedene namene v letu 2021 porabila pribl. 30.000 evrov proračunskih sredstev občine.

Občina Črnomelj je za leto 2021 poročala, da je 6. julija 2017 sprejela Program ukrepov za Rome v Občini Črnomelj za obdobje 2017–2021, ki je konec leta 2021 potekel. Občina namerava v letu 2022 sprejeti nov program. Kljub temu da trenutno novi program še ni sprejet, se predvideni ukrepi in aktivnosti že izvajajo.

V občini so z OPN prostorsko umeščena štiri romska naselja: Lokve, Kanižarica, Drenovec in Čudno selo. Naselji Drenovec in Čudno selo sta z vidika prostorskega urejanja naselij neproblematični oziroma sta urejeni. Tam živeči Romi imajo po večini urejena lastninska razmerja z občino. Naselje Kanižarica se razprostira na dveh lokacijah, in sicer v »Jami« in ob glavni cesti »Črnomelj–Vinica«. V »Jami« se postopoma urejajo lastninska razmerja z Romi. Občina predvideva, da bi lahko v nekaj letih v celoti uredili status nelegalnih gradenj v tem naselju. V naselju »ob glavni cesti« so zadeve bolj zapletene. Za del naselja, tj. levo stran naselja, gledano v smeri proti Vinici, je v trenutno veljavnem OPN oziroma OPPN TRIS opredeljena namembnost kot »gospodarsko območje«. Gre za območje obravnave v velikosti pribl. 4,5 ha površine. Ker so si Romi zgradili oziroma dogradili hiše, ki jih ne morejo legalizirati, se je občina odločila, da izvede postopek sprememb in dopolnitev OPPN TRIS za legalizacijo romskih hiš. Postopek je v teku. Ostali del naselja, ki ne spada v gospodarsko območje, pa je prostorsko in lastninsko urejen. Največje romsko naselje Lokve pa je že zaradi velikosti in razvejanosti zelo specifično za urejanje. Samo naselje je opredeljeno v OPN. Lastninska razmerja se urejajo zelo počasi. Občina ocenjuje, da je težava predvsem v midsosedskih odnosih, pa tudi v pomanjkanju »vodje« naselja. Posamezne družine imajo urejen bivalni status. Na drugi strani pa so tam tudi družine, ki živijo v nelegalnih gradnjah, po oceni občine popolnoma neprimernih za bivanje. Gre za družine, ki so na socialnem dnu in ki si same ne znajo in ne morejo pomagati. Občina ocenjuje, da tudi nimajo interesa po ureditvi statusa nepremičnine, v kateri bivajo, saj vsaj navzven tako izkazujejo, nimajo dovolj sredstev za golo preživetje. Njihove težave občina rešuje v stiku s CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Črnomelj, kjer poskušajo skleniti »dogovore o aktivnem reševanju socialne problematike«. V naselju Lokve je občina pred leti uredila 8 zazidljivih parcel, do danes so tri parcele odkupljene. Ostale parcele so prazne, saj se nihče ne želi naseliti, občina predvideva, da zaradi medsebojnih sporov. Sicer pa postaja naselje Lokve zaradi prirasta prebivalstva (rojstva) in nastajanja novih mladih družin premajhno.

Na občini se vsakodnevno srečujejo z Romi, ki želijo rešiti svojo stanovanjsko problematiko. Bodisi da želijo legalizirati objekt, v katerem živijo, ali pa odkupiti zemljišče za gradnjo stanovanjskega objekta. Vrednost nepremičnin, ki so na območju romskih naselij v občini in so v lasti občine, je določena v višini 5 evrov/m² za vsa romska naselja. Tako je bilo v letu 2021 sklenjenih 5 kupoprodajnih pogodb za nakup parcel za namen legalizacije stanovanjskega objekta, in sicer ena v romskem naselju Kanižarica (Jama) in štiri v naselju Lokve. Opravljen je bil tudi en vpis stavbne pravice v kataster v Kanižarici (del naselja v gospodarski coni).

Čedalje več Romov ne želi bivati v romskih naseljih, po njihovih navedbah zaradi kriminala, hrupa, slabih sosedskih odnosov itd., saj tako želijo zaščititi sebe in predvsem svoje otroke. V občini se srečujejo z nakupi starejših in cenejših bivalnih objektov po vaseh, v samem mestu Črnomelj in predvsem v vinorodnih območjih občine. S preselitvijo romskih družin v novo bivalno okolje pa nastajajo potem težave med tam živečim prebivalstvom. Prihaja do sporov, nestrpnosti ipd., glede česar občina ocenjuje, da je to zaradi načina življenja Romov. Po drugi strani pa občina opaza, da si veliko Romov želi najeti občinsko neprofitno stanovanje. Občina se srečuje z nezadovoljstvom prosilcev, saj je povpraševanje po občinskih stanovanjih večje od ponudbe, prav tako občina nima na razpolago večjih stanovanj za številčnejše družine.

Čez leto je občina številnim romskim družinam z dodelitvijo občinske denarne socialne pomoči pomagala izboljšati bivalne razmere (nakup gradbenega materiala, opreme, gospodinjskih aparatov, plačilo položnic ipd.). Višina denarne pomoči znaša za posameznika 200 evrov in za družino 500 evrov. Občina je na podlagi Pravilnika o dodeljevanju občinske denarne socialne pomoči v Občini Črnomelj v letu 2021 odobrila pomoč Romom v višini 3.577,81 evra, kar predstavlja 55,67 % od dodeljene občinske socialne pomoči v tem letu.

Za namen izboljšanja življenjskih razmer je občina v letu 2021 sofinancirala zaposlitev strokovnega delavca za reševanje romske tematike na CSD Dolenjske in Bele krajine, enota Črnomelj, v višini 87,5 %, kar je v letu 2021 znašalo 24.470,94 evra. S tem je občina želela okrepiti delo z Romi v samih romskih naseljih.

Za izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti v romskih naseljih občina skrbi tudi z odlovom zapuščenih psov in mačk. V letu 2021 je bilo v romskih naseljih oziroma ob njih odlovljenih 17 psov in 14 mladičev. Za njihovo oskrbo je občina namenila približno 8.500 evrov.

Na področju vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike je občina v letu 2021 z Vrtcem Otona Župančiča Črnomelj začela aktivne pogovore za uvedbo krajšega programa vrtca, saj je menila, da je vključevanje predšolskih romskih otrok bistvenega pomena za uspešno vključitev otrok v šolo. Vrtec je bil uspešen na javnem razpisu MIZŠ in tako se je 7. decembra 2021 začelo z izvajanjem tega programa. Do septembra 2021 je v okviru CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Črnomelj, deloval VNRC Črnomelj. Projekt se je s koncem meseca septembra 2021 zaključil. Projekt so financirali MDDSZ, Evropski socialni sklad in občina. Občina je projekt sofinancirala v višini 1.600 evrov.

Konec leta 2021 je občina začela pogovore s CŠOD o začetku izvajanja aktivnosti v okviru projekta »Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja«, ki ga sofinancirata MIZŠ in Evropski socialni sklad. Občina je pristopila k sofinanciranju nadaljevanja aktivnosti VNRC, ki je začel ponovno delovati 20. januarja 2022.

Javni občinski zavod »Zavod za izobraževanje in kulturo« (ZIK Črnomelj), ki deluje kot ljudska univerza, izvaja program »Osnovna šola za odrasle«, v katero je v tem šolskem letu šolo vključenih 38 romskih udeležencev. Prav tako ZIK Črnomelj izvaja program »Središče za samostojno učenje (SSU)«, kjer se udeleženci učijo predvsem računalništva in različnih predmetov iz Osnovne šole za odrasle. Iz občine Črnomelj je bilo v letu 2021 v SSU vključenih 30 Romov.

Romom se, tako kot ostalim občanom, ki to potrebujejo, namenjajo sredstva tudi za pokritje stroškov pogreba pokojnih, denarno darilo ob rojstvu novorojenca, otroci pa so vključeni v šolski prevoz.

Na področju spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti občina poskuša s sofinanciranjem programov in projektov spodbujati zaposlovanje Romov. V letu 2021 je občina sofinancirala:

- Javna dela CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Črnomelj za program »Pomoč Romom pri socializaciji«, in sicer v višini 4.342,26 evra. Javna dela sta izvajali dve osebi.
- Javna dela JP Komunala Črnomelj za program »Urejanje in vzdrževanje javnih površin ter občinskih cest«, v višini 19.203,06 evra. Od 6 udeležencev so bili 4 Romi.

Prav tako je občina kot ustanoviteljica ZIK Črnomelj, dolžna zagotoviti primerne prostore in finančna sredstva za izvajanje številnih programov, ki spodbujajo zaposlovanje in v katere se vključujejo Romi. Romi so vključeni v programe:

- ZAPROM – Spoštovanje raznolikosti kot temelj za integracijo Romov z zaposlovanjem – primer Slovenije in Srbije. Cilj programa je boriti se z diskriminacijo Romov s poudarkom na trgu dela in s tem prispevati k vključevanju Romov v najširšo družbo v Sloveniji in Srbiji. V

- decembru leta 2021 so pripravili delavnico Diskriminacija me ne bo ustavila pri iskanju zaposlitve za 20 romskih žensk iz Bele krajine.
- Socialna aktivacija za romske ženske »Aktiviraj se v Novem mestu in Črnomlju«. Projekt socialne aktivacije s svojimi ukrepi in aktivnostmi na celovit način prispeva k reševanju problemov socialne izključenosti in tveganja revščine ter izboljša zaposljivost udeležencev. V letu 2021 so imeli vključenih 34 udeleženk.
 - Svetovalna dejavnost (ISIO). V okviru te dejavnosti se odraslim nudi strokovna pomoč pri iskanju zaposlitve, pisanju življenjepisa in ponudbe za delo ter pri pripravi na zaposlitveni razgovor. V letu 2021 je bilo v svetovalno dejavnost vključenih 47 Romov.

Na področju spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti je občina v letu 2021 objavila javna razpisa s področja kulture in pokroviteljstvo župana, kamor bi se lahko s svojimi programi, projekti, dogodki prijavila romska društva, zveze in društva, ki delujejo na področju romske tematike, vendar kljub javnim objavam ni bilo prijav (občina ocenjuje, da predvsem zaradi koronavirusa). Na tem področju v letu 2021 ni bilo izvedenih ukrepov.

Občina Črnomelj je v letu 2021 pridobila dodatna sredstva za potrebe sofinanciranja obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo, in sicer v višini 85.637 evrov. Sredstva so bila porabljena za »Prometno in komunalno ureditev dela romskega naselja Kanižarica« – gradnja prometne in komunalne infrastrukture v delu romskega naselja Kanižarica: dostopna cesta A z meteorno kanalizacijo, fekalno kanalizacijo, elektro omrežjem in koridorjem za telekomunikacijsko omrežje. Sklenjena je bila gradbena pogodba v višini 93.542,11 evra in pogodba za nadzor v višini 4.416,40 evra.

Občina Dobrovnik nima sprejetega posebnega podrobnega področnega programa, izvaja pa različne ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti ter pri načrtovanju ukrepov sledi Strategiji razvoja romske skupnosti v Pomurju do leta 2020, ki naj bi bil celovit programski dokument romske skupnosti na regionalni ravni. Občina pripravo posebnega podrobnega področnega programa načrtuje za naslednje mandatno obdobje občinskega sveta.

V okviru ožje skupine multidisciplinarnega tima, ki se je vzpostavil na podlagi sodelovanja z UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome z namenom spremljanja romskih družin, medsebojnega obveščanja in pravočasnega celovitega ukrepanja na ovire, ki bi lahko preprečevale ali upočasnjemale opolnomočenje romskih otrok za samostojno, odgovorno in zdravo življenje ter prispevek k skupnosti, je obveščanje v letu 2021 zaradi ukrepov za preprečevanje širjenja okužbe z virusom SARS-CoV-2, potekalo preko telefonske in elektronske komunikacije. Nadaljevalo se je spremljanje stanja romskih otrok s poudarkom na tistih, ki so v rejništvu, pri čemer pa se niso zaznali problemov, ki bi bili potrebni dodatne obravnave s strani pristojnih institucij.

Občina je v letu 2021 v proračunu zagotovila sredstva za izvedbo različnih ukrepov oziroma aktivnosti, namenjenih romski skupnosti. V občini se je v obeh romskih naseljih v letu 2021 izvajalo investicijsko in redno vzdrževanje v prometno, energetske in komunalno ter drugo javno infrastrukturo, kot so zelene in javne površine. V romskem naselju, ki je ob regionalni cesti, je občina nadaljevala z aktivnostmi za zagotovitev prometne varnosti prebivalcev tega zaselka. Za izvajanje navedenega je občina v proračunskem letu 2021 realizirala 9.794,65 evra. Poleg tega je občina tudi v letu 2021 v proračunu, pod posebno proračunsko postavko 1804001-Podpora romski skupnosti, zagotovila sredstva namenjena izboljšanju bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti, in sicer v znesku 1.500 evrov. Realizacija sredstev za izvajanje socialno-humanitarnega programa pomoči romski skupnosti pa je v letu 2021 znašala 1.050 evrov.

Na področju zaposlovanja je občina v letu 2021 v program javnih del vključila pripadnika romske skupnosti.

V občini deluje kot stalno delovno telo občinskega sveta petčlanska Komisija za romska vprašanja, strokovna in administrativna dela pa izvaja občinska uprava občine Dobrovnik. V letu

2021 je Komisija za romska vprašanja izvedla dve seji. Na sejah je komisija obravnavala načine sofinanciranja socialno-humanitarnih programov v občini, predlagala način reševanja stanovanjske problematike posamične romske družine ter se seznanila s problematiko nevarnega odseka regionalne ceste, ki poteka mimo romskega naselja.

Občina Grosuplje je poročala, da še ni sprejela podrobnega področnega programa, vendar pa je ukrepe, ki se nanašajo na romsko skupnost, opredelila v svojih strateških dokumentih. V preteklosti je uresničevala ukrepe za izboljšanje položaja romske skupnosti na podlagi *Strategije razvoja socialnega varstva v Občini Grosuplje 2011–2015*, ki je bil v tistem obdobju strateški dokument socialne politike v občini. Nadaljevanje teh ukrepov je bilo povzeto v ključnem strateškem dokumentu *Dolgoročni občinski strateški načrt 2015–2020*. V pripravi je strateški načrt za novo petletno obdobje. Občina ukrepe, opredeljene v obeh strateških dokumentih, sistemsko nadgrajuje in uresničuje.

Uresničevanje ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti se osredotoča na izboljšanje infrastrukturnih razmer v romskih naseljih in na dva osnovna programa, namenjena izključno romski populaciji:

- izobraževanje odraslih pripadnikov romske skupnosti,
- preprečevanje in preseganje socialne izključenosti Romov v Občini Grosuplje.

Aktivna politika zaposlovanja in kulturni projekti se sofinancirajo v okviru javnih razpisov.

V letu 2021 je bila infrastruktura v romskih naseljih redno vzdrževana, iz enega izmed naselij je bila odpeljana večja količina odpadkov. Občina je v letu 2021 v obsegu glede na veljavni in sprejeti proračun nudila romskemu prebivalstvu različne oblike pomoči. Te pomoči so npr.:

- enkratna socialna pomoč v obliki denarja, plačila položnic ali nakupa življenjskih potrebščin,
- subvencionirana kosila v šoli,
- subvencioniranje šolskih potrebščin ipd.

Romom se, tako kot ostalim občanom, ki to potrebujejo, namenjajo sredstva za pokritje stroškov pogreba pokojnih, denarno darilo ob rojstvu novorojenca, otroci so vključeni v šolski prevoz, ki se izvaja s kombiniranimi vozili (postajališča so v vseh romskih naseljih) ipd. Občina podpira, razvija in nadgrajuje tudi različne programe, namenjene romski skupnosti. Kulturni, mladinski in socialni projekti se financirajo preko sistema javnih razpisov. Občina je podprla in sofinancirala tudi zaposlitev preko javnih del na zadnjem razpisu ZRSZ, namenjeno izključno aktivnostim, povezanim z romsko skupnostjo. V največjem izmed štirih romskih naselij, v Smrekcu, je občina že v letu 2006 postavila mobilni objekt, v katerem se odvijajo različni preventivni programi. Objekt je postavila z namenom, da bi romskim otrokom omogočila pridobitev potrebnih veščin in znanj, ki jih potrebujejo za učinkovitejše vključevanje v redne oblike šolanja, napredovanje v šoli in posledično za hitrejši vstop na trg dela in večjo socializacijo. Aktivnosti so namenjene šoloobveznim in predšolskim otrokom in se primarno osredotočajo na nudenje učne pomoči v sodelovanju z OŠ Louisa Adamiča Grosuplje, VVZ Kekec Grosuplje in Mestno knjižnico Grosuplje. Projekt se je nadgrajeval in kontinuirano potekal v letih od 2015 do 2021. Ker je bil mobilni objekt v preteklem obdobju (v letu 2021 kar dvakrat) večkrat poškodovan (vlomi, kraje, razbita okna in vrata), občina skrbi za nujna popravila in vzdrževanje. Konec leta 2014 je v objektu zaživel nov projekt – integracija romskih predšolskih otrok v javni vrtec, ki ga izvajajo vzgojiteljice javnega zavoda. Nadaljeval in nadgrajeval se je v obdobju od leta 2015 do leta 2021.

Občina preventivne programe, namenjene Romom, financira preko javnih razpisov pa tudi preko pristojnega CSD, ki izvaja in koordinira posamezne programe (Jutro nove misli, Tikno them). Programi so namenjeni predvsem romskim otrokom in mladini. Izvajani so bili tudi v letu 2021. Izvajanje aktivnosti tudi za romsko skupnost je bilo v letu 2021 zaznamovano z epidemijo; sredstva, ki niso bila porabljena za programsko dejavnost, bodo namenjena za novo opremo in vzdrževalna dela v mobilnem objektu.

Občina je poročala, da je v letu 2021 za izvajanje ukrepov in aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti v občini namenila sredstva v okvirni višini 22.500 evrov.

Ta sredstva zajemajo stroške sanacije okolja v romskih naseljih, različne pomoči Romom (pomoči zaradi socialne stiske, regresiranje šolskih potrebščin, subvencioniranje prehrane v šoli, vzdrževanje socialnih grobov itd.), upravljanje zabojnika v romskem naselju Smrekec, sofinanciranje programov, namenjenih romski populaciji, ki jih izvaja pristojni CSD (pogodba s CSD). Na podlagi 20.a člena ZFO-1 je občina v letu 2021 prejela nakazilo sredstev v višini 109.350 evrov, ki jih je vključila v financiranje investicijskih projektov, namenjenih tudi romski skupnosti.

Občina Kočevje je za leto 2021 poročala, da nima sprejetega podrobnega področnega programa, pri čemer je poudarila, da zgolj z usmeritvami, prejetimi s strani države, ki predvidevajo povečini samo mehke vsebine, težko izboljšuje situacijo na terenu in položaj romske skupnosti, kar pa ne pomeni, da ne izvaja še naprej različnih ukrepov za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti predvsem na štirih področjih, in sicer na področju urejanja bivanjskih razmer v romskih naseljih, vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja in preprečevanja kaznivih dejanj. Komisija za spremljanje položaja romske skupnosti, kot posvetovalno telo pri občinskem svetu občine Kočevje, zaseda in deluje normalno, žal pa se sej tako komisije, kot občinskega sveta že ves mandat ne udeležuje legalno izvoljeni predstavnik romske skupnosti v občini Kočevje, kar otežuje uspešnost dela na področju izzivov kakovostnega sobivanja med romskim in neromskim prebivalstvom v lokalni skupnosti.

Zatečeno stanje na področju romske skupnosti v Kočevju je izredno zahtevno. Po grobih ocenah, saj konkretni statistični podatki ne obstajajo, je na območju občine Kočevje med 800 in 1000 pripadnikov romske skupnosti. Čeprav tudi za zaposlitveno statistiko občina ne more voditi evidence, saj zbiranje podatkov na podlagi etnične pripadnosti ni dovoljeno, na občini domnevajo, da je med 90 % in 95 % pripadnikov romske skupnosti nezaposlenih. Občina se skupaj z ostalimi pristojnimi institucijami sooča z izrazitim pomanjkanjem motivacije med pripadniki romske skupnosti pri iskanju zaposlitve in normalizaciji svojih bivanjskih in življenjskih pogojev. Velik problem ostajajo pogoste kriminalne dejavnosti in vandalizem. Veliko število Romov je v priporu, na prestajanju zaporne kazni ali pa proti njim tečejo sodni postopki. Predvsem kot problematično in v celoti javnosti na očeh izstopa nelegalna predelava in razgradnja avtomobilov in preprodaja avtomobilskih delov ter odprto kurjenje (sežiganje) škodljivih materialov z namenom pridobivanja surovin za prodajo. Občina je v sodelovanju s Komunalo Kočevje v projektu LEADER začeli z dostavo kontejnerjev za odvoz avtomobilske plastike. S tem projektom se je kurjenje te plastike zelo zmanjšalo, vendar pa še vedno negativno vpliva na kakovost življenja v lokalni skupnosti.

Občina se dnevno trudi izboljševati življenjske pogoje romske populacije, vendar ob predpostavki, da tudi sami v določenem deležu finančno participirajo pri določenih ukrepih. V romskem naselju Mestni log je bila obnovljena in posodobljena zunanja infrastruktura za elektriko, na novo je bilo zgrajenih 475 metrov novega vodovodnega sistema, na katerega so zdaj priključeni vsi stanovalci romskega naselja in vsi imajo tekočo pitno vodo. Po končanem projektu postavitve javnega vodovoda je bila v celoti sanirana tudi cesta skozi romsko naselje. S posebnim programom in v sodelovanju s CSD in Komunalo, Hydrovodom, se je uredilo tudi plačevanje položnic, saj imajo prebivalci zdaj na vsaki parceli elektriko, vodo, urejen odvoz komunalnih odpadkov itd. Urejenost romskega naselja Mestni log se je s tem v primerjavi s prejšnjimi leti neprimerno izboljšala, povečala se je tudi odgovornost pri urejanju parcel in ločevanju komunalnih odpadkov.

V letu 2021 je občini v luči evropskega programa za ranljivejše skupine na področju predšolske vzgoje uspelo še povečati obisk romskih otrok v vrtec. Romskih otrok je zdaj v vrtec vpisanih 26, vsako leto se število povečuje za dva do tri otroke, otroci pa redno obiskujejo vrtec, saj je njihova prisotnost približno 92 %. To je bilo doseženo s skupnim evropskim programom in z dodatnim sofinanciranjem programa s strani občine ter z izrazito požrtvovalnostjo vzgojiteljev, ki so sodelovali pri projektu in veliko delovali tudi v naseljih samih. Občina se v zvezi s tem priporoča za nadaljnjo podporo pristojnih institucij, saj se je program izkazal kot zelo učinkovit, s tem pa dokazano romski otroci v šolo vstopajo bolj pripravljeni in se veliko lažje vključijo v pedagoški proces. Občina se redno usklajuje z ravnatelji osnovnih šol in si izmenjuje informacije. Vse

neopravičene odsotnosti od pouka so takoj prijavljene na CSD in na Inšpektorat RS za šolstvo, s čimer občina vztraja pri izhodišču, da je obisk šole obvezen, saj je to edina pot k boljšemu vključevanju Romov v družbo in sobivanju Romov in ostalih občanov.

Poteka tudi tesno sodelovanje z LU Kočevje in ZRSZ ter CSD za izvedbo različnih delavnic, dodatno izobraževanje, promocijo prostočasnih aktivnosti in dokončanje šolanja. Navkljub izredno šibki motivaciji za udeležbo se s skupnimi močmi število udeležencev programov povečuje. Občina samostojno financira romskega koordinatorja na CSD in skupaj s svojimi javnimi podjetji še koordinatorja za izvajanje funkcionalnih izplačil pri upravičencih z zaznanimi socialnimi stiskami in težavami. Preko javnih del je bil zaposlen tudi romski koordinator, ki je nudil pomoč Romom pri težavah, ki jih je CSD zaznal na terenu, pomagal je tako starejšim Romom kot tudi mladostnikom. Osnovni cilji programa so bili učenje socialnih veščin in komuniciranja, preprečevanje in zmanjševanje socialne izključenosti romskih družin, prepoznavanje težav v partnerskih odnosih v romskih družinah in odnosom moški/ženska, ozaveščanje o učinkovitih vzorcih vedenja itd.

Zaradi nakopičenih dolgov in v izogib izvršilnim in drugim sodnim postopkom ter s tem povezanimi stroški prekinitve dobave vode, električne energije in drugih storitev ter drugimi negativnimi posledicami, je bilo sklenjenih preko 300 individualnih dogovorov za reševanje dolžniških težav v obliki funkcionalne. Dogovori so bili sklenjeni prostovoljno, s privoljenjem upravičencev z namenom, da se neposredno iz denarnih socialnih pomoči poravnava bodisi tekoči stroški bodisi terjatve za nazaj. Program se sicer izvaja za vse ranljive skupine prebivalstva in ni omejen izključno na romsko populacijo. Eden izmed rezultatov oziroma učinkov izvajanja programa je preprečitev nastanka novih stisk in novih dolgov do javnih služb in podjetij med ranljivo populacijo. Zadeva se je v praksi pokazala kot zelo dobra. Vzpostavljeno je bilo tudi tesno sodelovanje z Upravo RS za probacijo, kjer z intenzivno izmenjavo podatkov o izvajalcih in razpoložljivih mestih za opravljanje družbeno koristnega dela, občina želi slednje narediti kar se da učinkovito iz vzgojnega vidika in na ta način poskuša zmanjšati povratništvo, ki je po mnenju občine vse preveč prisotno.

Občina se je redno udeleževala tematskih razprav SRSRS v občinah JV Slovenije. S komunikacijo na sestankih in izmenjavo dobrih praks in izkušenj želi občina dobre rešitve pri reševanju romske problematike implementirati na celotno območje. Občina ima vzpostavljeno redno komunikacijo in sodelovanje vseh pristojnih institucij, s sestanki pa bo nadaljevala tudi posebna delovna skupina, v katero so vključeni predstavniki vseh ključnih institucij, kot so CSD, predstavniki šol in vrtcev, ZRSZ, policija, FURS, predstavniki občin in drugi. Z UN občina sodeluje tudi v okviru izvajanja projekta Nacionalna platforma za Rome.

Za potrebe reševanja izzivov na področju romske tematike je občina iz občinskega proračuna tudi v letu 2021 namenjala sredstva za potrebe urejanja bivanjskih razmer, reševanja okoljevarstvenih vprašanj, kot so čiščenje okolice in odvoz odpadkov, reševanja različnih vprašanj in preprečevanja kaznivih dejanj, (odvetniške storitve), za ostale stroške (deratizacija in dezinsekcija) urejanje cest, posek nevarnih dreves, ki so ogrožala alternativne objekte Romov, in za ostale nepredvidene stroške.

Občina Krško je poročala, da je leta 2018 občinski svet sprejel Sklep o sprejemu Strategije reševanja romske problematike v občini Krško za obdobje 2018–2022. Strategijo je pripravila 17 članska, od župana imenovana projektna skupina, ki je bila sestavljena iz predstavnikov vseh institucij, ki se ukvarjajo z romsko problematiko v občini Krško (občinski svet, občinska uprava, predstavniki romske skupnosti, OŠ Leskovec z vrtcem, CSD Krško, krajevne skupnosti, v katerih živijo pripadniki romske skupnosti (KS Leskovec, KS Veliki Podlog, KS Krško polje in KS Senuše), PP Krško, ZD Krško, ZRSZ, UE Sevnica, predstavniki romskih društev itd.).

Občinski svet je sprejel tudi že Program ukrepov za leti 2022 in 2023, s katerim se natančno določajo nameni porabe prejetih sredstev po 20.a členu ZFO-1.

Občina je v letu 2021 izvedla *Javni razpis za prvo reševanje stanovanjskega problema za pripadnike romske skupnosti v občini*. S tem razpisom se je uredil stanovanjski problem za eno romsko družino, ki je edina izpolnjevala vse razpisne pogoje. Tudi v letu 2021 je občina financirala izgradnjo treh malih čistilnih naprav v romskem naselju Kerinov Grm. Prav tako je financirala odstranitev črnih odlagališč odpadkov v naselju Kerinov Grm. Izvedla je tudi deratizacijo in izlov psov v naselju Kerinov Grm.

Konec šolskega leta 2020/2021 se je zaključil projekt dvojezičnega vrtca v naselju Kerinov Grm, zaradi česar se je občinski svet občine odločil, da bo občina financirala nadaljnje delovanje tega vrtca, ki ga obiskuje 19 otrok. Prevoz šoloobveznih otrok je v pristojnosti lokalne skupnosti. Organizacija prevozov z rednim pogodbenim izvajalcem prevozov v občini Krško (družba Nomago) ni izvedljiva zaradi različnih razlogov. Prevoze otrok v OŠ Leskovec in podružnično OŠ Veliki Podlog izvaja podjetnik iz romskih vrst, kar se je izkazalo kot najboljša rešitev. Občina je tudi v letu 2021 sofinancirala zaposlitev dveh javnih delavk za področje izobraževanja in socialne vključenosti Romov.

Na področju spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti v letu 2021 ni bilo izvedenih aktivnosti, prav tako tudi ne na področju spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

Občina je v letu 2021 namenila sredstva za izvajanje ukrepov oziroma aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti, in sicer za:

- prvo reševanje stanovanjskega problema za pripadnike romske skupnosti v občini je bilo prek javnega razpisa porabljenih 26.298,12 evra;
- financiranje izgradnje treh malih čistilnih naprav v romskem naselju Kerinov Grm je bilo porabljenih 28.812,62 evra;
- odstranitev črnih odlagališč odpadkov v naselju Kerinov Grm je bilo porabljenih 21.850,90 evra;
- deratizacijo in izlov psov v naselju Kerinov Grm je bilo namenjenih 1.000 evrov;
- financiranje delovanja dvojezičnega vrtca v romskem naselju Kerinov Grm je bilo namenjenih 24.700,79 evra za plače in 5.600 evrov za redno vzdrževanje objekta vrtca;
- prevoz šoloobveznih otrok je bilo porabljenih 46.093,86 evra;
- sofinanciranje stroškov dela za dve javni delavki je bilo porabljenih 7.300 evrov.

V letu 2021 je občina tako za izvajanje ukrepov in aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti namenila skupno 161.656,29 evra. Občina je v letu 2021 na osnovi 20.a člena ZFO-1 prejela 161.442 evrov, iz česar izhaja, da so bila vsa prejeta sredstva s strani države porabljena za prejeti namen.

Občina Kuzma nima sprejetega podrobnega področnega programa, izvaja pa ukrepe, namenjene pripadnikom romske skupnosti. V letu 2021 je občina namenila 63.654,63 evra za urejanje položaja pripadnikov romske skupnosti, od tega je 10.440 evrov prejela s strani države na podlagi 20.a člena ZFO-1. Sredstva je namenila za naslednje ukrepe:

- urejanje prometne infrastrukture skozi romska naselja Dolič, Gornji Slaveči in Kuzma (vzdrževanje lokalnih cest in javnih poti, košnja trave ob cestah, čiščenje jarkov in asfaltiranje dotrajanega vozišča);
- regresiranje prevozov v šolo;
- subvencioniranje plačila obiskovanja vrtca za romske otroke iz romskih naselij;
- dodeljevanje enkratnih denarnih pomoči ogroženim romskim družinam v naseljih Dolič, Gornji Slaveči in Kuzma (npr. sredstva za nabavo kritine in plačilo storitev pokrivanja strehe, ki je bila odkrita zaradi neurja; nabava prehrabnih izdelkov, gradbenega materiala itd.);
- kritje zdravstvenega zavarovanja.

V šolskem letu 2021/2022 je bilo v vrtec vključenih 12 otrok, v letu 2020/2021 pa 9 otrok.

V šolskem letu 2020/2021 je od 141 učencev osnovno šolo obiskovalo 16 učencev Romov. V šolskem letu 2019/2020 sta deveti razred uspešno končala dva učenca, ki sta se vpisala v srednje poklicno izobraževanje v Murski Soboti. V šolskem letu 2020/2021 je 9. razred uspešno končala ena Rominja, ki je bila vključena v osnovnošolsko izobraževanje deseto leto. Šola je poročala, da učenci Romi predvsem napredujejo ob dodatni strokovni pomoči in ob individualnih programih. V šolskem letu 2020/2021 niso napredovali trije učenci, pri katerih je bila v ospredju tudi vzgojna problematika in katerih družine so bile prav tako tudi vključene v zunanjo strokovno obravnavo.

Učencem Romom je bila dodeljena dodatna strokovna pomoč v skupnem obsegu 11 ur tedensko. Delo je zajemalo predvsem dodatno strokovno pomoč učencem Romom v smislu doseganja boljših učno-vzgojnih rezultatov dela. Delo je bilo zastavljeno po načrtovanem urniku, ki je bil narejen na podlagi evalvacije vzgojno izobraževalnega dela ob koncu šolskega leta 2019/2020. Dodatne strokovne pomoči je bilo deležnih skupaj 8 romskih učencev. Skupaj je bilo ob koncu šolskega leta 2020/2021 realiziranih 391 ur neposredne dodatne strokovne pomoči učencem Romom. 6 romskih učencev, ki jim je bila nudena strokovna pomoč, je minimalne cilje programa osvojilo in tako napredovalo v višji razred. Ena učenka je bila negativno ocenjena iz več predmetov, zato ni napredovala v 8. razred. S šolskim letom 2021/2022 je bila vključena v Vzgojni dom Veržej. Skupaj je tako v višji razred napredovalo 13 učencev Romov. Nemoteno delo z učenci je zahtevalo tudi oblikovanje individualnih učnih programov za tiste učence, ki niso redno usvajali učne snovi. Delo je šola spremljala in evalvirala sprotno oziroma ob koncu ocenjevalnih obdobj.

Romski učenci so se vključevali tudi v dneve dejavnosti na šoli v skladu z letnim delovnim načrtom šole. Velik poudarek tekom šolskega leta pa je bil na sodelovanju s starši romskih otrok, predvsem s tistimi starši, ki se za samo vzgojno-izobraževalno delo svojih otrok niso zanimali oziroma niso kazali zanimanja. Tako je bilo opravljenih veliko individualnih razgovorov. Delo in aktivnosti z učenci Romi je bilo koordinirano tudi z romsko pomočnico. Romska pomočnica se je intenzivno vključevala v delo z učenci in je bila tudi koordinator dela s starši.

Občina Lendava je poročala, da je po izvedenih dogodkih UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome pristopila k pripravi *Akcijskega načrta Občine Lendava za vključevanje pripadnikov romske skupnosti na območju občine Lendava v širšo družbeno skupnost za obdobje 2021–2030*. Akcijski načrt je bil obravnavan in potrjen na 18. redni seji Občinskega sveta Občine Lendava dne 14. julija 2021.

Na podlagi sprejetega akcijskega načrta so bile v letu 2021 izvedene naslednje aktivnosti:

- Na področju urejanja prostorske problematike romskih naselij in izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti:
 - postopek nakupa nepremičnin (treh parcel) v romskem naselju Dolga vas zaradi dokončne ureditve postopka legalizacije navedenega romskega naselja se je začel jeseni leta 2021 z objavo ponudb za prodajo kmetijskega zemljišča na oglasni deski upravne enote. Občina je v zakonitem roku sprejela vse tri ponudbe. Postopek nakupa bo zaključen v letu 2022. Občina Lendava želi na navedeni lokaciji pridobiti še zemljišča (parcele), ki so v lasti RS, katerih upravljavec je Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS;
 - romske družine imajo v najemu skupno 13 stanovanj na območju občine, kar predstavlja 12 % vsega stanovanjskega korpusa občine. Občina izvaja tekoča vzdrževalna dela na navedenih stanovanjih in subvencionira najemnine za neprofitna stanovanja. Zaradi plačilne nediscipline pripadnikov romske skupnosti, ki so najemniki občinskih neprofitnih stanovanj, je občina morala dobaviteljem poravnati neporavnane obveznosti iz naslova stroškov toplotne energije in obratovalne stroške;
 - občina je izvajala tudi redna vzdrževalna dela v romskem naselju (košnja športnega parka, redno vzdrževanje občinskih cest, zimska služba, deratizacija itd.).
- Na področju vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike ter spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti:
 - projekt VNRC Dolinsko, v katerem je sodelovala tudi občina, se je zaključil 30. septembra 2021. Štiri leta trajajoči projekt, v okviru katerega je aktivnosti izvajala LU Lendava, ki je

bila tudi nosilka projekta, je prispeval k spremembam na področju vključevanja pripadnikov romske skupnosti v različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja ter opolnomočenja pripadnikov romske skupnosti na območju občine. Zaznati je dvig izobrazbene ravni, predvsem med mladimi Romi, obenem pa se je povečal med starejšimi interes za vključevanje v sezonska in priložnostna dela, predvsem na področju kmetijstva. Že četrto leto po vrsti vsi romski učenci Dvojezične osnovne šole I Lendava in Dvojezične osnovne šole Genterovci nadaljujejo izobraževanje, posledično pa se dviguje izobrazbena raven med mladimi Romi. Med romskimi srednješolci je bilo med poletnimi počitnicami zaznati interes za dijaško delo, tri dijakinje so ga tudi opravljale. Skupna vrednost navedenega projekta je bila 146.427 evrov, realizirana je bila zaposlitev pripadnice romske skupnosti. V okviru projekta je bilo izvedenih 110 delavnic in 154 aktivnosti, vanje pa je bilo vključenih 3.084 uporabnikov (štete so večkratne vključitve). Po zaključku projekta se je LU Lendava odločila za nadaljevanje projektnih aktivnosti, ohranila pa je tudi zaposlitev. Občina je iz naslova sofinanciranja dejavnosti programov izobraževanja odraslih del sredstev namenila tudi za izvajanje aktivnosti v podporo in opolnomočenje pripadnikov romske skupnosti.

- Program Socialne aktivacije, Sklop 3, ki ga izvaja LU Lendava skupaj z vodilnim partnerjem Raziskovalno izobraževalno središče Rakičan od leta 2019, sta zaposleni dve pripadnici romske skupnosti, in sicer ena kot kulturna posrednica in ena kot mentorica v programu. V letu 2021 je bilo v program vključenih 15 pripadnic romske skupnosti iz občine Lendava. Tri udeleženke so se v letu 2021 po končanem programu zaposlile, in sicer ena nadomešča dolgotrajno bolniško odsotnost kot čistilka na Dvojezični srednji šoli Lendava, ena se je zaposlila kot osebna asistentka, ena pa je zaposlena v okviru javnih del kot romska pomočnica v Vrtcu Lendava. Večina udeleženk je program uspešno zaključila.
- Vrtec obiskujejo pred vstopom v šolo vsi romski otroci (trend zadnjih treh let), prav tako se vsi vključijo v osnovno šolo, ki jo vsi otroci tudi zaključijo. Občina med drugim krije tudi subvencije za plačilo vrtca za otroke, pripadnike romske skupnosti. V Vrtcu Lendava so imeli zaposlenega romskega pomočnika od 1. septembra 2021 do 31. januarja 2022, in sicer v deležu 0,5. Stroške je kril MIZŠ.
- Občina je sofinancirala tudi stroške plač za pripadnika romske skupnosti, ki je bil v letu 2021 vključen v program javnih del in stroške prevoza romskih šoloobveznih otrok v šolo.
- Na področju spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti:
 - v sklopu *Javnega razpisa za sofinanciranje delovanja kulturnih društev in izbor kulturnih projektov v letu 2021* je občina sofinancirala delovanje romskega kulturnega društva, ki se je prijavilo na predmetni javni razpis. Navedeno društvo je bilo v letu 2021 aktivno predvsem na področju spodbujanja enakosti, preprečevanja diskriminacije Romov, odpravljanja stereotipov o Romih med večinskim prebivalstvom, obenem pa je zagotavljalo promocijo in produkcijo romske kulture v občini. Organiziralo je razne delavnice za otroke in mamice, predsednica društva se je udeleževala različnih sestankov, okroglih miz in festivala socialne aktivacije ter sodelovalo v celovečernem filmu Dedek gre na jug. Društvo je v sodelovanju z Zvezo Preporod, LU Lendava in občino v mesecu avgustu 2021 uspešno izvedlo 4. poletni tabor v romskem naselju v Dolgi vasi. V petih dneh tabora se je aktivnosti udeležilo 150 otrok in 50 obiskovalcev ter izvajalcev aktivnosti. Društvo je v sodelovanju z različnimi organizacijami pripravilo ustvarjalne, športne in izobraževalne aktivnosti. Občina je za ta namen zagotovila brezplačno uporabo premične stvari (gasilske mize in klopi, senčnike ter stojala).

Aktivnosti na ostalih področjih:

- občina je finančno podprla projekt RKS, Območnega združenja Lendava, s katerim je v okviru socialne dejavnosti dodeljevala enkratne materialne in denarne pomoči prosičcem (socialno ogroženim družinam in posameznikom), med katerimi so bili tudi pripadniki romske skupnosti.
- 20. decembra 2021 je Romsko kulturno društvo Roma v sodelovanju z občino organiziralo prihod Božička v romsko naselje v Dolgi vasi. Obdarovano je bilo 60 romskih otrok iz območja občine Lendava ter 8 Romov, starejših od 60 let.

- Občina je za novorojenčke z območja Lendave (tudi za novorojene pripadnike romske skupnosti) dodelila staršem denarno pomoč ob rojstvu otroka.
- Strokovne službe občine so aktivno pristopile k reševanju stanovanjske problematike pripadnika romske skupnosti, ki je ostal brez prebivališča. Za premostitev nastale situacije so našle začasno rešitev za nastanitev dotičnega v objektu, ki je v lasti občine. Objekt je občina uredila do te mere, da je bilo v njem možno bivati (priklop na kanalizacijsko, vodovodno in električno omrežje, ureditev električne inštalacije ter odvoz smeti). Dotična oseba je od pristojnih humanitarnih organizacij prejela tudi pakete z osnovnimi življenjskimi potrebščinami.
- Občina ima na lokalni ravni, z namenom boljšega in uspešnejšega reševanja izzivov, s katerimi se srečujejo pripadniki romske skupnosti v občini, vzpostavljeno medinstitucionalno sodelovanje v obliki multidisciplinarnega tima, s katerim se bo okrepilo medsebojno sodelovanje pristojnih institucij, ki delujejo na področju romske tematike in so prisotne v občini Lendava. Sodelovanje med institucijami pripomore k hitrejšemu in učinkovitejšemu reševanju posameznih težav, na katere organizacije, ki delajo s pripadniki romske skupnosti, naletijo. Cilj delovanja multidisciplinarnega tima je celovito spremljanje izzivov in težav pripadnikov romske skupnosti ter učinkovito reševanje slednjih s ciljem omogočiti pripadnikom romske skupnosti polnovredno vključevanje v življenje širše družbene skupnosti, opolnomočenje na različnih ravneh življenja, predvsem pa ustvarjanje možnosti za njihov nadaljnji razvoj.
- Romska svetnica je izjemno aktivna na vseh ravneh sodelovanja romske skupnosti z različnimi institucijami. Sodelovanje z njo je na izjemno visoki ravni, saj predstavlja tudi pomembno vez med romsko skupnostjo in zaposlenimi na občini. Redno se udeležuje sej občinskega sveta in odborov občinskega sveta (Komisije za spremljanje romske problematike, Sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin). Občina romski svetnici po potrebi zagotavlja tudi službeni avtomobil za namen udeležbe na sestankih in drugih dogodkih.

Občina je v letu 2021 prejela dodatna sredstva na podlagi 20.a člena ZFO-1 za uresničevanje ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti v višini 57.004 evrov. Navedena in tudi dodatna sredstva za potrebe izvajanja ukrepov oziroma aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti je občina v letu 2021 namenila za naslednje namene:

- vzdrževanje in subvencije najemnin za neprofitna stanovanja, katerih najemniki so pripadniki romske skupnosti;
- plačilo neporavnanih računov za stanovanja, katerih najemniki so Romi;
- projekt Večnamenski romski center »VNRC Dolinsko« (obratovalni stroški, popravila itd.);
- izvajanje aktivnosti v podporo in opolnomočenje pripadnikov romske skupnosti;
- subvencije za plačilo vrtca za otroke, pripadnike romske skupnosti;
- sofinanciranje stroškov plač za program javnih del za pripadnika romske skupnosti;
- za delovanje romskega kulturnega društva (sredstva iz javnega razpisa);
- obdarovanje otrok in starejših v romskem naselju;
- enkratna denarna pomoč ob rojstvu otroka v Občini Lendava;
- začasna rešitev stanovanjskega problema pripadnika romske skupnosti;
- sejnine (seje občinskega sveta in odborov);
- stroški oskrbnin in institucionalnega varstva za pripadnike romske skupnosti v zavodih;
- odvoz komunalnih odpadkov iz romskega naselja;
- poraba vode in elektrike v večnamenskem objektu v romskem naselju;
- tekoča vzdrževalna dela v romskem naselju (košnja športnega parka, redno vzdrževanje občinskih cest, zimska služba itd.);
- deratizacija v romskem naselju.

Na proračunski postavki Legalizacija črnogradenj na območju občine je bilo v letu 2021 zagotovljenih 20.000 evrov, v zvezi s tem so aktivnosti sicer stekle, vendar pa finančne realizacije v letu 2021 še ni bilo.

Občina Metlika je tudi v letu 2021 izvajala ukrepe in aktivnosti skladno s sprejetim proračunom občine. Izvedene so bile naslednje aktivnosti:

- Na področju prostorske problematike in izboljšanja bivalnih razmer:
 - občina usmerja vse, ki so si pripravljeni urejati potrebno dokumentacijo za legalizacijo bivališč. V letu 2021 je ena družina legalizirala črno gradnjo, trenutno pa občina pomaga

- še dvema družinama. Prav tako je občina eni družini pomagala do vrisa objekta na GURS in do pridobitve hišne številke.
- sprejet OPN občine omogoča legalizacije objektov tako, da so pravne podlage zagotovljene. Romski populaciji je občina večkrat predstavila možnosti, vendar se zadeva ustavi pri plačilu, ki ga mnogi ne zmorejo oziroma se jim zdi legalizacija nepotrebna.
 - Na področju vzgoje in izobraževanja:
 - v Otroškem vrtcu Metlika je že več let oblikovan oddelek, ki ga obiskujejo otroci Romi. V oddelku se izvaja 20-urni program, ki poteka od ponedeljka do petka, od 8. do 12. ure. V vrtec otroke pripelje in odpelje kombi, spremlja pa jih tudi romska pomočnica. Vsakodnevni prenos informacij poteka ob predaji otrok v naselju, saj je udeležba na roditeljskih sestankih slaba. Otroci se udeležujejo vseh predstav in prireditev ter ob svetovnem dnevu Romov pripravijo prireditev. V šolskem letu 2021/2022 je v vrtec vpisanih 12 otrok, od tega 7 otrok vrtec redno obiskuje. Spodbudno je tudi to, da so vsako leto med otroki novinci, ki prvič vstopajo v vrtec. Med otroki so prisotne velike razlike tako na gibalnem področju, govornem področju in samostojnosti. V uveljavljenem obdobju je bil jezik dvojezičen (slovenski in romski), saj so imeli otroci težave pri razumevanju slovenskega jezika. Otroci romskega oddelka se udeležujejo vseh aktivnosti v organizaciji vrtca.
 - V občini sta dve osnovni šoli, in sicer OŠ Metlika in OŠ Podzemelj. Na obeh šolah sta zaposleni romski pomočniki in javni delavki, ki otrokom pomagata pri učenju, domačih nalogah, spremljata jih na poti domov ipd. Otroci, ki prihajajo v šolo redno in imajo s strani staršev podporo, imajo do šole primeren odnos, kar se kaže pri napredovanju v višji razred. Velikokrat pa je učni neuspeh povezan s pogosto odsotnostjo od pouka, z domačim nedelom in neodgovornim odnosom do šolskega dela. Nekaj učencev Romov je tudi problematičnih, saj pri njih prihaja do neprimernega vedenja, predčasnega odhajanja iz šole, razgrajanja, nasilnega obnašanja in ustrahovanja sošolcev. Kljub pogovorom o šolskih pravilih in primernem vedenju se stanje ne izboljša, saj ni podpore s strani staršev. Starši se ne udeležujejo roditeljskih sestankov, kar kaže na nezanimanje za vedenje in učenje njihovih otrok. Pri navezovanju stikov s starši imata posebno vlogo romska pomočnica in javna delavka, ki je prav tako Rominja. V osnovnih šolah in na poti v šolo občina opazuje, da se nasilje stopnjuje. Posamezniki ustrahujejo mlajše otroke, izsiljujejo denar, motijo voznika avtobusa med vožnjo, v avtobus mečejo kamenje itd.
 - Romski otroci so vključeni tudi v aktivnosti, ki jih izvaja Društvo prijateljev mladine Metlika. V mesecu decembru so predšolski otroci obdarjeni, nekaj otrok pa je vključenih v projekt »Botrstvo«. Posebno pozornost se namenja otrokom oziroma družinam, ki svoje otroke redno pošiljajo v šolo, hodijo na roditeljske sestanke, otroci pa se v šoli trudijo na učnem in vzgojnem področju.
 - CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Metlika, izvaja več storitev za pomoč Romom. V okviru storitve Pomoč družini za dom družine obiskujejo po domovih, stike vzdržujejo tudi telefonsko z namenom urejanja odnosov med družinskimi člani ter ozaveščajo starše. Prav tako imajo družine v večini primerov sklenjen Dogovor o aktivnem reševanju socialne problematike, s katerim se starši zavežejo, da bodo otroke redno pošiljali v šolo. Mladostniki, ki v okviru rednih osnovnošolskih obveznosti ne zaključijo vseh razredov osnovne šole, imajo možnost vključitve v skrajšan program osnovne šole za odrasle, ki ga izvaja ZIK Črnomelj. Če posameznik ne obiskuje pouka, se mu, na podlagi spremljanja evidence aktivne udeležbe pri pouku, ukine denarna socialna pomoč. Pomembno vlogo pri socializaciji ima zaposlena preko programa javnih del, in sicer preko programa Pomoč Romom pri socializaciji. Delavka je dnevno prisotna v romskih naseljih, kjer družine poučuje o vsakdanjih opravilih. Prav tako je izvedla več kuharskih delavnic, nad katerimi so bile Rominje navdušene, ker nekaterih jedi sploh ne poznajo.
 - Za izboljšanje položaja romske skupnosti občina sofinancira zaposlitve preko javnih del, in sicer v obeh osnovnih šolah in vrtcu. Zaposleni obiskujejo romska naselja in prebivalcem pomagajo pri socializaciji. Zaposlena v vrtcu spremlja otroke na poti v in iz vrtca ter je vez med starši in vrtcem, večina staršev se namreč ne udeležuje sestankov. V letu 2020 je CSD zaposlil dodatno delavko, ki jo financira občina in dela izključno na področju romske tematike.

- V šolskem letu 2021/2022 je v Gimnazijo Črnomelj vpisan dijak iz romskega naselja Rosalnice. S strani občine pa mu je bila dodeljena tudi štipendija.
- ZIK Črnomelj organizira šolanje za odrasle. V letu 2022 je vpisanih 24 oseb, od tega jih program redno obiskuje 11 oseb.
- Sodelovanje v lokalni skupnosti poteka tudi z drugimi vladnimi in nevladnimi organizacijami (Rdeči križ Metlika, policija, ZRSZ, ZD itd.).
- Na področju spodbujanja zaposlovanja in poklicnega izobraževanja:
 - večina romske populacije se preživlja s socialnimi transferi. V zadnjih mesecih občina opaža, da se je približno 15 oseb zaposlilo, največ v gradbeništvu. Prav tako občina opaža, da kar nekaj otrok obiskuje srednjo šolo.
- Na področju spodbujanja, ohranjanja in razvoja romskega jezika:
 - v občini je ustanovljeno Romsko društvo KHAM, ki pa ni aktivno.

Občina je v letu 2021 zagotovila sredstva za reševanje romske tematike v vrednosti pribl. 46.000 evrov za naslednje namene:

- sofinanciranje oddelka za romske otroke v Otroškem vrtcu Metlika,
- sofinanciranje zaposlitev preko javnih del,
- proračunska postavka romska tematika,
- prevozi otrok v PŠ Milke Šobar Nataše v Črnomelj,
- urejanje poti v romska naselja.

V Občini Metlika je tudi nekaj romskih družin, ki so se naselile po vaseh. Vaščani kršitve prijavljajo policiji in inšpekcijskim službam, vendar se stanje ne izboljša, saj jih pripadniki romske skupnosti ne upoštevajo. S strani obupanih občanov občina prejema anonimne prijave, ker se bojijo maščevanj s strani Romov.

MO Murska Sobota je za leto 2021 poročala, da je imela sprejet Program ukrepov za razvoj romske skupnosti, ki je v letu 2021 potekel, zdaj pa pripravljajo nov program ukrepov za obdobje 2022–2027, za katerega pričakujejo, da bo dokončan in sprejet v naslednjih mesecih.

Občina je poročala, da je romska skupnost zelo dobro integrirana v lokalno okolje. Romska društva in organizacije se enakovredno prijavljajo na razpise, ki jih objavlja občina. Deluje tudi Komisija za romska vprašanja, ki se aktivno vključuje v razreševanje vprašanj oziroma problemov, povezanih z romsko skupnostjo. V okviru Komisije za romska vprašanja poteka medinstitucionalno sodelovanje na lokalni ravni, saj sodelujejo vse institucije, ki delujejo za romsko populacijo. Vsa romska naselja v občini so infrastrukturno urejena. Največje naselje Pušča ima urejeno vodo, elektriko, kanalizacijo, odvoz smeti, ceste, zgrajen večnamenski objekt, nogometno igrišče z zalivalnim sistemom ter novimi garderobami in klubskimi prostori, gasilski dom, razsvetljavo ter vrtec, v katerega so vključeni tako romski kot drugi otroci.

V letu 2021 je občina namenila sredstva za nadaljevanje ureditve večnamenskega objekta na Pušči, in sicer za ureditev ometov, tlakov, keramike itd. v prostoru, namenjenem gasilcem, v skupni vrednosti 16.019,68 evra. Ureditev večnamenskega objekta se bo nadaljevala tudi v letu 2022 in so za to predvidena sredstva v sprejetem proračunu občine. V naselju Pušča je bil v letu 2021 izveden sekundarni vod kanalizacije v vrednosti 4.957,09 evra. Izvedena je bila tudi zasaditev skupine dreves v »Spominskem parku sobivanja« v vrednosti 2.058,51 evra in očiščevalna akcija, ki so se je udeležili številni prostovoljci in društva, mestna občina pa je financirala ravnanje z zbiranimi odpadki (odvoze in odlaganje ostankov odpadkov) v višini 5.094,98 evra. Prav tako so se v sklopu izvajanja gospodarskih javnih služb, ki se v občini izvajajo v javnem podjetju, izvajala vsa tekoča oziroma vzdrževalna dela na cestno-komunalni infrastrukturi na območju KS Pušča, in sicer vzdrževanja kanalizacijskega in vodovodnega omrežja, javnih zelenih površin in otroškega igrišča ter občinskih cest in javne razsvetljave.

Na vseh ravneh prostorskega načrtovanja se upošteva tudi romska populacija z njihovim bivalnim okoljem. Za naselje Pušča so zagotovljena tudi nova stavbna zemljišča, saj se že več let ugotavlja potreba po širitvi naselja z novimi stavbnimi zemljišči, namenjenimi za gradnjo. V okviru projekta, ki je večleten, je načrtovana ureditev novega dela stanovanjskega območja v naselju

Pušča s komunalno in cestno infrastrukturo, s čimer bodo za prebivalce naselja zagotovljene dodatne komunalno urejene prostorske možnosti za širitev naselja in nove stanovanjske objekte. S proračunom za leto 2021 je bila predvidena izdelava projektne dokumentacije za komunalno in cestno ureditev, na podlagi sprejetega programa opremljanja. Vrednost projekta je ocenjena na več kot 567.000 evrov. Podrobnejša in natančnejša investicijska vrednost bo znana po izdelavi projektne dokumentacije, za izdelavo katere je bila pogodba sklenjena v zadnjem četrtletju 2021 v višini 36.356 evrov. Izdelana sta bila že geodetski posnetek in idejna zasnova v višini 3.381,84 evra, ostali sestavni deli razpisane dokumentacije pa bodo izdelani v letu 2022.

V jesenskem času leta 2021 je občina uredila prekrivanje streh za tri romske družine, ki so prebivale v zelo težkih stanovanjskih razmerah. Na področju socialnega varstva se Romom, kot tudi vsem drugim občanom, dodeljujejo enkratne denarne socialne pomoči – za Rome je bilo porabljeno 40.000 evrov. Prav tako občina financira delovanje ožjih delov občine, realizacija postavke za KS Pušča je bila v letu 2021 v višini 9.830,35 evra. Občina sofinancira tudi programe javnih del, v katere so vključeni Romi.

Občina je še sporočila, da romsko skupnost v občini obravnavajo popolnoma enakopravno, brez kakršnega izključevanja in tudi v prihodnje si bo občina prizadevala za zagotavljanje pogojev, ki bodo omogočali nadaljnji razvoj naselja Pušča, enakopravno obravnavo vseh občanov in sobivanje v sožitju.

MO Novo mesto (MONM) je za leto 2021 poročala, da načrtuje in pripravlja podrobní področni program na področju romske problematike, ki bo zajemal cilje, ukrepe in kazalnike do leta 2030. Strategija je predvidena za obravnavo na seji občinskega sveta do poletja 2022.

V letu 2021 so bili izvedeni naslednji ukrepi:

- Na področju urejanja prostorske problematike romskih naselij in izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti:
 - v aprilu 2021 je bil zaključen investicijski projekt *Prostorsko komunalna ureditev romskega naselja Žabjak–Brezje*. Projekt se je izvajal na podlagi Dogovora za razvoj razvojne regije Jugovzhodna Slovenija, št. 3030-121/2015/14 z dne 7. november 2017 in Načrta razvojnih programov Vlade Republike Slovenije, v katerem je bil uvrščen pod št. 2130-17-8102. V okviru projekta je bilo komunalno prenovljeno obstoječe romsko naselje Brezje (6,2 ha) in na novo komunalno opremljeno območje Žabjaka (4,9 ha). Naselji sta po prenovi povezali romsko naselje Brezje in Žabjak z oblikovanimi gradbenimi parcelami za okvirno 150 gospodinjstev, opremljenih s priključki na javne sisteme gospodarske javne infrastrukture.
 - Lokalna skupnost skrbi tudi za izvedbo nujnih ukrepov pomoči pri reševanju minimalnih bivanjskih pogojev. Izvedeni so bili projekti varovanja, kot je dezinfekcija in vzdrževanje mobilnih enot za potrebe predšolskega in obšolskega izobraževanja romskih otrok. Izvajali so se tudi projekti, ki so prispevali k primerni urejenosti okolja in izobraževanja Romov. Vzpostavljen je sistem priklopne infrastrukture – začasnega dostopa do elektrike. Izvajanje projektov sledi trenutnim potrebam urejanja bivanjskih razmer Romov v MONM. Za te projekte je občina v letu 2021 namenila pribl. 133.000 evrov proračunskih sredstev.
- Na področju vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike:
 - v okviru programa »Učna pomoč in mentorstvo romskim učencem« MONM štirim osnovnim šolam (Bršljin, Center, Dragotina Ketteja in Drska) zagotavlja sredstva za plače, prispevke in druge osebne prejemke za romskega koordinatorja s V. stopnjo izobrazbe, ki v posamezni šoli skrbi za razreševanje konfliktov, koordinira delo na področju skrbi za učence Rome znotraj šole in na poti v šolo in iz šole, povezuje šolo z naseljem oziroma romskimi starši in koordinira delo javnih delavcev in romskih pomočnikov.
 - Znotraj istega programa občina OŠ Bršljin zagotavlja tudi sredstva za enega strokovna delavca s VII. stopnjo izobrazbe za nudenje učne pomoči za učence Rome.
 - V letu 2021 je MONM na Uradu za družbene dejavnosti zaposlila eno osebo, ki pokriva področje romske problematike. Njene naloge obsegajo koordinacijo in sodelovanje s

- pristojnimi institucijami, komunikacijo in delo z Romi in večinskim prebivalstvom iz vplivnih območij romskih naselij, podporo Odboru za spremljanje romske problematike ipd.
- Občina je v letu 2021 nadaljevala tudi sodelovanje z nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju izobraževanja, usposabljanja in vzgoje Romov. V letu 2021 je zagotavljala prostorske pogoje, javne delavce in finančno podporo za izvajanje programov v dveh romskih naseljih (Brezje–Žabjak in Jedinščica). Namen programov je skozi različne aktivnosti in neformalne oblike učenja prispevati k večji vključenosti otrok in mladih Romov v izobraževalni sistem, sistem zaposlovanja in prostočasni kulturni sistem ter na ta način opolnomočiti uporabnike, zmanjšati tveganje revščine in njihovo socialno izključenost. Mesečno se na obeh lokacijah v povprečju vključuje 112 uporabnikov, ki so v program vključeni 15 ur (mesečno na uporabnika). V letu 2022 je MONM v sodelovanju s CŠOD vzpostavila tudi tretjo lokacijo na območju romskega naselja v Šmihelu. V letu 2021 je MONM za te vsebine namenila pribl. 172.000 evrov.
 - Na področju spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti:
 - MONM na tem področju sodeluje z Razvojno izobraževalnim centrom Novo mesto in podpira naslednje programe in projekte:
 - programi za motiviranje Romov za večje vključevanje v izobraževanje in za usposabljanje za življenje (motiviranje za učenje in razvijanje učnih spretnosti, motiviranje za obisk šole, funkcionalna in bralna pismenost, kultura in glasba, drugačnost nas povezuje, stereotipi in predsodki, zdrav način življenja, šola za življenje, prometna varnost, tradicija in zgodovina itd.),
 - projekt Večnamenski Romski center Novo mesto,
 - Osnovna šola za odrasle in
 - projekt Socialna aktivacija.
 - Za izobraževanje odraslih Romov je MONM v letu 2021 namenila 16.000 evrov.
 - Na področju spodbujanja, ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti:
 - MONM prek javnega razpisa za sofinanciranje delovanja organizacij sodeluje s tremi društvi, ki so aktivna na področju ohranjanja in razvoja romske kulture. Na področju romske kulture v celoti deluje eno društvo, ki izvaja programe ohranjanja kulturnega izročila skozi ples, jezik, ustvarjalno izražanje (slikanje, fotografija). Delno na tem področju delujeta tudi Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Društvo Arabeska/Luna in Sonce (plesne delavnice).
 - Višina sredstev za te namene je v letu 2021 znašala pribl. 3.500 evrov.

Občina Puconci je za leto 2021 poročala, da še ni sprejela podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta, vendar pa v proračunu vsakoletno zagotavlja sredstva za Rome. Občina sprejem akcijskega načrta načrtuje v letu 2022.

Izvedeni so bili naslednji ukrepi in aktivnosti:

- na področju vzgoje in izobraževanja je bila v okviru programa javnih del program »*Pomoč Romom pri socializaciji*« *zaposlena ena oseba, šola je imela zaposleno tudi romsko pomočnico. Obe sta opravljali naloge nudenja pomoči otrokom in učencem pri integraciji v vrtec in šolo, pomoči pri učenju, opravljanju domačih nalog, pri pripravi na pouk oziroma vzgojno delo v vrtcu, pomoči pri odpravljanju jezikovnih težav itd.;*
- v okviru priprave OPN se predvideva širitev poselitvenega območja, zato so bile podane pobude za širitev ob že obstoječem romskem naselju v Dolini, Kuštanovcih in Zenkovcih;
- občina ima v občinskem svetu romskega svetnika in imenovano Komisijo za reševanje romske problematike, ki se je v letu 2021 sestala dvakrat;
- občina je za reševanje romske problematike v letu 2021 namenila naslednja finančna sredstva:
 - za enkratne denarne pomoči;
 - za namen pomoči urejanje bivalnih razmer Romov;
 - za odvoz komunalnih odpadkov;
 - za odmere in geodetske storitve v romskih naseljih;

- za tekoče vzdrževanje cest skozi romska naselja;
- za potrebe krajanov romskega naselja Zenkovci je bila zgrajena avtobusna čakalnica na obeh straneh ceste.

Občina Rogašovci je poročala, da ima sprejet Akcijski načrt – socialna vključenost Romov v Občini Rogašovci za obdobje 2014–2017, ki še ni v celoti uresničen. Občina namerava pripraviti nov podrobni področni program za obdobje 2023–2026, in sicer po lokalnih volitvah in v novem mandatu župana.

Občina Rogašovci je v letu 2021 na področju urejanja prostorske problematike romskih naselij in izboljšanja bivalnih razmer, vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike, spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja pripadnikov romske skupnosti, spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulture, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti izvedla naslednje ukrepe in aktivnosti:

- postavitve otroških igralskih površin v romskem naselju Sotina/Serdica, vzdrževanje obstoječih igralskih površin v romskem naselju Ropoča in urejanje okolice igral;
- nudenje pomoči socialno ogroženim družinam iz romskih naselij z urejanjem in opremljanjem bivališča (v primerih zelo slabega socialnega stanja občina skupaj s CSD Murska Sobota, rešuje bivanjske razmere posameznikov pripadnikov romske skupnosti);
- spodbujanje zaposlovanja pripadnikov romske skupnosti z vključevanjem v splošni program javnih del;
- omogočanje opravljanja obvezne prakse dijakom v prostorih občinske uprave Občine Rogašovci, pod nadzorom mentorja;
- dodelitev enkratne denarne pomoči posameznikom, ki jo najbolj potrebujejo;
- od 20. februarja 2021 sta uveljavljena OPPN za romski zaselek Serdica na območju Serdice in Sotine (enota urejanja prostora SE 9) ter za romski zaselek Kosednarov breg na območju Pertoče in Ropoče (enota urejanja prostora PE 6);
- v naslednjih letih sta za izdelavo predvidena OPPN za zaselek v romskem naselju Sotina in dveh zaselkov v Ropoči (enote urejanja prostora SO 7, RP 2 in RP 3).

Za navedene investicije je občina v letu 2021 namenila 4.903,20 evra.

Občina Semič je poročala, da je majhna občina (pribl. 3.800 prebivalcev), ki ima relativno majhno število romske populacije, obstoječa romska naselja pa so opremljena s komunalno infrastrukturo, elektriko, optičnim omrežjem ipd. Iz zgoraj navedenih razlogov trenutno občina nima sprejetega podrobnega področnega programa in ukrepov, za katere bi izrecno namenjali sredstva, redno pa izvaja ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti na področjih urejanja prostora, socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja ter zdravstvenega varstva.

V letu 2021 je občina izvedla naslednje ukrepe:

- ureditev vodovodnega omrežja do romske družine, ki se je naselila izven območja romskega naselja;
- subvencioniranje javnih del »*Pomoč Romom pri socializaciji*« (en delavec v vrtcu Sonček Semič in en delavec pri CSD Črnomelj);
- sofinanciranje programov na ZIK Črnomelj (Osnovna šola za odrasle – pridobitev osnovnošolske izobrazbe);
- sofinanciranje zaposlitve strokovne delavke, ki pokriva romsko populacijo na območju občine Semič, enkrat tedensko pa ima CSD Črnomelj na lokaciji v Semiču odprto dislocirano enoto. Enota je bila vzpostavljena zaradi lažjega dostopa romske populacije do socialnovarstvenih storitev.
- Zadnja leta večino starejših, komunalno neurejenih hiš v Beli krajini kupijo Romi – te hiše so navadno na precej oddaljenih mestih in so oddaljene od potrebne infrastrukture. Vsaka takšna situacija se rešuje ločeno s posameznim akcijskim načrtom. Občina Semič je v letu 2021 eni družini uredila dostop do vodovodnega omrežja, v letu 2022 pa bo na isti način pomagala še dvema romskima družinama, ki sta locirani izven romskega naselja.
- V občini so se dolga leta trudili pridobiti romskega pomočnika, saj menijo, da je za uspešno socializacijo Romov to nujno potrebno. V OŠ Belokranjskega odreda Semič se je v letu 2021

ta zaposlitev realizirala, tako da se otroci iz okoliških romskih naselij bistveno lažje vključujejo v izobraževalni proces.

Občina Semič je v letu 2021, kot občina z romsko skupnostjo, prejela sredstva v višini 28.046 evrov. Sredstva so bila v celoti porabljena za ureditev vodovodnega omrežja do ene romske družine.

Občina Šentjernej je poročala, da podrobnega področnega programa in ukrepov še ni sprejela. Kljub temu je aktivna na področju romskih zadev. Trenutno rešuje obstoječa nelegalna romska naselja. Na občini pripravljajo obvezne strokovne podlage za postopek priprave sprememb in dopolnitev OPN, katerega del je tudi poplavna študija, ki je trenutno v zadnji fazi izdelave. Občina vseskozi sodeluje z institucijami, povezanimi z romskimi zadevami, in se odziva na vse posvete in seje SRSRS. Sodeluje tudi z UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, v sklopu katerega je bil julija 2021 izveden fokusni sestanek z občino in predstavniki vseh pristojnih ministrstev na temo razvijanja celovitega pristopa in akcijskega načrta za vključevanje Romov v občini Šentjernej. V skladu z dogovori je bil konec leta 2021 na občini izveden tudi sestanek z Varuhom človekovih pravic, UN in pristojnimi institucijami, ki delujejo na lokalni ravni. Maja 2022 je občina na podlagi dogovorjenega na tem sestanku Varuhu človekovih pravic poslala pismo o nameri glede urejanja položaja pripadnikov romske skupnosti v občini, še posebej z vidika prostorskega urejanja in dostopa do stanovanj. Na podlagi tega pisma občina s strani institucije Varuha človekovih pravic pričakuje izdajo mnenja glede ustreznosti izražene namere.

Občina Tišina je za leto 2021 poročala, da še nima sprejetega podrobnega področnega programa ukrepov oziroma akcijskega načrta na tem področju, sodeluje pa za UN v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome.

Občina je ponovno sporočila, da ne izvaja posebnih aktivnosti samo za romsko naselje, ampak to naselje enakovredno vključuje v načrtovanje in izvajanje vseh investicij in projektov v občini. Tako je tudi v romskem naselju zgrajena kanalizacija, vodovod, asfaltno omrežje, pločniki, ulična razsvetljava, telefonske povezave, internet, različna romska društva pa se enakovredno vključujejo v razpise, ki jih objavlja občina.

V občini ni potrebe po posebnih vrstah medinstitucionalnega sodelovanja, saj se zadeve po potrebi urejajo sproti ali v sodelovanju s pristojnim CSD ali kakšno drugo institucijo, vendar za to ni treba ustanavljati posebnih skupin. Delovno telo občinskega sveta za spremljanje romske skupnosti, ki je ustanovljeno skladno s 7. členom ZRomS-1, je aktivno in z njim občina zelo dobro sodeluje. V tem mandatnem obdobju je imelo nekaj sej, na katerih so obravnavali aktualne teme, med drugim so se ukvarjali z uporabo kanalizacijskega sistema (nepravilna uporaba v smislu zamašitev), neplačevanjem obveznosti, urejenostjo okolja, skratka z vsakdanjo problematiko, tako kot pri ostalih odborih vaških skupnosti po vaseh.

Občina je ob sprejemanju OPN želela zagotoviti območje za širitev romskega naselja na zemljiščih, ki so v lasti Romov, vendar s strani pristojnih državnih organov ni dobila soglasja, zato je širitev zagotovila na drugem območju in predvidela pripravo OPPN, ga deloma izvedla, vendar zdaj ne more izvesti investicije komunalne ureditve, saj lastniki teh zemljišč ne želijo prodati. Občina meni, da lokalna skupnost ni edina, ki je pristojna za zagotavljanje aktivnosti, povezanih z romsko skupnostjo, ampak bi pomoč morala zagotoviti tudi država, ne pa da vse poskuse ureditev le še dodatno otežuje.

Občina je iz proračuna za potrebe izvajanja aktivnosti in ukrepov na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, namenila:

- Na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje letnega programa ljubiteljske kulturne dejavnosti je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas – Naša sreča prejelo v letu 2021 sredstva v višini 1.017,50 evra.
- Na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje programov društev na področju turizma je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas – Naša sreča prejelo v letu 2021 sredstva v višini 914,02 evra.

- Na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje letnega programa športa je Romsko kulturno, turistično in športno društvo Amari bas – Naša sreča prejelo v letu 2021 sredstva v višini 416,64 evra, Športno društvo Roma pa sredstva v višini 3.904,12 evra.
- Za delovanje romske vaške skupnosti so iz proračuna prejeli 439 evrov.
- Iz sredstev, namenjenih za občinske pomoči socialno šibkim občanom, je bilo romskemu prebivalstvu izplačanih 8.200 evrov pomoči. Za javna dela, v katera so bili vključeni, je Občina Tišina iz proračuna namenila 75.000 evrov. Tekoče vzdrževanje infrastrukture (ceste, kanalizacije, vodovoda itd.) pa je za romsko naselje znašalo 6.300 evrov.
- Iz dodatnih sredstev, ki jih je občina prejela v letu 2021 za potrebe sofinanciranja obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo, je občina med drugim plačala izdelavo projektne dokumentacije DGD, PZI za izdelavo Športnega centra NK Roma v višini 19.471,20 evra.

Iz proračuna Občine Tišina je bilo za potrebe romske skupnosti namenjenih vsaj 115.223,48 evra.

Občina Trebnje je poročala, da je Občinski svet Občine Trebnje na 21. redni seji dne 20. aprila 2022 sprejel Nabor ukrepov za Rome v Občini Trebnje za obdobje 2022–2030.

Vsi usklajevalni postopki in razgrnitev najširši javnosti, ki je bila pozvana, da se aktivno vključi v pripravo akta, so potekali v letu 2021. Osnutek Nabora (možnih) ukrepov za Rome je obravnavala Komisija za spremljanje položaja romske skupnosti in Multidisciplinarni aktiv za integracijo Romov. Dopolnjen Nabor je bil nato en mesec v javni obravnavi. Cilj ukrepov je degetoizacija in vključitev Romov v družbo. Dokument je občina poslala tudi UN, ki je podal svoje mnenje in predloge.

Glede izvedenih ukrepov in aktivnosti v letu 2021 je občina poročala, da sta bila v okviru programa APZ (javna dela) financirana dva programa, v katera so bili vključeni pripadniki romske skupnosti, in sicer je šlo za programa »Pomoč Romom pri socializaciji«.

OŠ Trebnje je zaposlila dva javna delavca (od tega enega Roma) in CSD Dolenjska in Bela krajina, Enota Trebnje, dva javna delavca (od tega enega Roma). Skupen strošek občine je bil 10.490 evrov. V letu 2021 je bil za romske učence OŠ Trebnje zagotovljen tudi dodaten jutranji prevoz šolskega avtobusa za tiste učence, ki imajo preduro. OŠ Trebnje je v šolskem letu 2020/2021, torej tudi v letu 2021, izvajala dva projekta, ki sta bila v podporo vzgojno-izobraževalnemu delu z romskimi učenci. To sta bila projekta:

- Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti;
- Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II.

V okviru obeh projektov so bile zaposlene tudi tri romske pomočnice, ki so izvajale dejavnosti povezovanja romske skupnosti in šole ter vseh drugih družbenih subjektov na območju pristojnosti OŠ Trebnje. Preko teh dejavnosti v projektu je potekalo povezovanje z Vrtcem Mavrica Trebnje, CSD Dolenjska in Bela krajina, Enota Trebnje, CIK Trebnje, PP Trebnje in ZD Trebnje. Vse načrtovane dejavnosti so se usklajevale s pomočjo romskih pomočnic, ki so v okviru svojih delovnih obveznosti izvajale različne dejavnosti, in sicer:

- podporne dejavnosti za romske učence,
- podporne dejavnosti za romske starše,
- pomoč pri organizaciji, obveščanju in izvajanju srečanja za starše romskih učencev,
- pomoč pri vsakodnevem vključevanju romskih učencev v VIZ delo,
- usklajevanje učnih obveznosti romskih učencev,
- pomoč pri njihovem šolskem delu doma in pripravi na pouk,
- sodelovanje pri šolskih dejavnostih v smislu podpore pri vključevanju učencev v te dejavnosti,
- spremljanje dela romskih učencev,
- spremljanje odzivanja in sodelovanja romskih staršev s šolo,
- spodbujanje romskih staršev k sodelovanju s šolo,
- obveščanje romskih staršev in spodbujanje k njihovem vključevanju v reševanje morebitne vzgojne problematike in ostale operativne naloge, ki so izvirale iz konkretnih vsakodnevnih dejavnosti v okviru letnega delovnega načrta šole.

Dve romski pomočnici, ki sta bili zaposleni v okviru teh projektov, sta bili neromskega porekla, ena zaposlena oseba pa je bila Rominja. Vse romske pomočnice so odlično opravljale svoje delo in navezale zelo dobre in pristne odnose tako z romskimi učenci kot tudi z njihovimi starši v romskem naselju. Strošek financiranja iz občinskega proračuna je zajet v strošku APZ.

Načrtovani projekt »Nogometno igrišče v naselju Vejar« še ni bil realiziran, saj je občina čakala javni razpis MIZŠ, predviden v letu 2021, ali pa razpis Nogometne zveze Slovenije, s katero je občina opravila tudi preliminarne razgovor. V proračunu za leto 2022 ima občina zagotovljena sredstva za izdelavo investicijske in projektne dokumentacije.

V Vrtcu Mavrica Trebnje se je izvajal »Preventivni program za romske družine Vrtca Mavrica«, za katerega je vrtec na občinskem razpisu pridobil 797 evrov (za nakup gugalnice, ki je postavljena na dvorišču romskega oddelka vrtca v Vejarju). Občina je zagotovila tudi sredstva v višini 35.000 evrov za nakup nepremičnine, v kateri deluje enota vrtca Romano in nepremičnine, ki je bila nato dana CŠOD v brezplačno uporabo za dobo 5 let, s čimer je v naselju Vejar zagotovljena vsakodnevna prisotnost strokovnih delavcev vrtca, CSD-ja in CŠOD.

V poletnem obdobju je Enota CSD Trebnje izvedla poletni tabor za romske otroke in s strani občine pridobila 900 evrov. CSD Enota Trebnje kontinuirano izvaja program Dnevnega centra Kher Šu Beši, ki je namenjen otrokom in mladostnikom (v starosti od 5–15 let) v naselju Vejar. Dnevno se v program vključi med 15 do 30 otrok, dnevni center pa je odprt 6 ur dnevno, 5 dni v tednu. Za izvajanje programa so bila zagotovljena sredstva občine v višini 7.000 evrov in brezplačna uporaba prostorov (večino sredstev izvajalec prejme na javnem razpisu MDDSZ za sofinanciranje socialnovarstvenih programov).

CIK Trebnje je v letu 2021 izvajal program »Osnovna šola za odrasle« (javna služba-3000), z udeležbo 72 pripadnikov romske skupnosti, kar predstavlja 84 % vseh vpisanih v omenjeni program. Program so sofinancirali MIZŠ 84 %, kar pomeni 123.848,17 evra, in občine ustanoviteljice 16 %, kar pomeni 9.978,46 evra.

Program »Učna pomoč« se je izvajal preko programa javnih del. Aktivnosti se je udeleževalo 30 pripadnikov romske skupnosti. Sofinancerji tega programa so bili ZRSZ s 7.386,10 evra in občine ustanoviteljice s 7.247,64 evra (6.747,64 evra in 500 evrov mat. stroški).

V letu 2021 je bila enkratna občinska denarna pomoč dodeljena 23 družinam (strošek občine je bil 4.400 evrov). Poleg blažitve socialne stiske je bila denarna pomoč namenjena tudi za dokumentacijo za legalizacijo gradnje (en primer) in plačilo komunalnega prispevka (en primer). Enkratna občinska denarna pomoč je določena v višini 270 evrov, vendar se, skladno s sprejetim občinskim odlokom, lahko dodeli tudi v višjem znesku.

Občina Trebnje je že leta 2017 ustanovila Multidisciplinarni aktiv za integracijo Romov (MDA). V letu 2021 se je MDA sestal in obravnaval Nabor ukrepov. Poleg tega so vse institucije, ki so del MDA, v stalnem stiku in usklajujejo svoje delo. OŠ dnevno javlja na CSD podatke o prisotnosti romskih otrok pri pouku.

Delovno telo občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti je bilo ustanovljeno v začetku januarja 2020. Komisija je v letu 2021 izvedla dve seji.

Občina Trebnje je v letu 2021 uspešno izvedla tudi volitve romskega svetnika. Izvoljeni romski svetnik se je aktivno vključil v del pristojnih organov. Na njegovo pobudo je občina naročila dve čistilni akciji (odvoz odpadkov) v naselju Vejar.

Vsota finančnih sredstev, zagotovljenih v proračunu občine v letu 2021 za zgoraj navedene ukrepe, je znašala 75.812 evrov.

Občina Turnišče je za leto 2021 poročala, da še nima sprejetega področnega programa in ukrepov, kot to nalaga ZRomS-1, ampak da je ta v fazi priprave, sam sprejem pa občina načrtuje

v začetku naslednjega leta. Občini v teh treh letih ni uspelo sestaviti Komisije za romska vprašanja, in sicer ni bilo možno določiti članov te komisije (soglasje za imenovanja je podpisala le ena kandidatka, član te komisije ni želel biti romski svetnik). Vsa vprašanja na ravni občine tako rešujejo v obliki sestankov vseh deležnikov, ko posamezne težave rešujejo vsako posebej (v ta tim so vključeni predstavniki vrtca, šole, policije, CSD, občine in romski svetnik). Po potrebi pa tim razširijo tudi na udeležence z drugih področij.

Občina je aktivnosti na področju stanovanjske problematike urejala vsa leta in vlagala finančna sredstva, ne glede na to, da prej ni prejemale dodatnih sredstev. V letu 2021 je na področju stanovanjske problematike organizirala odvoz azbestnih kritin in njihovo zamenjavo z drugimi kritinami. Dogovorila se je za izvedbo vrisa in legalizacije objektov v romskem naselju (postopek bo končan v letu 2022). Na področju vzgoje in izobraževanja vodi aktivnosti OŠ Turnišče z enoto vrtca – cilj je namreč vključevanje otrok v vrtec in posledično v šolo. Izziv, ki se pojavlja, je predvsem neobiskovanje vrtca in pouka v šoli. V ta namen je občina uredila kolesarsko pot do naselja z namenom, da bi otrokom iz romskega naselja omogočila varen prihod v šolo in iz nje. Velike težave je zaznati tudi na področju srednješolskega izobraževanja, saj pripadniki romske skupnosti pogosto izobraževanje opustijo oziroma v šolo sploh ne hodijo, prav tako pa ni spodbude s strani staršev. Kot pomoč staršem je občina omogočila dodatno učno pomoč otrokom, ki jo nudi CSD Pomurje, Enota Lendava, in pomoč LU Lendava. V prihodnjih letih občina načrtuje tudi vzpostavitev prostorov za druženje, učenje in kulturno dejavnost v romskem naselju (v ta namen je v letu 2022 občina pripravila prostor za postavitve mobilnega objekta). S tem se bo spodbujalo kulturno dogajanje v romskem naselju, ohranjala se bosta njihova identiteta in jezik. Občina je tudi sporočila, da je v letu 2020 prenehalo aktivno delovati romsko društvo Gitano M, člani se sicer občasno še sestajajo, vendar pa aktivno več ne delujejo.

Občina je leta 2021 vzpostavila posebno proračunsko postavko, namenjeno potrebam v zvezi z romsko skupnostjo, in je sredstva, ki jih je prejela na podlagi 20.a člena ZFO-1, namenila za izboljšanje bivalnih pogojev in kakovosti življenja. V letu 2021 je pristopila h gradnji kolesarske poti od vasi Gomilica do romskega naselja v skupni dolžini 400 m (investicija v višini pribl. 100.000 evrov). V letu 2021 je občina iz romskega naselja stalno izvajala odvoz kosovnih odpadkov, in sicer po vnaprejšnjem dogovoru z romskim svetnikom. Občina je urejala tudi okolico in odvodnjavanje naselja, kjer pa je ugotavljala, da prebivalci romskega naselja namerno odmetavajo smeti v meteorno kanalizacijo. Občina bo v letu 2022 dokončala legalizacijo in vris objektov v romskem naselju, odstranili so tudi že dve propadajoči nelegalno zgrajeni hiši ter pripravili prostor za mobilno enoto za učno pomoč in druženje prebivalcev romskega naselja. Občina kontinuirano odvažja kosovne odpadke iz naselja, čisti meteorno kanalizacijo in pospravlja smeti v okolici naselja, ki jih prebivalci naselja prosto odmetavajo v naravo. S tem ne povzročajo samo škode na občinskih parcelah in kanalizaciji, ampak povzročajo škodo tudi okoliškim lastnikom parcel, kar povzroča veliko nezadovoljstvo med večinskim prebivalstvom.

Občina bo tudi v prihodnje, ne glede na sprejeti področni program in ukrepe oziroma ne glede na to, ali bo dobila dodatna sredstva ali ne, izvajala vse aktivnosti, da se bo romsko naselje razvijalo. Občina je opozorila, da bi se bilo treba tudi na državni ravni ukvarjati z vprašanjem, za kakšne namene so prejemki države dejansko namenjeni, za katere zadeve se ti v praksi porabljajo in kako se bodo pokrivali dolgovi, ki nastajajo iz naslova odvajanja in čiščenja odpadne komunalne vode, plačila vodooskrbe, odvoza odpadkov, plačila vrtca in storitev šole itd. Občina meni, da se z navedenimi problemi od pristojnih državnih institucij ne ukvarja nihče. Občine so ves čas predlagale določene rešitve, ki pa se na državni ravni vztrajno zavračajo ali pa so preslišane, zato bo občina za neplačnike navedenih storitev obveznih gospodarskih javnih služb namenjala sredstva na podlagi 20.a člena ZFO-1 in s tem pokrivala dolgove, ki nastajajo.

2. Ostale občine z romskim prebivalstvom:

Občina Ivančna Gorica je poročala, da je občinski svet na svoji 28. redni seji dne 30. marca 2022 sprejel *Akcijski načrt Občine Ivančna Gorica za vključevanje pripadnikov romske skupnosti na območju občine Ivančna Gorica v širšo družbeno skupnost za obdobje 2021–2030*. Čeprav je bil akcijski načrt sprejet v letu 2022, so aktivnosti pred njegovim sprejemom potekale vse leto

2021. Pri pripravi akcijskega načrta so sodelovali predstavniki institucij, ki obravnavajo položaj in posebne pravice romske skupnosti, kot so predstavniki CSD, OŠ, v katere so vključeni romski otroci, vrtca, policije, ZRSZ, knjižnice, ZD in drugih institucij ter predstavniki Romov. Z namenom vzpostavitve zadovoljivega in hkrati uresničljivega akcijskega načrta je bila v maju 2021 v sodelovanju navedenih institucij in UN organizirana »*Usmerjena razprava na temo razvijanja celovitih pristopov in akcijskega načrta za vključevanje Romov Občine Ivančna Gorica*«. Na podlagi razprave je bil pripravljen osnutek akcijskega načrta, ki je bil posredovan vsem vsebinskim oblikovalcem slednjega. V decembru 2021 je bila v organizaciji UN in občine organizirana še ena usmerjena razprava, na kateri je bil obravnavan osnutek akcijskega načrta. Akcijski načrt, sprejet v letu 2022, vključuje štiri bistvena področja, in sicer: bivanjske razmere, izobraževanje, zaposlovanje, varno sobivanje.

Treba je omeniti dobro sodelovanje občine s pristojnim CSD, in sicer je občina konec leta 2021 začela z aktivnostmi v sodelovanju s CSD, nato pa se je v letu 2022 vključila v dva projekta, in sicer:

- »JuTRO nove Misli«: namenjen je romskim otrokom in mladostnikom, izvaja se v romskih naseljih in v prostorih enote CSD. Namen programa je boljše prepoznavanje potreb romske predšolske in šolske populacije, njihovih družin in reševanje romske problematike predvsem v smislu socialnega vključevanja otrok v vrtčevski in šolski sistem.
- »Tikno them – Mali svet«: Gre za preventivni program ustvarjanja pogojev za izenačevanje možnosti za izobraževanje romskih otrok z namenom napredka otrok, tako na področju umskih kot na področju motoričnih dejavnosti. Z vključevanjem romskih predšolskih otrok v omenjeni program se skuša doseči izenačevanje možnosti do izobraževanja, socializacijo v smislu vzorcev in zahtev, ki jih pred vsakim otrokom postavljajo institucije izobraževanja, ter omogočiti enakovredne pogoje za optimalni razvoj vsakega otroka. Programu se poleg osnovne organizirane oblike vzgoje in varstva dodajo tudi izobraževalne in kulturne vsebine.

S sredstvi, ki jih je občina prejela na podlagi zakona, ki ureja financiranje občin, je občina omogočila bivanje veččlanski družini iz romskega zaselka v občinskem stanovanju in ga predhodno uredila. Po vselitvi družine je občina v ta namen porabila še sredstva v skupni višini 4.480,06 evra za ležišča, belo tehniko, pohištvo in drugo opremo in vzdrževanje.

Občina Brežice je za leto 2021 poročala, da je pristopila k pripravi Strategije reševanja romske tematike v občini Brežice 2022–2028 (v nadaljevanju: Strategija), ki bo imela skupaj z akcijskim načrtom naravo podrobnega področnega programa, na podlagi katerega se bodo izvajali ukrepi za večjo vključenost romske skupnosti.

Pri oblikovanju Strategije, katere namen je zagotavljanje izvajanja ukrepov in aktivnosti na področju romske tematike, so sodelovali akterji, ki se dnevno srečujejo s ciljno populacijo in so s svojimi izkušnjami in predlogi sooblikovali ukrepe. Eden teh ključnih akterjev je Komisija za spremljanje položaja romske skupnosti v občini Brežice, ki je na 3. seji z dne 28. april 2021 sprejela sklep, s katerim je občinski upravi predlagala, da v postopku priprave Strategije pristopi k:

- izvedbi ankete med prebivalci KS Cerklje ob Krki, v kateri je evidentirano romsko naselje Krušče v bližini naselja Gazice, ter
- analizi stanja s pomočjo intervjujev med romsko populacijo.

V okviru analize in intervjujev je občina zasledovala področja, ki jih obravnava večina strateških dokumentov s področja romske tematike in jih naslavlja tudi NPUR 2021–2030 (bivalne razmere, stanje na področju vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva in zaposlovanja, zdravstvenega varstva, varnosti, kulture, sodelovanja z okolico in splošne potrebe romskih prebivalcev). Na podlagi ugotovitev analize so bili pripravljeni cilji in ukrepi, ki temeljijo na trenutnem stanju in zajemajo pogled institucij, krajanov in romske skupnosti. Predstavljajo kompromis med zakonskimi omejitvami, potrebami skupnosti, potrebami problematike same in finančnimi zmoglostmi občine. Osnutek Strategije je bil dan v javno obravnavo, in sicer je ta potekala od 17. do 31. marca 2022. Informacija o javni razpravi je bila podana tudi v Posavskem Obzorniku (št. 6 z dne 17. marec 2022) in na spletni strani občine z dne 17. marec 2022. Na osnutek Strategije

so bile podane pripombe oziroma predlogi s strani Komisije, romskega društva in prebivalcev Gazic. Obravnava Strategije s strani občinskega sveta je predvidena konec junija 2022. V procesu so tudi že priprave akcijskega načrta Strategije, ki bo predvideval proces izvajanja Strategije in razporeditev zadolžitev za izvajanje ukrepov ter bo opredeljeval finančne potrebe. Priprava akcijskega načrta bo potekala v sodelovanju med občinsko upravo, Komisijo in drugimi pristojnimi institucijami.

Občina je nadalje poročala, da so bili v letu 2021 na področju urejanja prostorske problematike romskih naselij in izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti izvedene naslednje aktivnosti:

- v neposredni bližini romskega naselja Krušče pri Gazicah je bilo na pobudo krajanov postavljeno avtobusno postajališče, saj so ti opozarjali na nevarnost na cesti za romske otroke, ko so ti čakali na šolski avtobus. Da bi bila romskim otrokom zagotovljena varnejša pot do šole, je bila postavljena avtobusna postaja v dvakratnih dimenzijah (zaradi števila otrok, ki obiskujejo OŠ Cerklje ob Krki). Stroški investicije so znašali 8.978 evrov.
- Občina je v letu 2021 pristopila k pripravi novega OPPN za območje romskega naselja EUP GAZ-03. V letu 2021 je bilo oddano naročilo izdelave geodetskega posnetka za območje z naslovom OPPN za območje romskega naselja EUP GAZ-03. Vrednost izdelave geodetskega posnetka je bila 980 evrov brez DDV.
- Vsi lastniki zemljišč, na katerih stoji romsko naselje Krušče pri Gazicah, so bili obveščeni o začetku postopka priprave novega OPPN. Potekali pa so tudi usklajevalni sestanki s predstavniki KS Cerklje ob Krki glede ureditve tematike zemljišč.
- Vsako leto se iz proračunskih sredstev za večjo sprejemljivost romske populacije namenja tudi odškodnina KS Cerklje ob Krki za obnovo in izgradnjo infrastrukture s ciljem večanja sprejemljivosti romske populacije v krajevnem okolju v višini 8.346 evrov.

Na področju vzgoje in izobraževanja, dviga izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in štipendijske politike so bile v občini izvedene naslednje aktivnosti:

- Romski pomočnik: občina je še naprej zagotavljala sredstva za redno zaposlitev romske spremljevalke na OŠ Cerklje ob Krki v višini 15.000 evrov. Na tem delovnem mestu je zaposlena Rominja.
- Šolske potrebščine: občina OŠ Cerklje ob Krki še naprej namenja proračunska sredstva za nakup šolskih potrebščin za romske učence in pokrivanje materialnih stroškov za dodatno delo z romskimi učenci v višini 500 evrov.
- Javna dela: občina je v letu 2021 zagotavljala sredstva za javna dela, in sicer (1) CSD za javno delo po programu »Pomoč Romom pri socializaciji«, v višini 2.569,36 evra in (2) OŠ Cerklje ob Krki za javno delo po programu »Pomoč pri učenju in druga pomoč otrokom, učencem, dijakom in drugim udeležencem izobraževanja« v višini 3.827,83 evra.

Na področju spodbujanja zaposlovanja, poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripadnikov romske skupnosti so bile izvedene naslednje aktivnosti:

- Javna dela: občina je v letu 2021 zagotavljala sredstva za javna dela, in sicer OŠ Cerklje ob Krki za javno delo po programu Pomoč pri učenju in druga pomoč otrokom, učencem, dijakom in drugim udeležencem izobraževanja, znotraj katerega je delovala tudi Rominja, v višini 2.232,49 evra.

Na področju spodbujanja ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti pa so bile izvedene naslednje aktivnosti:

- ob svetovnem dnevu Romov (8. april) je na Radiu Brežice EU potekala pogovorna oddaja ob svetovnem dnevu Romov z Natašo Brajdič Žagar. Program je med pogovorom vključeval tudi kulturni program, s poudarkom na romski kulturi.
- Nudena je bila pomoč pobudnikom za vzpostavitev romskega društva. Vloga za registracijo društva je bila oddana 22. decembra 2021 na UE Brežice.
- Javni zavod Knjižnica Brežice, katerega ustanoviteljica je občina, je, kot je praksa vsako leto, ozaveščala splošno javnost o romski kulturi na svetovni dan Romov (8. aprila) in na svetovni dan romskega jezika (5. novembra). Aktivnosti so vključevale predstavitev knjig z romsko tematiko, avtorjev romskega porekla in dvojezičnih knjig (romščina in slovenščina).

Finančne posledice omenjenih aktivnosti je težko opredeliti, saj so del rednega delovanja organizacij oziroma institucij.

Občina je imela v letu 2021 proračunsko postavko za namen izvedbe Strategije, in sicer v višini 20.000 evrov. V letu 2021 so bila realizirana sredstva v višini 7.146,90 evra. Sredstva so bila namenjena za izvedbo dveh analiz:

- analiza intervjujev romskih prebivalcev v občini Brežice in
- odnos prebivalcev in prebivalk KS Cerklje ob Krki do romske tematike v naselju Krušče.

Prva analiza se je izvajala po domovih pripadnikov romske skupnosti, anketa pa je potekala preko spleta in bila poslana v vsako gospodinjstvo KS Cerklje ob Krki.

Zaradi izbruha okužb z virusom SARS-CoV-2 v romskem naselju je bila organizirana predstavitev preventivnih ukrepov za preprečevanje širjenja okužb, ki ga je izvedlo RD Romani Union iz Murske Sobote. Vsako gospodinjstvo je dobilo material (testi, maske, razkužila), medicinski sestri sta pokazali, kako se izvajajo testi, ekipa iz društva pa je prevedla navodila. Za izvedbo akcije so bila namenjena sredstva v višini 1.145,76 evra.

V letu 2021 so bili izvedeni ukrepi s področja prostorskega načrtovanja, izobraževanja, zaposlovanja in ozaveščanja o romski kulturi. Vsi stroški, povezani z romsko tematiko, so v letu 2021 znašali 48.493,85 evra. Sredstva iz naslova 20.a člena ZFO-1, ki so bila v letu 2021 občini dodeljena za potrebe sofinanciranja obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo, so bila porabljena v navedeni višini in za namene, kot je bilo predstavljeno v zgornjih točkah. Razlika sredstev je ostala v integralnem proračunu, saj so sredstva dodeljena kot popravek primerne porabe in so zato nenamenska.

Občina Ribnica je poročala, da je v letu 2021 začela izdelavo Strokovnih podlag za urejanje romskih naselij na območju Občine Ribnica. V občini večina romskega prebivalstva živi v treh romskih naseljih: Lepovče, Goriča vas (Brezje) in Otavice. Vsa tri so pravno in komunalno neurejena in ne zagotavljajo ustreznih bivalnih razmer.

Občina je poudarila, da je za zagotovitev racionalne in skladne rabe prostora v prihodnjem prostorskem razvoju Ribnice treba pretehtati možnosti za urejanje in nadaljnje širitve obstoječih romskih naselij in za urejanje novih, pa tudi za preselitev tistih obstoječih naselij, ki so v koliziji z drugimi, obstoječimi ali načrtovanimi programi v prostoru. Iz navedenih razlogov je občina začela aktivnosti za pridobitev ustreznih rešitev, ki bodo prebivalcem omenjenih naselij in prebivalcem vplivnih območij teh naselij nudile ustrezne bivalne razmere. Eden od temeljnih pogojev za komunalno in prostorsko urejanje romskih naselij je njihova ustrezna opredelitev v OPN. Namen izdelave strokovnih podlag je preveriti možne rešitve za urejanje romskih naselij na območju Ribnice in predlagati rešitve. To bo podlaga za odločanje o urejanju teh območij in o njihovi opredelitvi v OPN v okviru postopka sprememb in dopolnitev OPN (SD OPN). Strokovne podlage skladno z zahtevami iz projektne naloge obsegajo:

- idejne rešitve s preveritvijo možnih variant in s predlogom najustreznejše rešitve, v obsegu:
 - analiza stanja glede fizičnih lastnosti (naravne in ustvarjene razmere, omejitve, GJI)
 - analiza pravnega stanja prostora (omejitve) z lastniško strukturo,
 - analiza potreb prebivalcev romskih naselij glede ureditve naselja ter analiza potreb okoliških prebivalcev glede sobivanja, oboje na podlagi javno dostopnih podatkov in podatkov, ki jih posreduje naročnik,
 - variantne rešitve urejanja posameznega naselja z urbanističnimi rešitvami in opremljanjem z GJI (rešitve za pozidavo, ureditev prometnih površin in drugih odprtih površin ter za izgradnjo oz. prenovo gospodarske javne infrastrukture); če se izkaže, da obstoječe lokacije ni mogoče ustrezno preurediti in na podlagi predvidenih sprememb OPN tudi legalizirati, se predlagajo druge ustrezne lokacije in
 - predstavitev variant ter usklajitev predlaganih rešitev na usklajevalnih sestankih z relevantnimi deležniki;
- prostorske izvedbene pogoje za najustreznejšo rešitev za vsako lokacijo:

- za obsežnejše prostorske ureditve v podrobnosti, kot je predpisana za občinski podrobni prostorski načrt (smiselna vsebina in podrobnost tekstualnega in grafičnega dela — predvidoma ureditvena situacija, prikaz GJI in načrt parcel) in
- za manjše ureditve v podrobnosti, ki bo omogočala pripravo DGD za gradnjo objektov.

Navedena strokovna podlaga predstavlja podlago za umestitev romskih naselij v postopek četrtilh sprememb in dopolnitev OPN. Postopek je v začetni fazi, načrtuje se, da bo osnutek v prva mnenja oddan maja 2023.

Občina je poleg navedenega v letu 2021 financirala izvedbo podiranja drevja in nasipa poti v romskem naselju Lepovče. Prav tako je izvajala dogovor o dobavi pitne vode, na podlagi katerega je bila zagotovljena redna dobava pitne vode prebivalcem enega izmed romskih naselij.

V letu 2021 je občina sofinancirala zaposlitev romskega pomočnika, in sicer preko javnih del, financirala pa je tudi pripravništvo na CSD na področju romske problematike. Oba zaposlena sta aktivno sodelovala pri vključevanju romskih otrok v vrtec. Sodelovala sta pri več projektih, katerih cilj je bil večje sodelovanje tako romskih otrok kot romskih staršev s šolo. Zaposlena sta sodelovala pri izvedbi programa vesele počitnice, katerega cilji so bili tudi socializacija, izobraževanje in humanost. Oba delavca sta med svojim delom vsak dan redno obiskovala naselja, nudila učno pomoč otrokom iz posameznih družin in nudila pomoč posameznikom, odraslim, ki so pomoč potrebovali. Med drugim sta izvajala delo v sklopu storitve »Pomoč družini za dom« in skušala reševati težave ali konflikte, ki so se sproti pojavljali. V letu 2021 je občina sofinancirala tudi izvedbo programov socializacije romske populacije – motivacijske delavnice. Sofinancirala je tudi zaposlitev dveh pripadnikov romske skupnosti preko javnih del pri Javnem komunalnem podjetju komunala Ribnica d.o.o. Dva delavca, zaposlena na CSD, katerih zaposlitev je bila (so)financirana s strani občine, sta v letu 2021 pomagala in usmerjala zainteresirane Rome pri iskanju zaposlitve.

Občina je tako v letu 2021 zagotovila finančna sredstva za:

- sofinanciranje zaposlitve romskega pomočnika-javna dela: 6.729,99 evra;
- sofinanciranje zaposlitve Romov – Komunala: 3.566,17 evra;
- financiranje pripravništva na CSD na področju romske problematike: 13.174,74 evra;
- sofinanciranje izvedbe programov socializacije romske populacije (motivacijske delavnice): 200 evrov;
- sofinanciranje dobave pitne vode: 1.511,10 evra;
- financiranje stroškov delovanja Komisije za spremljanje položaja romske skupnosti: 1.260,35 evra;
- izdelava strokovnih podlag za ureditev romskih naselij: 15.494 evrov;
- urejanje romskega naselja Lepovče (podiranje drevja): 300 evrov.

Vsa navedena sredstva so bila porabljena iz sredstev, ki jih je občina prejela na podlagi 20.a člena ZFO-1 (skupaj 55.500 evrov).

Občina Šalovci je za leto 2021 poročala, da je na podlagi ZFRO in 20.a člena ZFO-1 prejela dodeljena dodatna sredstva za sofinanciranje obveznosti v zvezi z romsko skupnostjo. Nadalje je poročala, da je Občinski svet Občine Šalovci na 16. redni seji dne 17. marca 2021 imenoval Komisijo za spremljanje položaja romske skupnosti v Občini Šalovci, ki se je sestala v letu 2021 na redni seji in nato še na seji, ki je potekala kot delovni obisk v romskem naselju, kjer si je ogledala dejansko stanje in ugotovila, katere potrebe je treba prednostno obravnavati oziroma reševati. V komisiji so predstavniki občinskega sveta, predstavnica šole in predstavnik romske skupnosti. Komisija je predlagala, da se sprejme prednostni seznam potrebnih aktivnosti oziroma del za leto 2021.

V skladu s sprejetimi aktivnostmi se je v letu 2021 pristopilo k izvedbi čiščenja in odstranjevanja odpadkov, ki so kazili videz naselja in hkrati bili potencialni vzrok za različne kužne bolezni, uredila in očistila se je okolica treh hiš, prav tako se je čez leto večkrat kosilo in mulčilo v naselju in okolici, uredil se je nov dovoz in prepust do ene stanovanjske hiše, za gospodinjstva, kjer živijo starejši, pa je občina pripravila in dostavila drva za kužavo. V naselju je bilo obrezano vejeve z dreves in

podrta suha sliva, ki bi se lahko ob kakšnem močnejšem vetru podrla na hišo. Večino tovrstnih del je občina opravljala že v preteklosti in tudi v letu 2021 so bila vsa ta dela urejena v sklopu Režijskega obrata Občine Šalovci. Zaradi slabega zdravstvenega stanja enega od občanov, ki ga je bilo treba večkrat letno ob posredovanju nujne medicinske pomoči na nosilih nesti iz objekta, so bila na enem stanovanjskem objektu demontirana stara vrata in vzdana nova, večja vrata z vsemi dodatnimi deli.

Občina opravlja prevoze šoloobveznih otrok s kombijem od doma (avtobusna postaja v bližini) do šole, za starejše pripadnike pa brezplačno opravlja prevoze (večinoma) do Murske Sobote, in sicer zaradi obiska bank, zdravnika, lekarn in nabave živilskih in drugih potrebščin. Občina je v letu 2021 podelila tudi enkratne občinske pomoči. Prav tako je občina ob zaključku leta obdarila vse pripadnike romske skupnosti. Neporabljena finančna sredstva iz leta 2021 bo občina prenesla v leto 2022, ko jo čaka večja investicija v ureditev ceste v romskem naselju v dolžini dobrih 200 m, ki je še makadamska. Dela bodo zajemala ureditev podlage in asfaltiranje, ureditev jarka in postavitev kanale, ureditev dovozov do treh gospodinjstev z vsemi potrebnimi deli.

V letu 2021 je občina opravila še vrsto drugih aktivnosti, povezanih z reševanjem romske problematike, in sicer občasne sestanke s predstavniki policijske postaje, z ravnateljico in socialno delavko OŠ, srečala se je s predstavniki ZRS, z inšpektorjem pristojne medobčinske inšpekcije, kjer je sproti opozarjala na odlaganje odpadkov, z ZRSZ glede vključevanja pripadnikov v javna dela ali redno zaposlitev ter tudi glede zaposlitve osebe zaradi učne pomoči tako pripadnikom romske kot ostali populaciji. Ta aktivnost je bila izvedena v letu 2022. V letu 2021 so se predstavniki občine udeležili tudi seje Varnostnega sosveta romske skupnosti Pomurja.

Občina Škocjan je za leto 2021 sporočila, da nima avtohtonega naselja romske skupnosti in da se na zadnjem popisu prebivalstva občani Dobruške gmajne niso opredelili za Rome. Občina je tudi sporočila, da podrobnega področnega programa ni sprejela, izvaja pa različne ukrepe, in sicer na področju urejanja bivanjskih razmer v naseljih, kjer živijo Romi, na področju izobraževanja, zaposlovanja itd.

V zvezi z dejanskim stanjem je občina poročala, da:

- je število prebivalcev na Dobruški Gmajni preraslo prostorske in druge okvire ter zmožnosti Občine Škocjan;
- nima zemljišča za zagotovitev bivalnih pogojev za pripadnike romske skupnosti;
- Romi v Občini Škocjan trenutno živijo na zemljiščih, ki so v lasti pravnih oseb. Občina meni, da tako obsežne bivanjske problematike, kot jo imajo v občini, sami kot lokalna skupnost ne zmorejo rešiti. Občina je poročala, da si prizadeva za izboljšanje razmer, ki so trenutno neprimerne, in da se Romi želijo preseliti ter integrirati, vendar sami finančno ne zmorejo, občina pa ne razpolaga z namenskimi sredstvi, da bi jim to lahko omogočila, prav tako meni, da za to ni pravne podlage;
- je za reševanje stanovanjskega problema večkrat organizirala sestanke skupaj z Romi, policijo in predstavniki Zveze Romov Slovenije, CSD, kjer so iskali skupne rešitve;
- meni, da bo korake socializacije mogoče izvajati izključno s sodelovanjem vseh institucij, katerih delo je povezano z Romi, ter s finančnimi sredstvi državnega proračuna;
- sodeluje z Romi pri socializaciji in integraciji z namenom, da se razmere za Rome v občini spremenijo;
- so se na področju vzgoje in izobraževanja v letu 2021 izvajale aktivnosti v okviru projekta Skupaj za znanje v Večnamenskem centru v Dobruški vasi. V okviru projekta so potekali redni dnevni program za predšolske in šolske otroke, in sicer od ponedeljka do petka; pomoč otrokom in učencem pri integraciji v vrtec in šolo, pomoč pri učenju, opravljanju domačih nalog, pri pripravi na pouk oziroma vzgojno delo v vrtcu, pomoč pri odpravljanju jezikovnih težav itd.;
- je epidemija COVID-19 vplivala na izvajanje ukrepov, saj so se vmes aktivnosti zaustavile;
- je aktivno sodelovala z vsemi Romi, ki so vzpostavili kontakt in prosili za sodelovanje za reševanje stanovanjskega problema;

- je aktivno sodelovala v Komisiji za integracijo romske skupnosti pri Skupnosti občin Slovenije, prav tako sodeluje s policijo pri preventivnem delovanju. Občina sodeluje s CSD pri iskanju rešitev za romsko problematiko, ki je v občini dnevno prisotna;
- je v letu 2021 aktivno pristopila k reševanju sanitarnih problemov v naselju, kjer so Romi izkazali potrebo po WC-jih. Občina je tako v letu 2021 naročila WC kabine za vse zainteresirane, ki so izkazali to potrebo;
- je aktivno sodelovala s Probacijsko enoto Novo mesto in je imela na delu Rome, ki so izvajali družbeno koristno delo.

Občina je še sporočila, da se občinska uprava dnevno sooča s številnimi prošnjami Romov, ki se obračajo nanjo s svojimi težavami, pri čemer jim je v skladu z omejenimi proračunskimi zmoglostmi skušala pomagati.

Občina ugotavlja, da bi bilo treba nujno pristopiti k reševanju trenutne situacije preko sodelovanja vseh pristojnih deležnikov. Še posebej perečo težavo občini predstavlja zagotavljanje možnosti za bivanje oziroma urejanje romskih naselij. Na eni strani Romi zaradi svojih socialnih razmer ne morejo zadovoljivo rešiti svojih stanovanjskih problemov, na drugi strani pa tudi lokalna skupnost, ki je odgovorna za prostorski razvoj in ustvarjanje pogojev za gradnjo stanovanj ter opravljanje nalog na področju posegov v prostor in graditve objektov, sama ni sposobna rešiti bivanjske problematike Romov. Razlogov za to je po mnenju občine več. Občina upa, da se bosta našla pot in način za razrešitev nastale situacije, vendar ob sodelovanju in ob finančni podpori države.

V primeru večjih mestnih občin, kot so **Ljubljana, Maribor, Velenje in Celje**, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, ki so se večinoma priselili iz držav bivše skupne države (Jugoslavije) v zadnjih desetletjih 20. stoletja iz ekonomskih razlogov, ni mogoče govoriti o poselitvi v t. i. romskih naseljih, ampak je poselitev razpršena in mešana z ostalimi prebivalci občin. Kljub temu so glede na dejansko stanje v posamezni občini tudi med temi občinami razlike v njihovem pristopu k naslavljanju izzivov. Še posebej v Ljubljani in Mariboru je pridobljenih že kar nekaj izkušenj pri podpornem delu z romskimi družinami, ko so se te morale preseliti oziroma naseliti v neprofitna najemna stanovanja v stanovanjskih soseskah.

Mestna občina Ljubljana (MOL) je ponovno sporočila, da se glede na svojo demografsko strukturo ne sooča s specifično problematiko, ki bi se dotikala izključno romskega prebivalstva. Na območju MOL so sicer predeli, kjer živijo Romi, vendar ni mogoče govoriti o tradicionalnih oziroma avtohtonih sklenjenih romskih naseljih ali romski skupnosti, saj gre za mešano zastopanost Romov z ostalimi prebivalci. Za vodenje evidenc prebivalcev po etnični pripadnosti MOL nima zakonske podlage oziroma pristojnosti, Romi so v MOL obravnavani enako kot druge občanke in občani ter zanje občina ne izvaja posebnih ukrepov. Je pa Mestni svet MOL v letu 2021 sprejel *Strategijo razvoja socialnega varstva za obdobje od leta 2021 do 2027* (že četrta po vrsti na področju socialnega varstva), ki je temeljni strateški dokument z izhodišči, usmeritvami in cilji ter nalogami MOL na področju socialnega varstva in vsebuje aktivnosti, storitve in programe, ki jih zagotavlja občina in v katere se vključujejo ranljive skupine, med njimi tudi pripadniki romske skupnosti.

Mestna občina Maribor se sooča z zelo drugačnimi izzivi in temu primerno prilagaja tudi svoje pristope. Za leto 2021 je občina poročala, da nima sprejetega podrobnega področnega programa in ukrepov oziroma akcijskega načrta na tem področju posebej za romsko skupnost. Romi so v občini obravnavani enako kot drugi občani in se lahko vključujejo v vse programe in ukrepe, ki jih izvaja občina oziroma pravne osebe v lasti občine. Od udeležencev oziroma prijaviteljev na javne razpise, npr. razpis JMSS Maribor za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem, se ne zahtevajo občutljivi osebni podatki, kot so rasa, poreklo o narodnosti in versko prepričanje (npr. pripadnost romski skupnosti).

V preteklosti je bilo v Mariboru največje število deložacij iz neprofitnih stanovanj v Sloveniji, ki so bile posledica neplačevanja najemnin in obratovalnih stroškov neprofitnih stanovanj v lasti JMSS Maribor. Zato so na skladu povabili k sodelovanju Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, kamor se lahko njihovi najemniki in drugi občani obrnejo, ko imajo težave s

plačevanjem položnic ali jim grozi izguba stanovanja. V letu 2017 je društvo vzpostavilo še posebej intenziven stik z Mariborčani v okviru skupnostnega prostora, ki se nahaja na Preradovičevi ulici 17 A. V tem stanovanjskem naselju prebiva večje število pripadnikov romske skupnosti. Gre za stanovanjsko sosesko, kjer prevladuje velika mera brezposelnosti, nepismenost oziroma slabša pismenosti, pojavljajo se konflikti med stanovalci, hrup, uničevanje skupne lastnine, težave pri ločevanju odpadkov ipd. Društvo izvaja program *»Preprečevanje deložacij in krepitev moči za ohranitev obstoječe nastanitve«*, pri čemer del programa poteka v skupnostnem prostoru na Preradovičevi ulici 17 A, Maribor – gre za preventivni del programa in trenutno zajema okvirno 140 uporabnikov, drugi del pa zajema terensko podporo posameznikom in družinam, pred in po kriznih situacijah z namenom ohranitve nastanitve ter trenutno zajema okvirno 65 uporabnikov. Z aktivnostmi društva se dvigujeta kakovost življenja in raven zadovoljstva najemnikov ter vzpostavlja zaupanje med najemniki, med katerimi so tudi Romi. Čeprav število deložacij iz stanovanj v lasti JMSS Maribor upada, je problematika še vedno pereča in veliko najemnikov ne zmore rednega plačevanja obveznosti, obenem pa se pojavlja vedno več najemnikov, kjer opažajo napačno rabo stanovanja (npr. kopičenje stvari v skupne prostore in nevzdržne vonjave, ki so posledica zanemarjenosti stanovanja oziroma napačnega vzdrževanja stanovanja). Društvo je tudi v letu 2021 nadaljevalo z aktivno podporo ranljivim posameznikom in družinam. Z aktivnim sodelovanjem društva in JMSS Maribor se je preprečilo nekaj deložacij ter tako občanom Maribora omogočilo, da so obdržali svoje bivališče in se finančno in psihosocialno opomogli. Tudi v letu 2022 bo JMSS Maribor z društvom še naprej izvajal antideložacijski program. Društvu je bilo za izvajanje programa v letu 2021 dodatno oddano eno stanovanje za določen čas 5 let. V prejšnjih letih so bila društvu za izvajanje programa oddana tri stanovanja in ena začasna bivalna enota. Skupaj je tako društvu oddanih pet stanovanjskih enot.

Na področju vzgoje in izobraževanja občina izvaja zakonsko predpisane normative in standarde v vrtcih in osnovnih šolah za otroke oziroma učence Rome (dodatni strokovni delavec za delo z učenci Romi, oblikovanje oddelka, v katerem so romski učenci itd.), prav tako na področju zdravstva in socialnega varstva (uveljavljanje različnih pomoči, sofinanciranje društev, sofinanciranje romskega koordinatorja itd.). Z namenom izboljšanja položaja pripadnikov romske skupnosti, sobivanja in njihovega lažjega vključevanja v okolje, občina že osmo leto financira zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja, na CSD Maribor, ki skrbi za Rome, za izboljšanje njihovega materialnega položaja in jim svetuje o možnostih iskanja zaposlitve. Otroke in mlade Rome spodbuja k izobraževanju, s katerim se lažje vključijo na trg dela. Je nekakšen povezovalni člen med Romi, njihovimi družinami in romsko skupnostjo ter institucijami in občino. S skupnimi močmi se poskušajo iskati rešitve na vseh področjih, ki pripomorejo k znižanju stopnje diskriminacije. Občina vsako leto sofinancira zaposlitve preko programa javnih del, ki so namenjene tudi ranljivejšim skupinam, kot so Romi, in z javnim interesom potrdi vse prispele vloge romskih društev. Na ZRSZ, Območni službi Maribor, jim pomagajo kot vsem drugim brezposelnim občanom z ukrepi APZ, kot so izobraževanja za odrasle, javna dela in podpora socialnemu podjetništvu.

V občini od leta 2019 aktivno deluje Komisija za spremljanje romske problematike, katere člani so predstavniki romske skupnosti (svetniki mestnih četrti in predsednik Romskega društva Romano Pralipe), predstavnik mestnega sveta, strokovnih služb in podžupanja, ki je predsednica komisije. V letu 2021 se je komisija povečala za tri člane (predstavnica JMSS Maribor, predstavnica CSD Maribor in predstavnik PP Maribor) in skupaj šteje 11 članov. Naloge komisije so predvsem spremljanje in obravnavanje položaja pripadnikov romske skupnosti, obravnavanje in dajanje predlogov ter pobud o vprašanjih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti, njihove pravice in razvojne možnosti, sodelovanje pri uresničevanju razvojnega programa občine, predvsem pri programih in reševanju vprašanj, ki se nanašajo na položaj in razvoj romske skupnosti v občini, obravnavanje vprašanj v zvezi z vzgojo in izobraževanjem pripadnikov romske skupnosti ter ohranjanjem romskega jezika in kulture ter sodelovanje z romskimi društvi in drugimi organizacijami v občini.

Občina je za izvajanje ukrepov oziroma aktivnosti v zvezi z urejanjem položaja pripadnikov romske skupnosti namenila sredstva za naslednje aktivnosti:

- za zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja na CSD Maribor: 24.900 evrov;
- iz naslova Javnega razpisa za sofinanciranje socialnovarstvenih in humanitarnih programov (Boj zoper širitev revščine v romski skupnosti zaradi COVID-19, Vzpostavitev INFO točke za ranljivo skupino Romov, Za enakopravnost, za zaposlovanje, za ženske, za Rominje, Romska skupnost v času epidemije in Romska postaja – Večnamenski romski prostor): 4.800 evrov;
- iz naslova Javnega razpisa za krepitev zdravja (Skupnostni prostor – dnevna (po)moč in podpora za otroke, mladostnike in romske ženske, Prva odprava romskih žensk na Triglav in Spodbujanje zdravih prehranjevalnih navad v romski skupnosti): 1.800 evrov in
- za subvencioniranje najemnin, za zdravstveno zavarovanje oseb brez prejemkov, za letovanje otrok iz socialno ogroženih družin, za letovanje otrok z zdravstvenimi indikacijami, za letovanje srednješolske mladine, za občinske denarne socialne pomoči, za denarne pomoči ob rojstvu otrok, za sofinanciranje mlečnih preparatov za dojenčke in male otroke (sredstva so namenjena ranljivejšim skupinam in se jih ne sprašuje o občutljivih osebnih podatkih, kot sta rasno in poreklo o narodnosti ter versko prepričanje (npr. pripadnost romski skupnosti), zato finančnih podatkov ni možno prikazati).

Mestna občina Velenje je tudi za leto 2021 poročala o zelo uspešnem vključevanju pripadnikov romske skupnosti v družbo ter vpetosti v sosedsko sobivanje. Občina je ponovno posebej poudarila, da romska naselja dolgoročno niso rešitev in da je prava integracija romske skupnosti med večinsko prebivalstvo edina prava prihodnost. V občini že od leta 2011 ne beležijo stanovanjske problematike pripadnikov romske skupnosti. V občinskih neprofitnih stanovanjih trenutno prebivata dve romski družini. Obe družini prejemata subvencijo neprofitne najemnine. Razen rednega vzdrževanja stanovanj in subvencije drugih dodatnih stroškov v letu 2021 ni bilo. Svet Mestne občine Velenje je 27. maja 2014 sprejel *Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Velenje za obdobje od 2014 do 2020*. Trenutno je v pripravi nova strategija razvoja socialnega varstva. Na voljo je vrsta storitev in programov s področja socialnega varstva, ki so namenjeni ranljivim skupinam prebivalstva. V letu 2021 je občina v občinskem proračunu za socialno varstvo zagotovila skupaj 1.616.694 evrov. Socialnovarstveni programi v občini so naslednji:

- enkratna izredna denarna pomoč,
- denarna pomoč iz podračuna za dobrodelne namene,
- institucionalno varstvo,
- družinski pomočnik,
- pomoč na domu,
- javna kuhinja,
- pomoč staršem ob rojstvu otrok,
- pogrebni stroški,
- brezplačna pravna pomoč,
- brezplačen mestni potniški promet,
- brezplačna uporaba koles Bicy,
- brezplačni prevozi za starejše in gibalno ovirane v okviru projekta Kamerat.

Pri izvajanju teh programov občina ni naletela na negativno izkušnjo ali oviro. Romi v občini se enakovredno vključujejo v družbo, življenje in delo, zato na tem področju občina ne vidi potrebe po medinstitucionalnem sodelovanju na lokalni ravni. Če bi se diskriminacija in socialno izključevanje romskih skupnosti v občini pojavila, pa bi občina sprejela posebne ukrepe, vendar za zdaj ne zaznavajo tovrstne problematike.

Mestna občina Celje je za leto 2021 ponovno poročala, da na področju socialnega varstva na podlagi zakonskih zahtev s svojimi programi oziroma s subvencioniranjem drugih izvajalcev, ki izvajajo socialnovarstvene programe, zagotavlja učinkovite pomoči v sistemu socialnega varstva ljudem, ki so pomoči potrebni, ne glede na pripadnost posameznika, saj tudi ne vodijo nobenega »registra«, ki bi jim omogočal, da bi vedeli, kako so se posamezniki opredelili, prav tako pa občina nima organizirane oblike t. i. romske skupnosti. Občina izvaja naloge, ki so ji po Zakonu o socialnem varstvu kot krovnem zakonu na področju socialnega varstva naložene, drugi zakoni in

akti pa določajo izvajanje dodatnih ukrepov na področju socialnega varstva in smernice za intenzivno vključevanje občin v programe in aktivnosti države. Občina skrbi za dostopnost do programov, podpira delovanje invalidskih in nevladnih organizacij, ki delujejo po neprofitnih načelih, vključujejo prostovoljno delo in dobroteljsko in s programi prispevajo k zmanjševanju socialnih stisk vsem občanom občine. V okviru področja socialnega varstva se sredstva namenjajo za varstvo obolelih oseb, socialno varnost starejših občanov, varstvo otrok in družine, za zagotavljanje socialne varnosti socialno ogroženih in socialno izključenih kategorij prebivalstva (starejši, invalidi, odvisniki) ter za druge dejavnosti na področju socialne varnosti.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Tudi za leto 2021 se na podlagi pravočasnega in številčnega odziva s strani zaprosenih občin ugotavlja, da se sodelovanje z občinami, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, iz leta v leto izboljšuje in krepi. K temu prispeva tudi dodatno financiranje občin na podlagi 20.a člena ZFO-1, ki se je začelo izvajati v letu 2021, predvsem pa prizadevanja in aktivnosti UN za krepitev dialoga, povezovanja in sodelovanja vseh deležnikov na lokalni ravni tudi preko aktivnosti projekta Nacionalna platforma za Rome in njegova pogosta prisotnost v lokalnih skupnostih ter odzivnost UN na potrebe po sodelovanju z občinami, ki izhajajo s terena. **V letu 2021 je z delom nadaljevala vladna Delovna skupina za obravnavo romske problematike, katere člani so tudi predstavniki nekaterih občin** (občine iz JV Slovenije: Novo mesto, Kočevje, Ribnica in Črnomelj). Skozi delo vladne delovne skupine se je povečala izmenjava informacij, ozaveščenost o pristojnostih in nalogah institucij, predvsem pa sta se krepila sodelovanje med državnimi in občinskimi organi ter vključevanje občin v identificiranje izzivov na terenu in pripravo možnih rešitev za naslavljanje teh izzivov. **Kljub navedenemu pa je bila konkretna pripravljenost občin, da bi v okviru sodelovanja z UN in projekta Nacionalna platforma za Rome pristopile k pripravi realnih in celovitih akcijskih načrtov (podrobnih področnih programov in ukrepov) za vključevanje Romov, nezadovoljiva. UN si bo še naprej prizadeval in spodbujal občine, da pristopijo k pripravi celovitih in realnih akcijskih načrtov oziroma podrobnih področnih programov in ukrepov za vključevanje Romov v lokalnem okolju.**

Tudi za leto 2021 se ocenjuje, da največji primanjkljaj na lokalni ravni še vedno predstavlja premajhno vključevanje samih pripadnikov romske skupnosti v zadeve, ki se nanašajo na njihov položaj. To velja tako glede pomanjkanja skrbi posameznika za izboljšanje svojega položaja, še posebej preko vključevanja v predšolsko vzgojo in v izobraževalne procese kot tudi glede prizadevanja vidnejših predstavnikov romske skupnosti in njenih organizacij, da bi s svojim zgledom in preko izobraženih romskih posameznikov pripomogli k ozaveščanju romskega prebivalstva o pomembnosti vključevanja v vse systemske možnosti, ki so jim na voljo. Bilo je zaznati tudi vsebinsko razdrobljenost po pristojnih ministrstvih in pomanjkanje povezovanja in sodelovanja med njimi za doseganje večjih učinkov. Največ povezovanja in sodelovanja je bilo zaznati med samimi izvajalci različnih programov in projektov v določenih okoljih (npr. v Lendavi, delno v Novem mestu in v Beli krajini) ali pa v primerih, ko je en izvajalec izvajal več programov ali projektov, pri čemer je stremel k doseganju komplementarnosti in sinergičnih učinkov (npr. LU Lendava). UN bo preko projekta Nacionalna platforma za Rome še dodatno okrepil sodelovanje z imenovanimi koordinatorji in kontaktnimi osebami pri nosilcih ukrepov.

V številnih lokalnih okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, se na terenu izvajajo različni programi in projekti, ki so namenjeni ciljnim skupinam znotraj romske skupnosti, oziroma so zagotovljene tako systemske kot projektne možnosti za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti v družbo in izboljšanje njihovega položaja. Žal pa je hkrati možno ugotoviti, da do večjih pozitivnih premikov ne pride. Še posebej v JV Sloveniji izvajalci večinoma poročajo o majhni motiviranosti romskega prebivalstva za udeležbo v vseh teh aktivnostih in o velikih naporih, ki jih morajo vlagati v zagotavljanje njihove udeležbe. Razlogi za to so številni in so največkrat posledica medgeneracijske revščine, getoiziranega načina življenja romskega prebivalstva, preživetvenih vzorcev, ki so se vzpostavili skozi zgodovino in nevidno mejo, ki je globoko zakoreninjena in vsakodnevno ločuje Rome (kolektivno) od lokalnega prebivalstva. V številnih okoljih so prisotne slabe izkušnje večinskega prebivalstva

(in tudi institucij) z romskimi posamezniki in prav tako izredno slabe izkušnje pripadnikov romske skupnosti pri sprejemanju s strani večinskega prebivalstva (s strani posameznikov, skupin prebivalstva ali celo institucij) v različnih življenjskih situacijah. Pri tem je za večinsko prebivalstvo (in včasih tudi za institucije oziroma zaposlene v teh institucijah) še posebej značilno posploševanje konkretnih negativnih izkušenj s posamezniki iz romske skupnosti na celotno skupnost. Ob tem pa je treba poudariti, da se predsodki in stereotipi pojavljajo tako na strani večinskega prebivalstva kot tudi Romov, kar še povečuje nezaupanje na eni in drugi strani.

V lokalnih okoljih je **še vedno prisotna velika razpršenost programov in projektov**, ki se izvajajo, kar še dodatno prispeva k temu, da ne pride do večjih uspehov in učinkov. UN ugotavlja, da **na lokalni ravni ni pravega koordinatorja, ki bi skrbel za povezovanje institucij in organizacij ter imel pregled nad vsemi možnostmi in aktivnostmi**, ki so na voljo v konkretnem okolju. UN si je **skozi projekt Nacionalna platforma za Rome tudi v letu 2021 prizadeval za to, da bi takšno vlogo prevzele občine in da bi se oblikovale učinkovite oblike medinstitucionalnega sodelovanja vseh pristojnih in vpletenih na lokalni ravni**. Vse občine, kjer živi romska skupnost (razen Občine Turnišče), imajo sicer ustanovljeno delovno telo občinskega sveta za spremljanje položaja romske skupnosti v občini (skladno z ZRomS-1), vendar pa je to telo le v redkih primerih resnično aktivno in operativno naravnano. UN ugotavlja, da je **največ uspeha zaznati v občinah, kjer je ustanovljeno takšno delovno telo in je aktivno, kjer je izvoljen predstavnik romske skupnosti v občinskem svetu in si aktivno prizadeva za zastopanje interesov in potreb pripadnikov romske skupnosti, kjer sta si župan in občinska uprava zastavila konkretne cilje in ukrepe glede ureditve položaja romskega dela prebivalstva v občini** (občina je pripravila ali pa je pristopila k pripravi konkretnega in celovitega akcijskega načrta) **in kjer občina opravlja naloge koordinatorja na lokalni ravni (ima informacije in pregled nad izvajanjem aktivnosti na območju občine)**. V nekaterih okoljih je »gonilna sila« na tem področju celo druga institucija (npr. ljudska univerza, šola, CSD itd.), vendar je kljub temu pri tem nujna nenehna podpora občine.

Nekateri predstavniki romske skupnosti oziroma njenih organizacij so v letu 2021 še glasneje opozarjali na potrebo po vključevanju Romov v pripravo vseh programov in projektov, ki so jim namenjeni, dodatno pa tudi, da bi bilo potrebno načrtno zaposlovanje pripadnikov romske skupnosti v javnih institucijah na različnih področjih, kar se je kot zelo pozitivno in uspešno pokazalo na policiji, ki je do zdaj zaposlila že štiri policiste – Rome.

5. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI

5.1 PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV

V letu 2021 je bilo za potrebe izvajanja aktivnosti na področju izboljšanja položaja in socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti s strani državnih organov namenjenih dobrih 8,7 milijona evrov. Podrobnejši pregled sofinanciranja po organih od leta 2017 naprej je podan v **prilogi 2** tega poročila. V skupnem znesku so vsebovana sredstva integralnega proračuna in projektov, sofinanciranih iz sredstev EU. V letu 2022 se predvideva ohranitev sofinanciranja na ravni predhodnih let. V skupnem obsegu financiranja so zajeta sredstva, ki jih državni organi namenjajo za predšolsko vzgojo in izobraževanje, za kulturne, založniške in medijske projekte oziroma dejavnosti, za sofinanciranje delovanja krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji in za programe aktivnosti organizacij romske skupnosti, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti. Sredstva se namenjajo tudi za spodbujanje zaposlovanja in socialnega vključevanja, zdravstvenega varstva, ozaveščevalne aktivnosti in za radijske in televizijske oddaje v okviru javne Radiotelevizije Slovenija itd. V letu 2021 so se na podlagi 20.a člena ZFO-1 prvič zagotovila dodatna sredstva občinam, ki imajo evidentirana romska naselja, za sofinanciranje obveznosti občin s stalno naseljeno romsko skupnostjo.

5.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

Tudi v letu 2021 so občine, kjer živijo Romi, poročale UN o namenih financiranja, ki jih za potrebe romske skupnosti zagotavljajo v občinskih proračunih. Večina občin je v okviru poročanja podrobneje navedla višino in namene sofinanciranja in pri tem navedla tudi namene porabe dodatnih sredstev na podlagi 20.a člena ZFO-1, čeprav k temu niso zavezane, saj gre za sredstva, ki jih občine prejmejo kot popravek primerne porabe, ker imajo zaradi obstoja romskih naselij višje stroške. Pregled višine in namenov sofinanciranja je podan v poglavju glede pregleda izvedenih aktivnosti občin, in sicer ločeno za vsako občino.

Bistvene ugotovitve in poudarki na podlagi dosedanjih izkušenj:

Glede na pristojnosti občin je bilo tudi v letu 2021 največ ukrepov in aktivnosti, ki so jih izvajale in iz občinskega proračuna sofinancirale občine, vezanih na:

- prostorsko urejanje romskih naselij in komunalno opremljanje ter pokrivanje stroškov, povezanih z vzdrževanjem v naseljih,
- izvajanje programov javnih del za potrebe romske skupnosti (sofinanciranje zaposlitve preko javnih del – največkrat je šlo za zaposlitev pripadnikov romske skupnosti),
- zaposlitev strokovnega delavca ali koordinatorjev, ki delujejo v okviru CSD (npr. v Kočevju in Mariboru),
- izplačila enkratnih (občinskih) socialnih pomoči v obliki denarja, plačila položnic ali nakupa življenjskih potrebščin,
- subvencioniranje šolskih potrebščin,
- subvencioniranje profitnih in/ali neprofitnih najemnin,
- zagotavljanje šolskih prevozov otrok,
- izvedbo investicijskih projektov, kot je npr. urejanje športnih površin v romskih naseljih za spodbujanje športnih aktivnosti,
- podporo različnih socialnovarstvenih in drugih programov in projektov, ki so namenjeni (tudi) pripadnikom romske skupnosti ali širše ranljivim skupinam prebivalstva v občini,
- izvajanje projektov nevladnih organizacij, ki delujejo v občini (podpora društvom preko javnih razpisov občine) itd.

Z izvajanjem določb 20.a člena ZFO-1 v letu 2021 je prišlo do bistvenega premika, zagotovljena so bila redna dodatna sredstva občinam za sofinanciranje obveznosti s stalno naseljeno romsko skupnostjo, saj imajo te občine za razliko od ostalih občin višje stroške. Učinki nove ureditve bodo sicer vidni šele v prihodnjih letih.

Občine bodo tako kot do zdaj vključene v pripravo letnih poročil vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji, ki jih obravnava tudi Državni zbor.

Priloge poročila:

- priloga 1: tabela – pregled uresničevanja NPUR 2017–2021 v letu 2021;
- priloga 2: tabela – pregled sofinanciranja na področju romske skupnosti po ministrstvih in vladnih službah ter letih.

6. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

APZ	Aktivna politika zaposlovanja
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CRP	ciljni raziskovalni program
CSD	Center za socialno delo
CŠOD	Center šolskih in obšolskih dejavnosti
DGD	Dokumentacija za gradbeno dovoljenje
DPN	Državni prostorski načrt
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DZ	Družinski zakonik
EPEKA	Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo EPEKA, socialno podjetje
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GJI	gospodarska javna infrastruktura
GSV	Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije
GZ-1	Gradbeni zakon
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
INV	Inštitut za narodnostna vprašanja
IP	Investicijski program
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JMSS Maribor	Javni mestni stanovanjski sklad Maribor
JR	javni razpis
JRM	javni red in mir
KS	krajevna skupnost
KZ-1	Kazenski zakonik
LAS	lokalna akcijska skupina
LU	Ljudska univerza
MDA	Multidisciplinarni aktiv za integracijo Romov
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MO	Mestna občina
MOL	Mestna občina Ljubljana
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MONM	Mestna občina Novo mesto
MORS	Ministrstvo za obrambo
MP	Ministrstvo za pravosodje
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPK	Nacionalna poklicna kvalifikacija
NPUR	Nacionalni program ukrepov za Rome
NVO	Nevladna organizacija
OPN	Občinski prostorski načrt
OPPN	Občinski podrobní prostorski načrt
OŠ	osnovna šola
OŠPP	osnovna šola s prilagojenim programom
PU	policijska uprava
PUMo	Projektno učenje mlajših odraslih

PZI	Projekt za izvedbo
RD	romsko društvo
ReNSP15-25	Resolucija o Nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025
RKS	Rdeči križ Slovenije
RS	Republika Slovenija
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
SLR	strategija lokalnega razvoja
SOS	Skupnost občin Slovenije
SRSRS	Svet romske skupnosti Republike Slovenije
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SSU	Središče za samostojno učenje
SŠ	srednja šola
SZ-1	Stanovanjski zakon
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko
SVZ	Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
UKOM	Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
URS	Ustava Republike Slovenije
VGC	večgeneracijski center
VNC	večnamenski center
VNRC	večnamenski romski center
VVZ	vzgojno-varstveni zavod
ZD	zdravstveni dom
ZDR-1	Zakon o delovnih razmerjih
ZFO-1	Zakon o financiranju občin
ZFRO	Zakon o finančni razbremenitvi občin
ZKnj-1	Zakon o knjižničarstvu
ZLS	Zakon o lokalni samoupravi
ZMed	Zakon o medijih
ZMOS	Zveza mestnih občin Slovenije
ZOIU	zgodnje opuščanje izobraževanja in usposabljanja
ZOS	Zveza občin Slovenije
ZRomS-1	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZRS	Zveza Romov Slovenije
ZRSS	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZRTVS-1	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZSVarPre-H	Zakon o socialnovarstvenih prejemkih
ZŠtip-1	Zakon o štipendiranju
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju